

Crna Gora
Ministarstvo ekonomije

**IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI
AKCIONOG PLANA ZA PERIOD 2016 – 2020
ZA SPROVOĐENJE STRATEGIJE RAZVOJA ENERGETIKE
DO 2030. GODINE
ZA 2019. GODINU**

Podgorica, mart 2020. godine

LISTA SKRAĆENICA

AD/DC pretvarači	Pretvaraju naizmeničnu struju/napon u jednosmernu struju/napon
ADSS	Nemetalni samonosivi kablovi
AMM sistem	Sistem za daljinsko očitavanje i upravljanje brojilima
AMM brojilo	Mikroprocesorsko brojilo za mjerenje utroška električne energije koje je pripremljeno za punu integraciju u AMM sistemu
AZZS	Agencija za zaštitu životne sredine
BELEN	Berza električne energije
CEDIS	Crnogorski distributivni sistem doo Podgorica
CGES	Crnogorski elektroprenosni sistem AD Podgorica
CIVINET	Mreža gradova koji se na području Slovenije i Hrvatske te Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Makedonije i Srbije bave održivim planiranjem i upravljanjem mobilnošću
COTEE	Crnogorski operator tržišta električne energije doo Podgorica
DC	Jednosmerna struja
DPP	Detaljni prostorni plan
DV	Dalekovod
EBRD	European Bank for Reconstruction and Development (Evropska banka za rekonstrukciju i razvoj)
EC	European Commission (Evropska komisija)
EE	Energetska efikasnost
EEPPB	Programa energetske efikasnosti u javnim zgradama
EES	Elektroenergetski sistem
EPC	Ugovor o izvođenju radova
EPCG	Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić
EMS	Energetski system upravljanja
ESCO	Energy service company (Preduzeća za pružanje energetske usluga)
EU	Evropska Unija
FC Proizvodnja	Funkcionalna cjelina Proizvodnja
FMIS	Sistem finansijskog upravljanja
FN	Fotonaponska
HE	Hidroelektrana
HVDC	Visoki napon jednosmerne struje
IAP	Ionian – Adriatic Pipeline (Jonsko – jadranski gasovod)
JPP	Javno privatno partnerstvo
KAP	Kombinat aluminijuma Podgorica
KfW	Kreditanstalt für Wiederaufbau (Njemačka banka za razvoj)
KPG	Komprimovani prirodni gas
LNG	Tečni naftni gas
ME	Ministarstvo ekonomije
MEEP	Projekat energetska efikasnost u Crnoj Gori
MF	Ministarstvo finansija
mHE	Mala hidroelektrana
MMP	Mehanizam monitoringa i izvještavanja
MONSTAT	Zavod za statistiku Crne Gore

MORT	Ministarstvo održivog razvoja i turizma
MPRR	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja
MPS	Ministarstvo prosvjete i sporta
MSP	Ministarstvo saobraćaja i pomorstva
NDC	Nacionalni dispečerski Centar
OPS	Operator prenosnog sistema
ODS	Operator distributivnog sistema- CEDIS
OIE	Obnovljivi izvori energije
OPGW	Optički nadzemni kabl za uzemljenje
OZDS	Operator zatvorenog distributivnog sistema
OPS	Operator prenosnog sistema
PCA	Ugovor o koordinaciji projekta izgradnje podmorskog kabla
PK	Površinski kop
PPPN	Prostorni plan posebne namjene
RAE	Regulatorna agencija za energetiku
RUB	Rudnik uglja Berane
RUP	Rudnik uglja Pljevlja
SE	Solarna elektrana
SCADA	Supervisory Control And Data Acquisition
SPU	Strateška procjena uticaja
SPV	Privredno društvo registrovano za realizaciju konkretnog projekta
TAP	Trans Adriatic Pipeline (Trans - jadranski gasovod)
TE	Termoelektrana
TEP	TE Pljevlja
TERNA	Italijanski operator prenosnog sistema
TNG	Tečni naftni gas
TPG	Tečni prirodni gas
TS	Trafostanica
UIP	Uprava za inspekcijske poslove
UNECE	Ekonomska komisija Ujedinjenih nacija za Evropu
UŠ	Uprava za šume
UTU	Urbanističko tehnički uslovi
UU	Uprava za ugljovodonike
UV	Uprava za vode
VE	Vjetroelektrane
VN	Visoki napon
WBIF	Investicijski okvir za Zapadni Balkan (Western Balkans Investment Framework)
ZHMS	Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju

UVOD

Planiranje energetskeg razvoja i sa time periodično ažuriranje strateško-planskih dokumenata države najvišeg ranga na području energetike je obaveza koja proizilazi iz Zakona o energetici ("Službeni list CG", br. 5/16 i 51/17). Svaka Strategija i Akcioni plan se smatraju pokretačima razvoja u očima investitora i međunarodnih finansijskih institucija ukoliko konkretni projekti imaju svoju potvrdu, opravdanje i mjesto u tim dokumentima.

S tim u vezi, Vlada Crne Gore je na sjednici od 10.07.2014. godine donijela Strategiju razvoja energetike Crne Gore do 2030. godine, u okviru koje su utvrđeni glavni razvojni pravci u oblasti energetike kojima se vrši dugoročno planiranje. Naime, u skladu sa Energetskom politikom Crne Gore do 2030. godine, koja uvažava tri glavna prioriteta (sigurnost snabdijevanja energijom, razvoj konkurentnog tržišta energije i održiv energetske razvoj u državi) i dvadeset ključnih strateških opredjeljenja, u skladu sa strukturnim i tehnološkim promjenama, okruženjem i aktuelnom situacijom u energetskom sektoru Crne Gore navedenom Strategijom ažurirala se Strategiju razvoja energetike Crne Gore do 2025. godine i njome utvrdili:

- dugoročni razvojni ciljevi i smjernice za razvoj snabdijevanja i zadovoljavanja potrošnje energije uz uvažavanje tehnoloških i ekonomskih kriterijuma, u skladu sa uslovima zaštite životne sredine;
- pravce razvoja energetske infrastrukture i mjere za podsticanje korišćenja obnovljivih izvora i povećanje efikasnosti korišćenja energije
- dugoročnu projekciju ukupnog energetskeg bilansa države, dinamiku i način ostvarivanja i praćenja razvojnih ciljeva, kao i ocjene njihovih efekata
- druge ciljeve i elemente od značaja za utvrđivanje i sprovođenje Energetske politike i
- okvirna finansijska sredstva za realizaciju Strategije.

U skladu sa opredjeljenjem Evropske Unije, ciljevi Crne Gore u oblasti energetike su:

- povećanje sigurnosti snabdijevanja energijom
- povećanje korišćenja obnovljive energije
- unapređenje energetske efikasnosti
- privlačenje investicija i razvijanje tržišne konkurencije

Radi ostvarivanja navedenih ciljeva, Vlada Crne Gore je, shodno Zakonu o energetici, na sjednici od 21.01.2016. godine donijela Akcioni plan za sprovođenje Strategije razvoja energetike, za period 2016-2020. godinu.

Da bi se omogućilo bolje sagledavanje efikasnosti i cjelovitosti Programi i Projekti u okviru Akcionog plana su sagledani kroz **Ključne sadržaje** (KS), koji su opet definisani na bazi Energetske politike EU, i koji, u velikoj mjeri predstavljaju konkretizovane grupe Programa i Projekata, i odgovaraju na izazove i ciljeve Energetske politike i Strategije. Akcionim planom je definisano devet **Ključnih sadržaja** (KS), sa konkretnim aktivnostima, Programima i Projekatima čijom realizacijom treba da se dostignu zacrtani ciljevi, definisani na sljedeći način:

- KS 1: Povećanje energetske efikasnosti postojećih proizvodnih, prenosnih i distributivnih objekata (supply side);
- KS 2: Obnovljivi izvori energije;
- KS 3: Čistija i efikasnija proizvodnja energije iz fosilnih goriva;
- KS 4: Povećanje energetske efikasnosti (demand side);
- KS 5: Razvoj tržišta energije;
- KS 6: Zaštita životne sredine i klimatske promjene;

- KS 7: Dugoročni razvoj energetike Crne Gore;
- KS 8: Regulatorni okvir i
- KS 9: Praćenje i kontrola implementacije AP

U okviru Akcionog plana kroz navedene Ključne sadržaje za svaki Program i Projekat je utvrđen:

- način i dinamika ostvarivanja Strategije razvoja energetike;
- plan izgradnje i rekonstrukcije energetskih objekata;
- rokovi za sprovođenje aktivnosti na realizaciji programa i projekata;
- način realizacije Programa i Projekata i nosioci aktivnosti;
- procjena finansijskih sredstava potrebnih za realizaciju Akcionog plana i izvori finansiranja i
- drugi elementi od značaja za sprovođenje Strategije razvoja energetike.

Izveštaj o realizaciji Strategije razvoja energetike do 2030 i Akcionog plana za sprovođenje Strategije se, shodno odredbama člana 11 Zakona o energetici, svake godine podnosi Vladi Crne Gore, a priprema ga Ministarstvo ekonomije. Ovaj Izveštaj obuhvata aktivnosti sprovedene u 2019. godini, kao i prikaz finansijskih ulaganja za njihovu realizaciju. Imajući u vidu specifičnosti Programa i Projekata obuhvaćenih Strategijom nije moguće postaviti jedinstvene indikatore koji bi oslikavali stepen realizacije, pa samim tim nije moguće ni status projekta prikazati kroz semafor efekat u pogledu njihove realizacije.

Sveobuhvatnom analizom dostavljenih podataka može se zaključiti da se u okviru izvještajnog perioda sproveo veliki broj aktivnosti koje su doprinjele ostvarenju zacrtanih ciljeva Crne Gore u oblasti energetike (povećanje sigurnosti snabdijevanja energijom, povećanje korišćenja obnovljive energije, unapređenje energetske efikasnosti i privlačenje investicija i razvijanje tržišne konkurencije).

Kao prvi korak u cilju povećanja sigurnosti snabdijevanja energijom uočava se da se intenzivno radilo na unapređenju cjelokupnog sistema posebno kroz realizaciju projekata izgradnje i rekonstrukcije primarne i sekundarne distributivne elektroenergetske mreže. Pored ovoga moramo istaći pozitivne efekte koje imamo uvođenjem savremenog sistema za mjerenje na smanjenje gubitaka na elektrodistributivnoj mreži CEDIS-a.

U pogledu povećanja korišćenja obnovljivih izvora realizovano je više projekata od kojih je najznačajnije istaći završetak izgradnje dvije vjetroelektrane ukupne instalisane snage od 118 MW, kao i otvaranju novog poglavlja u smislu investiranja u obnovljive izvore energije na temelju tržišnih principa sa finansijsko održivim kriterijumima.

U dijelu unapređenja energetske efikasnosti ostvaren je značajan rezultat. Rezultati ovoga su zastupljeni na lokalnom nivou, kao i na nivou pojedinačnih domaćinstava, ali je značajno ukazati da je svijest građana o ovoj temi podignuta na značajan nivo kroz razne vidove promocija i podsticaja od strane Države Crne Gore.

Realizacija projekata u okviru regulatornog okvira iskazana kroz finansijske pokazatelje za konkretne aktivnosti nije prava mjera indikatora stepena realizacije. Treba istaći da je zaokružen zakonodavni okvir, donijet veliki broj propisa kojima se uredila oblast energetike što za posledicu ima i privlačenje investicija i razvijanje tržišne konkurencije. Pored ovoga, realizovani projekat podmorskog kabla će značajno osnažiti poziciju Crne Gore za povezivanje sa drugim državama.

METODOLOGIJA IZRADE

Akcioni plan predstavlja pregled aktivnosti koje su realizovane u toku 2019. godine. Akcionim planom za svaki Program i Projekat definisane su aktivnosti za njihovu realizaciju, kao i planirana finansijska sredstva

i njihovi izvori, vremenski okvir i subjekte koji su zaduženi za njihovu realizaciju. Ovako koncipirani Akcioni plan je predstavljao osnovu za pripremu Izvještaja o njegovoj realizaciji.

U samom procesu realizacije Akcionog plana uključen je širok spektar subjekata (državne institucije, lokalne samouprave, stručne organizacije, privredni subjekti i dr.), pri čemu je za svaki Program i Projekat naglašena odgovornost aktera u postizanju željenih ciljeva. Vođeni tim smjernicama pristupilo se prikupljanju podataka od odgovornih subjekata. S tim u vezi, Izvještaj je sačinjen na način što su objedinjeni dobijeni podaci i informacije koji su dostavljeni Ministarstvu ekonomije od subjekata prepoznatih kao odgovornih za realizaciju pojedinačnih Programa i Projekata. U procesu pripremanja Izvještaja pojavila su se određena ograničenja koja su se ogledala u nemogućnosti obezbjeđenja određenih inputa o realizaciji Programa i Projekata iz Akcionog plana usled nedostavljanja podataka od strane pojedinih subjekata ili ograničene mogućnosti korišćenja podataka, zbog nepoštovanja definisane forme, za dostavljanje istih. Kao primjer navodimo da je Ministarstvo ekonomije za potrebe izrade ovog Izvještaja uputilo dopise svim lokalnim samoupravama, nakon čega je samo od njih devet dobilo odgovore koji su prilagođeni i unijeti u Izvještaj.

Svi dobijeni inputi integrisani su u tabelarnu formu (Tabela 1) koja je, adekvatna tabelarnoj formi iz Akcionog plana, i sastavni je dio Izvještaja, u okviru koje je prikazan kratak pregled aktivnosti po pojedinačnim Programima i Projektima, kao i pregled finansijskih ulaganja kako za 2019. godinu, tako i za period 2016-2019. godine. Imajući u vidu kompleksnost projekata pored tabelarne forme u nastavku je dat detaljni opis sprovedenih aktivnosti po pojedinačnim Programima i Projektima.

REALIZACIJA AKCIONOG PLANA ZA 2019. GODINU I PERIOD 2016-2019. GODINA

Akcionim planom obuhvaćen je veliki broj različitih aktivnosti što uslovljava nemogućnost sagledavanja svih pojedinih mjera na isti način.

Akcionim planom kroz Ključne sadržaje obuhvaćeno je 55 Programa i Projekata. U nastavku je dat pregled finansijskih ulaganja prema Ključnim sadržajima.

NAZIV KS/ Broj Programa i projekata u okviru KS	OSTVARENO 2019. godina (€)	PLANIRANO 2019. godina (€)	REALIZOVANO 2019. godina*	Ostv/Plan 2016-2019
KS 1: Povećanje energetske efikasnosti postojećih proizvodnih, prenosnih i distributivnih objekata (supply side) / 17	45,231,452.46	51,092,409.00	88.53%	35.43%
KS 2: Obnovljivi izvori energije / 6	19,437,055.78	167,440,000.00	11.61%	46.67%
KS 3: Čistija i efikasnija proizvodnja energije iz fosilnih goriva / 9	5,604,250.34	100,598,000.00	5.57%	4.29%
KS 4: Povećanje energetske efikasnosti (demand side) / 3	2,095,081.68	18,410,000.00	11.38%	81.56%
KS 5: Razvoj tržišta energije / 4	0.00	0.00	0.00%	0.43%
KS 6: Zaštita životne sredine i klimatske promjene / 2	0.00	350,000.00	0.00%	39.95%
KS 7: Dugoročni razvoj energetike Crne Gore / 8	16,182,308.00	107,700,000.00	15.03%	22.10%
KS 8: Regulatorni okvir / 5	0.00	50,000.00	0.00%	0.00%
KS 9: Praćenje i kontrola implementacije AP / 1	0.00	250,000.00	0.00%	0.00%
UKUPNO (55 Programa i Projekata)	88,550,148.26	445,890,409.00	19.86%	31.43%

Realizovano* - u okviru ove kolone prikazana je finansijska realizacija pojedinačnih Ključnih sadržaja za 2019. godinu,

Kompleksnost realizacije se posebno ogleda u činjenici da je za svaki Program i Projekat uključen veliki broj odgovornih subjekta što usložnjava proces same realizacije. Ukupna planirana finansijska ulaganja za 2019. godina su iznosila 445,890,409.00 eura, dok je iznos uloženih sredstava bio 88,550,148.26 eura, što u pogledu realizacije predstavlja 19,86%. Posmatrajući period 2016-2019. godina procenat realizacije planiranih ulaganja iznosi 31,43%.

Analizom finansijskog dijela može se zaključiti da je realizacija Akcionog plana mala, što opet u praksi za pojedinačne Programe i Projekte nije dobar pokazatelj ostvarenja cilja. Kao konkretan primjer, jasno se može zaključiti da je na polju Regulatornog okvira sproveden veliki broj aktivnosti, što ne oslikava finansijski aspekt, jer je ostvarenje u okviru tog Ključnog sadržaja gledajući kroz novčani iskaz jednako nuli.

Analizom dobijenih podataka u pogledu finansijskih ulaganja tokom 2019. godine u okviru **Ključnog sadržaja 1** ostvaren je visok procenat realizacije od čak 88,53%. Visok procenat ostvarenja Akcionog plana za 2019. godinu je uslovljen prolongiranjem roka za realizaciju projekata u okviru ovog Ključnog sadržaja. U pogledu pojedinih projekata bitno je istaći da su pokrenute aktivnosti, iako sa zakašnjenjem, u cilju revitalizacije HE Piva i HE Perućica, kao i revitalizaciju TE Pljevlja čime se može potvrditi opravdanost postojanja ovih projekata u okviru Strategije. Presudnu ulogu u realizaciji ovih projekata je imalo preuzimanje većinskog paketa akcija EPCG od strane Države nakon čega su pokrenute aktivnosti, što ukazuje da će se ovi Programi i Projekti u narednom periodu svakako realizovati. Učešće navedena tri projekta u okviru ovog Ključnog sadržaja čini 30% planiranih ulaganja što u konačnom ima veliki uticaj kako na realizaciju ovog Ključnog sadržaja, tako i na procenat realizacije cjelokupnog Akcionog plana.

Takođe, značajno je ukazati da, i pored toga što je dinamika i realizacije Projekta revitalizacije malih hidroelektrana pomjerena, izvjesno je da će se ovaj projekat sprovesti, ali glavni razlog kašnjenja je sprovođenje procedura javnih nabavki. Pored ovoga važno je istaći da je realizacija izgradnje podmorskog kabla za povezivanje sa Italijom i sa njim vezani projekti izgradnje novih trafostanica i dalekovoda (500 kV) završen. Međutim kako je Akcionom planom predviđena izgradnja kabla 1000 MW procenat ostvarenja je značajno manji usled činjenice da dosadašnja ulaganja u periodu 2016-2019.godina predstavljaju samo 39% polaznih planiranih ulaganja. Pored ovoga, ne može se isključiti ni konstatacija da planirana ulaganja za ovaj projekat predstavljaju čak 33% planiranih ulaganja u okviru ovog Ključnog sadržaja, što oslikava značaj i uticaj projekta izgradnje podmorskog kabla na čitavu strukturu energetskog sektora.

Analizom preostalih Programa i Projekata u okviru ovog Ključnog sadržaja može se zaključiti da su se sprovodile aktivnosti u svrhu ostvarivanja zacrtanih ciljeva.

Realizacija ovog Ključnog sadržaja ima veliki uticaj na realizaciju cjelokupnog Akcionog plana budući da je učešće planiranih ulaganja u okviru istog čak 27% u odnosu na planirana ulaganja na nivou svih projekata. Posebno ističemo da su projekti čija se investicija planira u desetinama miliona uslovljeni dugogodišnjim periodom realizacije i velikim brojem faktora koji utiču na dinamiku realizacije počev od prostorno planskih pretpostavki, tenderskih procedura, projektovanja, obezbjeđenja finansiranja i dr.

U okviru **Ključnog sadržaja 2** veoma nizak procenat realizacije od 11,61% je uslovljen projektima izgradnje novih proizvodnih kapaciteta, velikih hidroelektrana (HE Morača i Komarnica). Važno je naglasiti da su u pitanju projekti čija realizacija zavisi od zainteresovanosti potencijalnih investitora na što država dominantno ne može uticati. Učešće ova dva projekta u okviru ovog Ključnog sadržaja je oko 40 %, dok je u odnosu na cjelokupnu planiranu investiciju obuhvaćenu Akcionim planom preko 11%. Međutim i pored navedenog značajno je ukazati da su pokrenute aktivnosti na realizaciji projekta izgradnje hidroelektrana

na rijeci Komarnici, izgradnji novih vjetroelektrana, novih solarnih elektrana što oslikava opredeljenje ka iskorišćenju obnovljivih izvora energije.

Za realizaciju **Ključnog sadržaja 3** dominantnu ulogu ima realizacija projekta izgradnje nove TE Pljevlja II od 74%. Obzirom da planirani proces realizacije ovog projekta nije bilo moguće sprovesti u skladu sa najnovijim ekološkim zahtjevima koji se očekuju od zemalja članica Energetske zajednice, pa samim tim ni omogućiti finansijska sredstva (što je bila obaveza odabranog partnera), projekat nije realizovan. Međutim, imajući u vidu činjenicu da je rad TE Pljevlja ograničen na ukupno 20.000 radnih sati, u periodu od 01.01.2018.-31.12.2023. godine, EPCG je u svom investicionom planu za period 2019 - 2023. godine, Projekat ekološke rekonstrukcije postojećeg bloka TE Pljevlja prepoznala kao prioritetni projekat

Povećanje energetske efikasnosti (demand side) u okviru **Ključnog sadržaja 4** je potvrđeno finansijskim rezultatima u okviru periodu 2016-2019. godine koje predstavlja ostvarenje plana od 81,56%. Uočava se povećanje svijesti građana o potrebi da se uvide mjere energetske efikasnosti koje predstavljaju jedan od prioriteta nove energetske politike u Crnoj Gori.

Pokazatelji ostvarenja rezultata **Ključnog sadržaja 5** u dijelu razvoja tržišta energije, kroz finansijski rezultat nijesu prava mjera realizacije. Naime u okviru ovog sadržaja nesporno je da je sproveden veliki broj aktivnosti koje nije moguće kvantifikovati kroz novčane tokove što ima za posledicu prikazan nizak procenat realizacije.

U pogledu zaštite životne sredine prepoznate kroz **Ključni sadržaj 6** uočava se da se sprovede mjere koje vode Crnu Goru ka pravom putu prepoznajući značaj uticaja na klimatske promjene i unapređenju u ovoj oblasti.

Kod dugoročnog planiranja obuhvaćenog **Ključnim sadržajem 7** značajno je istaći da je veliki iskorak napravljen započinjanjem aktivnosti na realizaciji Projekta istraživanja nafte i gasa u Jadranskom podmorju. U narednom periodu se očekuju i značajne aktivnosti na Projektu Jonsko-Jadranskom odnosno Trans-jadranskom gasovodu što u sveukupnom sagledavanju napretka Crne Gore ima veliki ulogu i poseban značaj za uspostavljanje saradnje sa drugim državama.

Poseban doprinos sprovođenju mjera i ciljeva iz Akcionog plana ima i Regulatorni okvir, koji je prepoznat u okviru **Ključnog sadržaja 8**. Realizacija iskazana kroz finansijske pokazatelje za konkretne aktivnosti nije prava mjera indikatora stepena realizacije. Treba istaći da je zaokružen zakonodavni okvir, donijet veliki broj propisa kojima se uredila oblast energetike što će za posledicu imati bolju realizaciju svih ostalih Programa i Projekata obuhvaćenih Akcionim planom.

Na osnovu dosadašnjeg iskustva identifikovane su teškoće u realizaciji Programa i Projekta. Izgradnja infrastrukturnih objekata neophodnih za priključenje, izgradnja novih proizvodnih kapaciteta u mnogome je otežana zbog potrebe usklađivanja projekta sa prostorno planskim dokumentima što zahtjeva duže vrijeme. Takođe rješavanje imovinsko pravnih odnosa kroz postupak eksproprijacije je proces koji u nekim slučajevima zahtijeva duže vremenske intervale čime se dodatno prolongira vrijeme realizacije. Navedeni razlozi su u mnogome doprinijeli da procenat ostvarenih rezultata bude niži od plana.

Pored navednog važno je istaći da su za realizaciju velikog broja Programa i Projekata kao odgovorni akteri prepoznati energetske subjekti koji su u većinskom vlasništvu države i koji su u obavezi da sprovedu postupke nabavke po Zakonu o javnim nabavkama čije sprovođenje zahtjeva duže vrijeme. Iz dostavljenih izvještaja može se konstatovati da se određeni broj projekata upravo nije realizovao usled niza neuspjelih tendera sprovedenih po javnim nabavkama.

I pored toga što je u pogledu finansijskih indikatora za 2019. godinu ostvareno 19,86% planiranih aktivnosti u okviru Akcionog plana nesporno je da je realizovan veliki broj Programa i Projekata. Izgrađen je značajan broj objekata za proizvodnju električne energije, što u velikoj mjeri doprinosi ostvarenju jednog od ciljeva u pogledu većeg korišćenja obnovljivih izvora. Realizovan je veliki broj aktivnosti na izgradnji podmorskog kabla što će doprinjeti sveobuhvatnom razvoju Crne Gore, posebno u pogledu razvijanja tržišne konkurencije. U dijelu poboljšanja sigurnosti snabdijevanja značajno je ukazati da je u izvještajnom periodu sproveden veliki broj aktivnosti na projektima izgradnje i rekonstrukcije primarne i sekundarne distributivne mreže. Takođe značajna su ulaganja i u izgradnju novih TS. U dijelu unapređenja energetske efikasnosti ostvaren je značajan rezultat. Poseban doprinos daljem razvoju ima i činjenica da je kroz Regulatorni okvir u velikoj mjeri dat akcenat ka daljem razvoju i sigurnosti ulaganja.

PREPORUKE

Realizacija dosadašnjeg Akcionog plana za sprovođenje Strategije razvoja energetike do 2030 je ukazala potrebu za dodatnim sagledavanjem postojeće politike razvoja energetike u kontekstu implemetacije aktuelnih trendova iz oblasti energetike u Evropskoj uniji. U skladu sa ovom potrebom, u narednom periodu će se pristupiti inoviranju Energetske politike, kojom će se utvrditi unaprijeđeni model razvoja energetike Crne Gore u skladu sa savremenim tokovima razvoja energetike u EU, baziran na energetskim potencijalima Crne Gore

Važno je napomenuti da su se značajno promjenile okolnosti koje su presudno uticale na realizaciju pojedinih projekata. Naime, sa razvojem novih tehnologiju iz oblasti proizvodnje obnovljivih izvora električne energije, u zadnjih nekoliko godina, stvorili su se neophodni preduslovi da realizacija projekata iz oblasti korišćenja obnovljivih izvora je trenutno održiva i ukoliko se radi po tržišnim principima. S tim u vezi, u narednom periodu mogu se očekivati i intezivnije aktivnosti po ovom pitanju. Dosadašnja iskustva ukazuju na potrebu stvaranja još bolje saradnje kako unutar institucija tako i sa subjektima koji su direktno uključeni u realizaciju projekata.

Analiza realizacije Akcionog plana je ukazalo na potrebu revizije pristupa u realizaciji izgradnje velikih hidroelektrana. Naime, potrebno je preispitati dosadašnje modele za izgradnju velikih hidroelektrana sa aspekta usaglašavanja ekonomskih, tehničkih, ekoloških potreba kao i potreba za usaglašavanjem najviših uslova za zaštitu životne sredine kako je definisano propisima u zemaljama Evropske unije.

Potrebno je nastaviti sa aktivnostima na unapređenju modele za povećanje energetske efikasnosti kako u subjektima javnog sektora tako i u oblasti domaćinstava.

Pored ovoga neophodno je da EPCG pojača aktivnosti vezano za nove proizvodne objekte što bi omogućilo veći obim ostvarenja aktuelnog Akcionog plana. Činjenica je da su otpočele izvjesne aktivnosti na realizaciji ovih projekata, međutim neophodno je da se, u mjeri mogućeg, poveća njihov intezitet.

Tabela 1 Pregled realizovanih aktivnosti i finansijskih ulaganja Programa i Projekata														
KLJUČNI SADRŽAJ	Program Projekat	Odgovornost	REALIZOVANE AKTIVNOSTI PO GODINAMA	INVSTICIJE	PERIOD REALIZACIJE		PLANIRANE INVESTICIJE			INVESTICIJE OSTVARENJE			Ostv/Plan 2016-2019 (%)	Ostv/Plan 2019 (%)
					POČETAK	KRAJ	2016-2018	2019	Ukupno (2016-2019)	(2016-2018)	2019	UKUPNO (2016-2019)		
KS 1: Povećanje energetske efikasnosti postojećih proizvodnih, prenosnih i distributivnih objekata (Supply side)	1.1 Projekat revitalizacije HE Piva	EPCG	EPCG: EPCG je sa Izvođačem potpisala u julu 2018. godine vezano za Fazu II rekonstrukcije i modernizacije HE Piva. Faza II modernizacije i rekonstrukcije HE Piva, uključujući i građevinski dio projekta, je u toku i biće realizovana u periodu od 2018-2024. Shodno ugovornoj dimanici u potpunosti je završena rekonstrukcija i modernizacija sistema sopstvene potrošnje na nivou elektrane, dok su u toku radovi na rekonstrukciji i modernizaciji agregata A2.	2,669,089.70	1.1.2016	31.12.2020	48,200,000.00	14,500,000.00	62,700,000.00	2,138,361.00	2,669,089.70	4,807,450.70	7.67%	18.41%
	1.2 Projekat revitalizacije HE Perućica	EPCG	EPCG: Tokom 2019 godine nastavljen su aktivnosti u okviru Ugovora za konsultantske usluge za izradu projektne i tenderske dokumentacije za Fazu II Projekta rekonstrukcije i modernizacije HE Perućica i rekonstrukciju i modernizaciju turbinske regulacije agregata A5, 40MVA. Faza II modernizacije i rekonstrukcije HE Perućica je u toku i biće realizovana u periodu od 2018-2024. 18.09.2019. godine EPCG je potpisala kreditni aranžman sa KfW bankom u vrijednosti od 33.000.000,00€.	205,608.44	1.4.2016	31.12.2020	21,850,000.00	12,150,000.00	34,000,000.00	908,222.00	205,608.44	1,113,830.44	3.28%	1.69%
	1.3 Projekat revitalizacije TE Pljevlja	EPCG, TE Pljevlja	AZZS: Agencija je 26.12.2019. godine izdala TE Pljevlja, Rješenje kojim je data saglasnost na Elaborat procjene uticaja na životnu za projekat ekološke rekonstrukcije TE Pljevlja, kao i integrisanu dozvolu operateru EPCG, za rad cjelokupnog postrojenja TE „Pljevlja“ i obavljanje aktivnosti proizvodnje električne i toplotne energije na lokaciji Kalušići u Pljevljima, u skladu sa obavezama predviđenim Programom mjera prilagođavanja rada postojećeg postrojenja ili aktivnosti propisanim uslovima i Akcionim planom.	0.00	1.1.2016	31.12.2020	63,500,000.00	0.00	63,500,000.00	0.00	164,700.00	164,700.00	0.26%	/

1.4 Projekat revitalizacije malih hidroelektrana			EPCG: 11.07.2019. godine objavljen tender za Izvođenje radova na ekološkoj rekonstrukciji termoelektrane „Pljevlja“ – Blok I. 07.11.2019. godine donijeta, Odluka o izboru najpovoljnije ponude" po osnovu koje je Ponuđač Konzorcijum „DEC INTERNATIONAL-BEMAX-BB SOLAR-PERMONTE" izabran kao prvorangirani. Potpisivanje i početak realizacije Ugovora predviđen je za februar 2020. godine.	164,700.00										
	EPCG, Zeta Energy		AZZS: Data saglasnost na Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu revitalizaciju mHE "Slap Zete" kao i saglasnost na elaborate procjene uticaja na životnu sredinu za revitalizaciju mHE "Glava Zete"	0.00	1.1.2016	31.12.2018	20,250,000.00	0.00	20,250,000.00	1,303,038.00	3,289,900.48	4,592,938.48	22.68%	/
			EPCG: Ugovor sa kompanijom SISTEM-MNE d.o.o. Podgorica za Izradu projektne dokumentacije za rekonstrukciju 5 MHE potpisan je 03.12.2018. Ugovorena cijena je 258.940 EUR dok je rok za izradu dokumentacije 8 mjeseci od datuma potpisivanja Ugovora. Sama realizacija rekonstrukcije 5 MHE planirana je za period 2019-2021 a procijenjena vrijednost investicije iznosi 3.260.000 EUR.	0.00										
			Zeta Energy: Projekat rekonstrukcije mHE Slap Zete završen i nalazi se u eksploataciji. Na projektu rekonstrukcije mHE Glava Zete trenutno se izvode radovi na ugradnji primarne opreme, očekivani termin za završetak radova je druga polovina petog mjeseca 2020.	3,289,900.48										
1.5 Projekat podmor skog kabla za povezivanje sa Italijom i sa njim vezani projekti izgradnje	CGES, OPS Srbije, Elektroprijeno s BiH, TERNA		MORT: Predlog odluke o donošenju Detaljnog prostornog plana koridora dalekovoda 2x400 kV Pljevlja 2- Bajina Bašta za dionicu na teritoriji Crne Gore sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu, Vlada Crne Gore je utvrdila sjednici od 26.12.2019. godine i prosljedila Skupštini CG na donošenje	15,000.00	1.1.2016	31.12.2017	183,460,000.00	0.00	183,460,000.00	57,698,259.00	13,801,481.45	71,499,740.45	38.97%	/

	e novih trafostanica i dalekovoda		ME: Podmorski energetski kabl između Crne Gore i Italije pušten je u rad 15.11.2019. godine. Isti predstavlja novi tranzitni pravac kojim se povezuju elektroenergetski sistemi zapadne i istočne Evrope, čime Crna Gora dobija poziciju jednog od najznačajnijih energetskih čvorišta Evrope.	0.00										
			CGES: 3 projekta u toku	7,320,198.45										
			TERNA: Interkonekcija HVDC Crna Gora - Italija završena	6,466,283.00										
			AZZS: Data saglasnost na Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu interkonekcije HVDC 500kV „Italija – Crna Gora“ i povezani radovi (samo za kopneni i morski dio kabla u Crnoj Gori)	0.00										
	1.6 Projekti izgradnje novih TS 110/x kV	CGES, EPCG, investitor u autoput	CGES: 2 projekta nije bilo aktivnosti, 2 projekta u toku, 2 projekta završena	5,711,475.76	1.1.2016	31.12.2020	25,150,000.00	4,670,000.00	29,820,000.00	4,647,062.00	5,711,475.76	10,358,537.76	34.74%	122.30%
	1.7 Projekti izgradnje novih 110 kV dalekovoda	CGES	AZZS: Izdata ekološka saglasnost na elaborate procjene uticaja na životnu sredinu data saglasnost za izgradnju dalekovoda 110kV Brezna – Žabljak dionica Žabljak – Njegovuđa. Izdata ekološka saglasnost Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu za izgradnju priključnog dalekovod 110kV za TS 110/20 kV, Gornje Mrke, Glavni grad Podgorica.	0.00	1.1.2016	31.12.2020	12,124,000.00	5,817,000.00	17,941,000.00	4,650,525.00	114,054.93	4,764,579.93	26.56%	1.96%
			CGES: 1 projekat nije bilo aktivnosti, 6 projekata u toku, 2 projekta završena	114,054.93										
	1.8 Projekti novih interkonekcija sa susjednim EES	CGES, EMS, Elektroprijenos BiH	AZZS: Data saglasnost na Izvještaj o SPU Detaljnog prostornog plana koridora dalekovoda 2x400 kvv Pljevlja 2 – Bajina Bašta za dionicu na teritoriji Crne Gore 09.05.2019 god	0.00	1.7.2016	31.12.2020	7,150,000.00	4,400,000.00	11,550,000.00	316,819.00	10,142.57	326,961.57	2.83%	0.23%
			CGES: 2 projekta u toku	10,142.57										

			MORT: U cilju stvaranja planskih pretpostavki za izgradnju interkonekcije Crne Gore i Srbije pristupilo se izradi Detaljnog prostornog plana. Vlada Crne Gore je na sjednici od 26.12.2019. godine utvrdila Predlog odluke o donošenju Detaljnog prostornog plana koridora dalekovoda 2x400 kV Pljevlja 2- Bajina Bašta za dionicu na teritoriji Crne Gore, i prosljedila Skupštini CG na donošenje	0.00										
	1.9 Projekti rekonstrukcija prenosnih objekata	CGES	CGES: 11 projekata u toku, 4 projekta završena	1,227,731.93	1.1.2016	31.12.2020	9,695,000.00	1,948,000.00	11,643,000.00	2,377,334.00	1,227,731.93	3,605,065.93	30.96%	63.03%
	1.10 Projekti sekundarnih sistema (NDC, zaštita, upravljanje, komunikacije)	CGES	CGES: 1 projekat nije bilo aktivnosti, 2 projekta u toku, 4 projekta završena	1,882,249.82	1.1.2016	31.12.2020	8,969,000.00	192,000.00	9,161,000.00	3,203,010.00	1,882,249.82	5,085,259.82	55.51%	980.34%
	1.11 Izrada dokumentacije za rezervisanje trasa za izgradnju u novih dalekovoda	CGES, RAE, ME, MSP, MPRR, MORT, konsultanti	MORT: U cilju stvaranja planskih pretpostavki za izgradnju interkonekcije Crne Gore i Srbije pristupilo se izradi Detaljnog prostornog plana. Vlada Crne Gore je na sjednici od 26.12.2019. godine utvrdila Predlog odluke o donošenju Detaljnog prostornog plana koridora dalekovoda 2x400 kV Pljevlja 2- Bajina Bašta za dionicu na teritoriji Crne Gore, i prosljedila Skupštini CG na donošenje	0.00	1.1.2016	31.12.2020	0.00	/	0.00	7,500.00	0.00	7,500.00	/	/
	1.12 Projekat procjene kapaciteta elektroenergetskog sistema za priključenje nje OIE (hosting capacity) i analiza mogućnosti uključivanja i rada mHE, VE i FN	CGES, RAE, ME, konsultant	CGES: U toku je ažuriranje Plana razvoja prenosnog sistema 2020-2029. godin u okviru kojeg će se analizirati i ažurirati inicijative za izgradnju novih proizvodnih kapaciteta i infrastrukture neophodne za priključenje na prenosnu mrežu za sljedeće proizvodne objekte: Vjetroelektrana Gvozd, Solarna elektrana Briska gora, Vjetroelektrana Brajići i Solarna elektrana Velje brdo. Nedavno je završena Studija analize integracije varijabilnih izvora energije finansirana od strane Svjetske banke.	0.00	1.10.2016	31.12.2017	106,000.00	0.00	106,000.00	0.00	0.00	0.00	0.00%	/

	elektrana u EES u terminima kada će biti izgrađene													
	1.13 Projekti izgradnje i rekonstrukcije primarne distributivne mreže	CEDIS	CEDIS: Tokom 2019. godine nastavljeno je sa realizacijom započetih i planiranih projekata primarne mreže	1,260,582.50	1.1.2016	31.12.2020	10,784,260.00	5,120,890.00	15,905,150.00	9,149,507.00	1,260,582.50	10,410,089.50	65.45%	24.62%
			MORT: Treba istaći da razvoj distributivne mreže posljednjih godina nije u dovoljnoj mjeri usaglašen sa prostorno-planskim dokumentima, uslijed čega elektro distributivni sistem nije u stanju da adekvatno odgovori sve većim zahtjevima potrošnje, odnosno veoma intenzivnoj gradnji, posebno u Podgorici i primorskom dijelu Crne Gore, što nerijetko dovodi do negodovanja investitora. Donošenjem Prostornog plana posebne namjene za obalno područje planskim dokumentom se omogućava: - izdavanje UTU uslova za rekonstrukciju svih energetskih objekata . - za sve planirane trafostanice sa dva transformatora mogućnost fazne izgradnje, tako da se u prvoj fazi predviđa ugradnja jednog transformatora manje snage. - za planiranu 35 kV mrežu predvidjeti kablove tipa XHE 49/A 1x240 mm²po potrebi 1x300mm². Na ovaj način je obezbjeđeno izdavanje UTU za Primorje.	0.00										
	1.14 Projekti sekundarne distributivne mreže	CEDIS	CEDIS: Sekundarna distributivna mreža zahtjeva brojne zahvati kako bi se obezbjedilo sigurno napajanje potrošača. Projekti sekundarne distributivne mreže se odnose na obnovu postojećih i izgradnju novih trafostanica, izgradnju novih vodova i rekonstrukciju (obnovu postojećih) te zamjenu i ugradnju novih dijelova opreme. Potrebni zahvati, odnosno investicije su nužne u svim dijelovima distributivne mreže, u smislu teritorijalne raspodjele. Tokom 2019. godine nastavljeno je sa realizacijom započetih i planiranih projekata sekundarne mreže.	4,979,228.87	1.1.2016	31.12.2020	8,910,109.00	2,092,500.00	11,002,609.00	20,790,862.00	4,979,228.87	25,770,090.87	234.22%	237.96%
	1.15 Projekti upravljanja i automatizacije distributivne	CEDIS	CEDIS: Kroz postupak pravnog razdvajanja operatora distributivnog sistema iz EPCG bilo je neophodno izvršiti fizičko razdvajanje, na način što se formiraju dvije zasebne instance (baza podataka i aplikativni software). U ovaj projekat je do	419,737.00	1.4.2016	31.12.2018	2,125,210.00	0.00	2,125,210.00	407,540.00	419,737.00	827,277.00	38.93%	/

	mreže		sada uloženo 651,155€. Krajem 2019. godine raspisan je tender za nabavku opreme i implementaciju SCADA sistema u distributivnu mrežu.											
	1.16 Program razvoja koncepcije distributivne mreže i uvođenja savremenih IKT, sistemi mjerenja, „smart grid“ rešenja	CEDIS	CEDIS: U 2019. godini obavljena je instalacija brojila u okviru III faze AMM projekta. Do kraja 2019. godine, oko 79,6% ukupnog broja brojila aktivnih potrošača u CG je pokriveno savremenim sistemom mjerenja (AMM).	9,495,469.00	1.1.2016	31.12.2020	48,609,818.00	200,000.00	48,809,818.00	32,152,625.00	9,495,469.00	41,648,094.00	85.33%	4747.73%
	1.17 Projekat procjene kapaciteta distributivnog sistema za priključenje OIE (hosting capacity)	CEDIS, CGES, RAE, ME, konsultant	CEDIS: Razvojem novih tehnologija (uglavnom za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora), koje su počele sa vrlo malim snagama, a danas su te snage bitno veće, pojavio se novi proces. Počelo je masovnije priključenje generatora na distributivnu mrežu, i to se danas zove distribuirana proizvodnja električne energije. Pojavljuje se problem na nivou EES-a a to je održavanje frekvencije, a pojavljuju se i problemi na lokalnom nivou, kao što je održavanje napona u pojedinim dijelovima EES-a u prihvatljivim granicama.	0.00	1.20.2016	31.12.2017	126,000.00	0.00	126,000.00	0.00	0.00	0.00	0.00%	/
KS 1				45,231,452.46			471,009,397.00	51,092,409.00	522,101,806.00	139,750,664.00	45,231,452.46	184,982,116.46	35.43%	88.53%
KS 2: Obnovljivi izvori energije	2.1 Program evaluacije i konkurentnosti pojedinih OIE te preporuke za uvođenje prema prirodnim mogućnostima i ekonomskoj procjeni	ME, konsultant, UŠ, investitor	Nije bilo daljih aktivnosti u pogledu realizacije ovog projekta	0.00	1.42016	31.12.2017	310,000.00	0.00	310,000.00	1,301,734.91	0.00	1,301,734.91	419.91%	/

	2.2 Program istraživanja i studije za moguću realizaciju of-šor vjetroelektrana, fotonaponskih elektrana kao i projekat a biomase (za proizvodnju električne energije i/ili toplote) i još ubrzanije dinamike realizacije on-šor vjetroelektrana	ME, CGES, RAE, konsultant, izvođač	ME: Realizacija projekata izgradnje fotonaponskih elektrana instalisane snage ispod 1 MW se sprovodi na osnovu energetske dozvole koju izdaje Ministarstvo ekonomije. Do sada je na osnovu izdatih energetskih dozvola završena izgradnja četiri solarne elektrane, dok je preostalo još deset važećih energetskih dozvola. Tokom 2019. godine za 9 fotonaponskih elektrana su izdate građevinske dozvole i 3 upotrebne dozvole. Projekat izgradnje solarne elektrane na lokalitetu Briska Gora - Opština Ulcinj Imajući u vidu zainteresovanost investitora za izgradnju solarne elektrane na zemlji, na lokalitetu Možura u Opštini Ulcinj, a nakon utvrđivanja da postoje preduslovi za realizaciju takvog projekta, Vlada Crne Gore je u septembru 2017. godine pokrenula aktivnosti za pripremu i sprovođenje tenderskog postupka za davanje u zakup zemljišta u svojoj državi na navedenom lokalitetu, radi izgradnje solarne elektrane. Shodno Zaključku Vlade Crne Gore broj: 07-2488 od 04.05.2018. godine, Ministarstvo ekonomije je 19.05.2018. godine objavilo Javni poziv za davanje u zakup zemljišta u svojoj državi na lokalitetu Briska Gora - Opština Ulcinj radi izgradnje solarne elektrane instalisane snage veće od 200 MW. Do krajnjeg roka za podnošenje ponuda, 03.09.2018. godine, ponude su dostavila tri ponuđača, i to: Konzorcijum Fortum i EPCG - kojeg čine Fortum Corporation, Finska, Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić i Sterling & Wilson International FZCO; Konzorcijum IREDL - kojeg čine International Renewable Energy Development Ltd, Malta i Zhuai Singyes Green Building Technology CO Ltd, Kina; Konzorcijum Montesolar - kojeg čine kompanije: Sunderland, Crna Gora; Bemax, Crna Gora; Samgreenpower, Francuska i korporacija Solon, SAD. Nakon otvaranja ponuda 03.09.2018. godine, Tenderska komisija je izvršila vrednovanje ponuda na osnovu utvrđenih kriterijuma i sačinila rang listu ponuđača, na kojoj je prvorangirani ponuđač Konzorcijum Fortum i EPCG. Ponuda prvorangiranog ponuđača podrazumijeva izgradnju solarne elektrane instalisane snage 250 MW, otvaranje 226 novih radnih mjesta, investiciju od 178 miliona € i cijenu zakupnine zemljišta 0,33 €/m². Ugovor o zakupu zemljišta za izgradnju solarne elektrane na lokalitetu Briska Gora sa prvorangiranim	932,691.00	1.4.2016	30.09.2019	472,000.00	100,000.00	572,000.00	0.00	932,691.00	932,691.00	163.06%	932.69%
--	--	------------------------------------	---	------------	----------	------------	------------	------------	------------	------	------------	------------	---------	---------

2.3 Program izgradnj e malih hidroele ktrana			ponudačem – Konzorcijumom Fortum i EPCG je zaključen 28.12.2018. godine. U proteklom periodu započete su aktivnosti na donošenju prostorno-planske dokumentacija, što će investitoru omogućiti dalju razradu tehničke dokumentacije od potrebnog nivoa za izdavanje svih potrebnih dozvola za građenje.												
		ME, MORT, UV , ZHMS, koncesionar	ME: Trenutno se prati realizacija 18 ugovora o koncesiji zaključenih na osnovu sprovedenih tendera kojima je predviđena izgradnja 37 mHE na teritoriji Crne Gore. od kojih je, završena izgradnja 16 mHE, od kojih su za deset mHE izdate upotrebne dozvole. Na osnovu energetskih dozvola zaključeno je 22 ugovora o koncesiji kojima je predviđena izgradnja 22 mHE. Od navedenih 22 mHE, završena je izgradnja devet mHE, od kojih su četiri mHE dobile upotrebnu dozvolu. Tokom 2019. godine za šest mHE su izdate građevinske dozvole, kao i jedna upotrebna dozvola.	13,961,307.83	1.1.2016	31.12.2020	66,350,000.00	20,040,000.00	86,390,000.00	39,626,043.53	13,969,307.83	53,595,351.36	62.04%	69.71%	
			AZZS: U dosadašnjem periodu izdato je 20 ekoloških saglasnosti na elaborate procjene uticaja na životnu sredinu za izgradnju mHE	0.00											
			MORT: Vlada CG utvrdila Nacrt Lokalne studije lokacije "Štitarička rijeke" opština Mojkovac sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu , u toku je Javna rasprava	8,000.00											
	2.4 Projekat hidroele ktrana na rijeci Morači		ME, Vlada, MORT, UV, koncesionar	EPCG: Elektroprivreda Crne Gore je opredijelila sredstva u iznosu od 700.000,00€ i uvrstila iste u plan investicija za 2020 godinu. Cilj projekta je sagledavanje dosadašnjih tehničkih rješenja HE na Morači, što bi u konačnom rezultiralo dobijanjem adekvatnog Idejnog projekta koji bi bio osnova za razmatranje modaliteta otpočinjanja izgradnje ovog značajnog objekta.	0.00	1.1.2016	31.12.2020	139,400,000.00	120,000,000.00	259,400,000.00	7,300.00	0.00	7,300.00	0.00%	0.00%
				MORT: Ministarstvo nadležno za prostorno planiranje je, istovremeno sa nacrtom DPP-a pripremio i Stratešku procjenu uticaja na životnu sredinu (SEA) za ovaj Projekat.	0.00										

2.5 Projekat hidroele ktrana na rijeci Komarni ci	ME, Vlada, MORT, UV, koncesionar	EPCG: Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 27.12.2018. godine donijela odluku o izradi Detaljnog prostornog plana za prostor višenamjenske akumulacije na rijeci Komarnici i imenovala rukovodioca izrade DPP-a. Tokom 2019. godine izradjeni su Koncept Detaljnog prostornog plana višenamjenske akumulacije na rijeci Komarnici i Nacrt DPP-a sa izradom Strateške procjene uticaja na životnu sredinu. 28.11.2019. i 02.12.2019. godine su održane javne rasprave u opštinama Plužine i Šavnik. U toku je procedura za usvajanje Detaljnog prostornog plana za prostor višenamjenske akumulacije na rijeci Komarnici sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu čime će biti zadovoljeni zakonski preduslovi za dalji razvoj projekta.	414,519.56	1.4.2016	31.12.2020	3,800,000.00	2,300,000.00	6,100,000.00	135,100.00	439,519.56	574,619.56	9.42%	19.11%
		MORT: U toku je izrada DPP-a za prostor višenamjenske akumulacije na rijeci Komarnici sa strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu. Vlada CG je u oktobru 2019.g. utvrdila Nacrt DPP za prostor višenamjenske akumulacije na rijeci Komarnici i završena je Javna rasprava. Predstoje aktivnosti na Predlogu planskog dokumenta	25,000.00										
		ME: EPCG je potpisala Ugovor sa Konzorcijumom Institut za vodoprivredu Jaroslav Čemi a.d. i Energoprojekt Hidroinženjering a.d. Idejnim projektom se završava proces izbora optimalne varijante hidroelektrane i donosi definitivna i jednoznačna odluka kako o samoj hidroelektrani, tako i o svim pratećim objektima. Studijom opravdanosti biće jednoznačno utvrđena isplativost izgradnje HE Komarnica. Elaborat o procjeni uticaja na životnu sredinu će sagledati sve potencijalne uticaje zahvata na životnu sredinu i dati mjere smanjenja uticaja skladu sa kojima će biti izgrađena HE Komarnica. Takođe biće predviđen monitoring uticaja na životnu sredinu koji će se sprovoditi nakon puštanja u rad HE Komarnica. Studijom opravdanosti biće jednoznačno utvrđena isplativost izgradnje HE Komarnica. Elaborat o procjeni uticaja na životnu sredinu će sagledati sve potencijalne uticaje zahvata na životnu sredinu i dati mjere smanjenja uticaja skladu sa kojima će biti izgrađena HE Komarnica. Takođe biće predviđen monitoring uticaja na životnu sredinu koji će se sprovoditi nakon puštanja u rad HE Komarnica.	0.00										

	2.6 Projekti izgradnje vjetroe lekt rana	ME, RAE, CGES, investitor	EPCG: U cilju razvoja projekta izgradnje vjetroe lekt rane na lokaciji Gvoz d izvršeno je sljedeće: • Izrađene dvije studije vjetropotencijala; • Izrađeno ldejno rješenje vjetroe lekt rane; 03.07.2019. godine dobijena saglasnost na Elaborat o procjeni uticaja na životnu sredinu za izgradnju VE Gvoz d. 6.09.2019. godine potpisan je Ugovor o zajedničkom razvoju projekta između EPCG i Ivicom Holding GmbH. Zahtjev za izdavanje saglasnosti za priključenje VE Gvoz d na prenosni sistem upućen je 23.10.2019. godine od strane Green Gvoz d doo.	0.00	1.1.2016	30.06.2020	152,300,000.00	25,000,000.00	177,300,000.00	188,188,632.87	4,095,537.39	192,284,170.26	108.45%	16.38%
			AZZS: Data saglasnost na Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu izgradnje Vjetroe lekt ranu Data saglasnost na Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu izgradnje Vjetroe lekt ranu Krnovo. Data saglasnost na Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu izgradnje Vjetroe lekt ranu Možura	0.00										
			ME: Vjetroe lekt rana Krnovo je u svom punom kapacitetu tokom čitave godine proizvo dila električnu energiju. Vjetroe lekt rana Možura je do 15.11.2019. godine bila u probnom radu kada je dobijena upotre bna dozvola. Vlada je usvojila Informaciju o sprovedenom postupku ponu đača po osnovu Javnog poziva za davanje u dugoročni zakup zemljišta u državnoj svojini, radi izgradnje vjetroe lekt rane, na lokalitetu „Brajčići“ – opštine Budva i Bar I zadužila Ministarstvo ekonomije da formira komisiju za pregovore, sa zadatkom da, na osnovu elaborata o uslovnoj parcelaciji, koji će dostaviti izabrani ponu đač Konzorcijum „WPD Brajčići“, pripremi predlog odluke o davanju u dugoročni zakup zemljišta u državnoj svojini, na lokalitetu „Brajčići“ – opštine Budva i Bar, radi izgradnje vjetroe lekt rane i pripremi predlog ugovora o zakupu zemljišta za izgradnju vjetroe lekt rane, usaglašen sa izabranim ponu đačem.	4,095,537.39										
KS 2				19,437,055.78			362,632,000.00	167,440,000.00	530,072,000.00	227,957,076.40	19,437,055.78	247,394,132.18	46.67%	11.61%
KS 3: Čistija i efikasnija proizvodnja energije iz fosilnih goriva	3.1 Projekat rehabilitacije i proširenje rudnika	RUP, AZZS, UIP	AZZS: Data saglasnost na Izvještaj o SPU izmjena I dopuna PUP-a Opštine Pljevlja, koje su najvećoj mjeri rađene za potrebe realizacije proširenja rudnika uglja 05.06.2019. god	0.00	1.1.2016	31.12.2020	50,298,800.00	6,243,000.00	56,541,800.00	950,000.00	4,686,999.30	5,636,999.30	9.97%	75.08%

	uglja u Pljevljima za potrebe rada postojeće TE Pljevlja I i novog bloka TE Pljevlja II		RUP: 1.Dopunski rudarski projekat eksploatacije uglja na PK"Potrlica" za period 2020-2025 sa idejnim rješenjem ponovnog izmještanja stalnog vodotoka rijeke Čehotine koridorom preko etaža unutrašnjeg odlagališta 2.Projekat izmještanja TS "Jagnjilo" sa spoljašnjeg na unutrašnje odlagalište- Rekonfiguracija i modernizacija DTO sistema 3.Projekat nove radionice za preventivno održavanje -Hala dnevne njege 4. Nabavka otkopno-utovarne mehanizacije Bager u dubinskom režimu rada na dizel pogon, zapremine kašike min. 7 m³ marke Hitachi model EX1200-6BH	4,686,999.30										
	3.2 Projekat udruženja poslovnih subjekata RUP-a i TE Pljevlja I (i kasnije TE Pljevlja II) u jedinstveni pravni subjekt	RUP, EPCG, nezavisni ekspert	EPCG: EPCG i RUP su tokom 2018 godine izvršili svojinsko objedinjavanje na način što je EPCG preuzela RUP dana 18.07.2018. godine. Nastavak realizacije ovog projekta mogao bi biti organizaciono objedinjavanje RUP-a i TE Pljevlja nekim od restrukturalnih postupaka. A	0.00	1.7.2016	31.10.2019	440,000.00	0.00	440,000.00	0.00	0.00	0.00	0.00%	/
	3.3 Projekat deponije pepela i šljake za potrebe rada bloka I i II TE Pljevlja	EPCG, MORT, RUP, opština Pljevlja	AZZS: U toku radovi na zatvaranju kasete II deponije pepela u šljake "Maljevac".	0.00	1.1.2016	30.09.2020	11,950,000.00	15,700,000.00	27,650,000.00	9,723,897.00	917,251.04	10,641,148.04	38.49%	5.84%
			EPCG: U 2019. godini realizovano je sledeće: • Dobijena je Građevinska dozvola za rekultivaciju kasete II i izgradnju kasete III; • Potpisan je Ugovor za izvođenje radova za Fazu II nastavka korišćenja deponije Maljevac-Izgradnja kasete III sa Tim Company doo dana 25.07.2019. godine. Vrijednost Ugovora je 655.855,40 € (bez PDV-a). Takođe, potpisan je Ugovor sa Stručnim nadzorom Nik Com doo dana 13.08.2019. godine Dana 22.08.2019 otpočeli su radovi po ovom ugovoru. • Agencija za zaštitu prirode i životne sredine potpisala je ugovor za izvođenje radova na rekultivaciji kasete II, rekultivaciji 31.07.2019. godine. Takođe je potpisan i ugovor sa Stručnim nadzorom Konzorcijum 30.07.2019. godine.	917,251.04										
	3.4 Program razvoja daljinskog	ME, lokalne zajednice	Nije bilo daljih aktivnosti u pogledu realizacije ovog projekta	0.00	1.1.2016	31.12.2020	320,000.00	140,000.00	460,000.00	500,000.00	0.00	500,000.00	108.70%	0.00%

	grijanja/hlađenja po lokacijama – biomasa gas, toplotne pumpe, komunalni otpad, visokoefikasna kogeneracijska postrojenja													
	3.5 Program izrade studija uvođenja sistema daljinskog grijanja u lokalnim zajednicama u opštinama na sjeveru Crne Gore (Kolašin, Berane, Žabljak i Plužine), kao i u drugim gradovima Crne Gore (Nikšić, Bijelo Polje, Cetinje, Podgorica) za korišćenje biomase ili otpadne toplote iz industrijskih procesa i projekte realizovati ukoliko studije pokazuju njihovu opravdanost	ME, lokalne zajednice, opštine Kolašin i Pljevlja, izvođač	Opština Žabljak: Pokrenute aktivnosti na uvođenju daljinskog grijanja na biomasu	0.00	1.1.2016	31.12.2020	11,560,000.00	1,800,000.00	13,360,000.00	30,000.00	0.00	30,000.00	0.22%	0.00%

	3.6 Projekt topliфика cije grada Pljevlja	Vlada, opština Pljevlja, EPCG, RUP, Vektra-Jakić, AZZZS	EPCG: Za toplotni konzum grada Pljevalja Idejni projekat Ekološke rekonstrukcije TE Pljevlja će dati optimalno tehničko rješenje toplotnog izvora, oduzimanjem toplotne energije sa turbinskog sistema ili drugog, izmjenjivače toplote.	0.00	1.1.2016	31.12.2020	4,200,000.00	700,000.00	4,900,000.00	64,210.09	0.00	64,210.09	1.31%	0.00%
	3.7 Projekt izgradnje nove TE Pljevlja II	EPCG/SPV, MORT, EPC ugovarač	EPCG: Tokom 2018. godine izvršena je analiza optimalnih tehničkih rješenja izgradnje drugog bloka. U oktobru 2018. godine konsultantski tim je dostavio izvještaje koji su pokazali da je optimalno rješenje realizacije projekta izgradnja bloka snage od 350MW CFB tehnologije. Uzimajući u obzir da su poslovnim planom EPCG za period 2020 – 2024 OIE prepoznati kao strateško opredjeljenje razvoja, u aktuelnom trenutku prioritet EPCG je realizacija Projekta ekološke rekonstrukcije postojećeg bloka TE Pljevlja.	0.00	1.1.2016	31.12.2019	231,500,000.00	75,000,000.00	306,500,000.00	908,146.00	0.00	908,146.00	0.30%	0.00%
	3.8 Program gasifikacije države	ME, RAE, Skupština, Vlada, izvodač	ME: Realizacija ovog projekta je usmjerena na jedno konkretno tehnološko rješenje – takozvani kontejnerizovani transport LNG-a. Inicijalni zaključak je da bi na ovaj način mogli značajno povećati iskorišćenost ovih resursa, a paralelno domaćoj privredi staviti na raspolaganje još jedan emergent, odnosno učiniti njihovo poslovanje konkurentnijim.	0.00	1.1.2016	31.12.2017	2,520,000.00	0.00	2,520,000.00	0.00	0.00	0.00	0.00%	/
			RAE: U saradnji sa stranim konsultantima su pripremljeni veliki broj podzakonskih akata. Krajem 2019 i početkom 2020 utvrđeni su Opšti uslovi za snabdijevanje gasom i licenciran "Uniprom Energy" za: skaldištenje TPG, snabdijevanje, transport TPG i upravljanje postrojenjem za TPG.	0.00										
	3.9 Projekt uvođenja a TNG kao zamjene za naftne derivate i ugalj kao i električnu energiju u uslugama	ME, konsultant, distributeri	MORT: Potrebno je ukazati na obaveze koje proističu iz Zakona o životnoj sredini, a koje se odnose na Seveso postrojenja. Operator seveso postrojenja, odnosno kompleksa u kojem se obavljaju aktivnosti u kojima je prisutna ili može biti prisutna jedna ili više opasnih materija, dužan je da preduzme sve neophodne mjere za sprječavanje hemijskog udesa i ograničavanja uticaja tog udesa na život i zdravlje ljudi i životnu sredinu u cilju stvaranja uslova za upravljanje rizikom u skladu sa Zakonom o životnoj sredini.	0.00	1.7.2016	31.12.2020	1,210,000.00	1,015,000.00	2,225,000.00	0.00	0.00	0.00	0.00%	0.00%

	(turizmu) i domaćinstvima u područjima koji neće biti obuhvaćeni gasifikacijom													
KS 3				5,604,250.34			313,998,800.00	100,598,000.00	414,596,800.00	12,176,253.09	5,604,250.34	17,780,503.43	4.29%	5.57%
KS 4: Povećanje energetske efikasnosti (demand side)	4.1 Program mjera po sektorima (transport, javni sektor, industrija i domaćinstva)	ME, državna uprava, lokalna samouprava, konsultanti, sertifikatori, projektanti, PR agencije, NGO, konsultanti, građevinske tvrtke, mašinske tvrtke, elektro tvrtke	Opština Tivat: 1. Beskamatna kreditna linija 2. podjela građanima LED sijalica za domaćinstvo 3. Aktiviran pomorski linijski saobraćaj	5,000.00	1.1.2016	31.12.2020	32,230,000.00	16,820,000.00	49,050,000.00	20,173,217.04	2,113,209.25	22,286,426.29	45.44%	12.56%
			Opština Kolašin: Projekat finasiran od strane GIZ-a i Zajednica Opštine Crne Gore. Obezbijedjeno 10 bicikala i 2 natkrivena parking mjesta za bicikle. U toku je izrada rešenja urbane mobilnosti za Opštinu Kolašin u saradnji sa Njemačkom razvojnom agencijom GIZ	5,000.00										
			Opština Žabljak: Nabavljeno turističko vozilo na električni pogon (električni minibus)- kraj 2018 . godina ali je stavljen u funkciju u 2019.; Uspostavljena e-punionica kod Sportskog centra u Zablaku. Sproveden projekat nabavke solarnih panela za 10 poljoprivrednih domaćinstava (kraj 2018. - puna funkcionalnost 2019.)	800,000.00										
			Opština Nikšić: Tokom 2019. godine izvršeni su radovi na sanaciji objekta Opštine Nikšić u cilju poboljšanja termičkih karakteristika. Radovi su obuhvatili zamjenu stolarije, izradu demit fasade, hidroizolaciju krova, sanaciju termotehničkih instalacija i dr.	454,477.85										
			Opština Kotor: Postavljena 4 "češlja" i 4 pametne klupe; Urađen glavni projekat za biciklističku stazu dužine 5km i iscrtano 2km biciklističke staze.	75,000.00										
			ME: Javni sektor 1. Realizacija projekta MEEP: unapređenje energetskih karakteristika 3 doma zdravlja - 640.392,40 €; Domaćinstva - Energetski efikas dom (2019. godina) - 133.339 €	773731.4										
	4.2 Program investici	ME, vlada, skupština, AI, konsultanti,	Opština Tivat 1. Zamjena unutrašnje rasvjete u objektima u vlasništvu Opštine	277,500.00	1.1.2016	31.12.2020	5,040,000.00	770,000.00	5,810,000.00	24,076,593.57	706,693.78	24,783,287.35	426.56%	91.78%

	onih projekta za EE u javnoj rasvjeti, sistemi ma vodo snabdije vanja i tretman u otpadnih voda i drugim komunalnim uslugama	regionalna uprava, lokalna samouprava, JPP i ESCO kompanije	Tivat 2. Zamjena svjetiljki u javnoj rasvjeti kroz međunarodni projekat IRENE 3. Zamjena kotlovskog sistema u objektu Centra za kulturu 4. Ugradnja solarnog sistema za grijanje vode na sportskoj dvorani "Župa"										
			Opština Žabljak: Strateškim planom razvoja opštine Zabljak 2019-2021 definisan je projekat rekonstrukcija javne rasvjete, koji u najvećem dijelu podrazumijeva zamjenu svjetiljki LED svjetiljkama. Realizovan je projekat zamjene 429 svjetiljki LED svjetiljkama. Takođe, svi radovi na novoj rasvjeti podrazumijevaju ugradnju LED svjetiljki	120,193.78									
			Glavni grad Podgorica: Agencija za stanovanje je realizovala aktivnosti na termoizolaciji spoljašnjeg omotača u vrijednosti od 350.000,00. (sufinansirao Glavni grad). Komunalne usluge doo.- ugradnja LED rasvjete počela je u avgustu 2019.godine. Tokom 2019. godine nastavljene su aktivnostima na izgradnji fekalne kanalizacije kao uvod u početak realizacije Postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda.	300,000.00									
			Opština Bijelo Polje: Započeti radovi na izgradnji javne rasvjete desnom stranom trotoara obilaznice od raskrsnice sa magistralnim putem Bijelo Polje-Podgorica u Rakonjama kroz područje Gornih Loznica, Resnika, gradske saobraćajnice i reda u Resniku do ukrštanja sa lokalnim putem Bijelo Polje-Bistrica, koji će se nastaviti i u 2020. godini. Takođe, radovi započeti 2019. godine na izgradnji solarnih panela na Novoj tržnici će se nastaviti	0.00									
			Opština Kotor: Električna rasvjetna tijela troše 40%potrošnje električne energije u javnom sektoru. Zamjenom sijalice sa žarnom niti štednim sijalicama i fluorescentnih cijevi T8 s T5 i/ili T8 LED cijevima ostvarila bi se ušteda električne energije od 20%. Prema EU direktivi o proizvodima za	9,000.00									

4.3 Program informis anja, edukacij e i obrazov anja	ME, MORT, MSP, javna uprava, lokalna samouprava	rasvjetu u domaćinstvima (EC regulation 244/209)predviđeno je da proizvodnja klasičnih sijalica sa žarnom niti prestaje do 2016.godine. U 2019.godini zamijenjena su energetske neefikasne rasvjetne tijela u objektima pod okriljem Opštine Kotor (zgrada Opštinezgrada Direkcije za uređenje i izgradnju Kotora). Energetska rehabilitacija bazena "Nikša Bućin", Energetska rehabilitacija Specijalne bolnice "Vaso Čuković", Risan i tri osnovne škole na teritoriji Opštine Kotor											
		Opština Kolašina: Kroz Sekretarijat za zaštitu životne sredine i u saradnji sa partnerima iz NVO Klasterska Inicijativa i NVO Natura i NVO Green Home održane informativne sesije o načinima prikupljanja komunalnog otpada i podizanje svijesti lokalnog stanovništva o važnosti uvođenja ovog sistema i predočeni dalji koraci koji će se sprovesti ovoj oblasti.	7,000.00	1.1.2016	31.12.2020	1,160,000.00	820,000.00	1,980,000.00	14,725.92	48,910.05	63,635.97	3.21%	5.96%
		ME: Realizacija obuke za energetske menadžment	2,250.00										
		Opština Žabljak. Opština je putem medija, sastanaka, javnih rasprava o budžetu, itd.promovisala i pružila informacije stanovništvu o projektu zamjene svjetiljki javne rasvjete i njegovim efektima, kao i o nabavljenom električnom minibusu, te e-punionici. Opština je sprovela kampanju u okviru Evropske nedjelja mobilnosti-tema "Sigurno hodaње-biciklizam"	0.00										
		Glavni grad Podgorica: Organizovani Energetski dani Podgorice. Takođe organizovana je i Evropska Nedjelja mobilnosti u septembru mjesecu od 16.-22. U okviru oba događaja sprovedene su brojne edukativne kampanje kako za najmlađe tako i za građane Glavnog grada.	7,660.05										
		Opština Kotor: Sprovođenjem ovih mjera vrlo je teško kvantitativno izraziti uštede	24,000.00										

			energije. Prema dosadašnjim iskustvima iz drugih gradova regiona, kontinuirano sprovođenje obrazovnih, informativnih i promotivnih mjera može rezultirati uštedama energije samo promjenom ponašanja krajnjih korisnika te su iz tog razloga održavane i nastaviće da se održavaju edukativne radionice. Postavljanje promotivnih postera o EE i OIE sa korisnim savjetima u svim opštinskim institucijama. Edukativne radionice i sl.											
			Opština Tivat 1. Obilježavanje Svjetskog dana EE organizovanjem regionalne CIVINET Skupštine u Tivtu 2. Obilježavanje Dana planete Zemlje 3. Obilježavanje Evropske nedjelje mobilnosti sedmodnevnim aktivnostima	8,000.00										
KS 4				2,095,081.68			38,430,000.00	18,410,000.00	56,840,000.00	44,264,536.53	2,095,081.68	46,359,618.21	81.56%	11.38%
KS 5: Razvoj tržišta energije	5.1 Program razvoja tržišta u skladu sa EU regulati vom, dobrom praksom i specifič nostima CG, usklađiv anje regulati ve sa Trećim paketom (i na područj u gasa)	COTEE, RAE	ME: Na osnovu Zakona o prekograničnoj razmjeni električne energije i prirodnog gasa Vlada je donijela dvije uredbe. Takođe, donijeta je i Uredba u koju je transponovana Regulativa 2016/631 o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje proizvođača električne energije na mrežu. Vlada je 4.07.2019. donijela Odluku o Dugoročnom energetsom bilansu Crne Gore za period od 2020-2022. godine, a 12.12.2019. Odluku o Energetskom bilansu Crne Gore za 2020. godinu. Početkom 2019. Crnogorska berza električne energije DOO – BELEN je sprovela proceduru prikupljanja ponuda za strateško partnerstvo. Kao prvorangirana kompanija za sprovođenje pregovora o strateškom partnerstvu sa BELEN, 25.03.2019. izabrana je norveška kompanija Nord. U toku 2019, predstavnici BELEN-a i CGES-a su aktivno učestvovali u radu Radne grupe	0.00	1.1.2016	31.12.2020	120,000.00	0.00	120,000.00	0.00	0.00	0.00	0.00%	/

			AIMS, čiji je zadatak stvaranje uslova za povezivanje tržišta električne energije Albanije, Italije, Crne Gore i Srbije. CGES je postao član sa statusom posmatrača u IGCC (European Imbalance Netting cooperation - evropske kooperacije za poravnanje debalansa) i prijavio se za članstvo u MARI (European Tertiary balancing energy cooperation - evropske kooperacije za razmjenu tercijarne balansne energije). Ministarstvo ekonomije je sprovelo tenderski postupak i objavilo Rang listu ponuđača, prema kojoj je EPCG izabrana za snabdjevača posljednjeg izbora i ranjivih kupaca. Ugovor o povjeravanju poslova snabdijevanja poslednjeg izbora i ranjivih kupaca električnom energijom zaključen je 20. XI 2019. između Vlade Crne Gore i Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić (EPCG).											
			RAE: Nova Tržišna pravila su objavljena u "Službenom listu CG", br. 44/2017. Pravila za rad balansnog tržišta električne energije su objavljena u "Službenom listu CG", br. 44/2017. RAE priprema godišnje izvještaje o stanju energetskog sektora Crne Gore koji daju osvrt na stanje kako na maloprodajnom, tako i na veleprodajnom tržištu. Dodatno, RAE kao jedna od potpisnica MoU WB6 inicijative aktivno učestvuje u kreiranju pretpostavki za dalji razvoj tržišta u skladu sa EU modelom.	0.00										
	5.2 Projekat razvoja i implemetacije informacione tehnologije i mjerne infrastrukture kao tehnološke podrške funkcionisanju tržišta električne	COTEE, operator distributivnog sistema	COTEE: Operator tržišta električne energije je svoje aktivnosti koje su planirane za 2019. godinu realizovao, osim onih čija je realizacija uslovljena odobravanjem finansijskih sredstava. Kod COTEE-a je, krajem 2019. godine, bilo registrovano 40 trgovaca i 4 snabdjevača		1.1.2016	30.06.2018	2,000,000.00	0.00	2,000,000.00	10,000.00	0,00	10,000.00	0.50%	/

	energije i njegovo m kasnije m uključiv anju u regional ne procese													
	5.3 Projekat povećanja konkurencije na tržištu naftnih derivata	ME, MF, RAE,Vlada, Skupština	AZZS: U predhodnom periodu, za dva koncesionara, izdate dvije ekološke saglasnosti na elaborate prate procjene uticaja na životnu sredinu za seizmičko istraživanje nafte i gasa u podmorju Crne Gore. Data saglasnost na na Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu za dvije istražne bušotine 5-1 i 5-2 u podmorju Crne Gore	0.00	1.1.2016	31.12.2020	160,000.00	0.00	160,000.00	0.00	0.00	0.00	0.00%	/
			RAE je donijela Pravila o licencama za obavljanje energetskih djelatnosti, "Službeni list CG", br. 50/2016, 30/2018, 75/2018 i 61/2019.	0.00										
	5.4 Program monitoriranja ispunjavanja međunarodnih obaveza u vezi uvođenja nediskriminatornog tržišta sa energijom (elektrika, gas)	ME RAE, ODS, snabdjevači	RAE sprovodi nadzor nad radom subjekata i rezultati istog se nalaze u godišnjim izvještajima o stanju energetskog sektora Crne Gore.	0.00	1.1.2016	31.12.2020	25,000.00	0.00	25,000.00	0.00	0.00	0.00	0.00%	/
KS 5				0.00			2,305,000.00	0.00	2,305,000.00	10,000.00	0.00	10,000.00	0.43%	/
KS 6: Zaštita životne sredine i klimatske promjene	6.1 Program monitoriranja ispunjavanja međunarodnih obaveza u vezi klimatskih promjena	MORT	MORT: Direktorat za klimatske promjene i mediteranske poslove ima ključne kompetencije u oblasti usvajanja politika i relevantnih propisa za klimatske promjene. U sklopu komentara na Predlog Zakona o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena je ukazano da se zakon harmonizuje sa Uredbom o upravljanju energetskom unijom 2018/1999 (od 11.decembra 2018) jer je kroz pomenutu uredbu integrisana MMR regulativa. MMR će biti stavljena van snage u januaru 2021.	0.00	1.1.2016	31.12.2020	1,812,000.00	205,000.00	2,017,000.00	398,630.10	0.00	398,630.10	19.76%	0.00%

	6.2 Program smanjiv anja potrošnja e uglja	MORT, ME, Opština Bijelo Polje, Kolašin, Berane, Žabljak i Plužine	Opština Žabljak: Pokrenute aktivnosti na uvođenju daljinskog grijanja na biomasu	0.00	1.1.2016	31.12.2020	435,000.00	145,000.00	580,000.00	639,000.00	0.00	639,000.00	110.17%	0.00%
			Opština Kolašin: Ugalj se ne koristi za grijanje u Opštini Kolasin, osim objekta Uprave za šume. Opština Kolašin planira dnošenje posebne odluke za isključenje ove vrste goriva.	0.00										
KS 6				0.00			2,247,000.00	350,000.00	2,597,000.00	1,037,630.10	0.00	1,037,630.10	39.95%	0.00%
KS 7: Dugoročni i razvoj energetik e Crne Gore	7.1 Program izrade studija korišćen ja hidro potencij ala i upravlja nja slivom za sve rijeke u Crnoj Gori (u glavnom toku i na pritoka ma), a za odabran e objekte izraditi prethod ne studije opravda nosti	MR, MPRR, UV, EPCG FC Proizvodnja, EPCG FC Prenos, koncesionari	ME: Predstavnici tri države iz sliva reke Drine razgovorali su i o preporukama koje su nastale u okviru nastavka UNECE Neksus projekta za međusektorsku procenu sliva reke Drine, koji ima za cilj da doprinese održivoj budućnosti reke Drine, privreda ove tri države, kao i ljudi koji žive pored Drine. Projekat se realizovao tokom 2018. i 2019. godine u okviru Konvencije o vodama, Na Konferenciji za sliv rijeke Drine u Tirani, januara 2020. godine, u organizaciji GWP-Med- a, 120 delegata sa zapadnog Balkana okupilo se kako bi se pružilo ažuriranje o postignućima u okviru Projekta za sliv rijeke Drine, uključujući izradu Strateškog akcionog programa koji identifikuje prioritete intervencije u slivu Drina i koji će služiti kao vodič za buduće projekte u Drinskom slivu. Poseban fokus konferencije bilo je previđeno pitanje upravljanja sušom, uključujući posebne alate i koordinaciju za bolju spremnost.	0.00	1.1.2016	31.12.2020	10,000,000.00	2,000,000.00	12,000,000.00	0.00	0.00	0.00	0.00%	0.00%
	7.2 Program postizanja dogovora sa susjednim državama u vezi sa optimalnim iskorišćenjem zajedničkog hidro	ME, UV, MPRR, Vlada	Nije bilo daljih aktivnosti u pogledu realizacije ovog projekta	0.00	1.7.2016	30.06.2018	590,000.00	0.00	590,000.00	0.00	0.00	0.00	0.00%	/

	potencijala i upravljanjem vodama													
	7.3 Projekat analize i istražnih radova, studije izvodljivosti sa ciljem osiguranja dovoljno kvalitetnih podloga za donošenje investicijskih odluka za ev. gradnju HE Boka i/ili HE Kruševo poslije 2030. godine	EPCG FC Proizvodnja, ME, konsultant	EPCG: Tokom 2018. godine otpočelo se sa izradom Projektnog zadatka za Studiju iskorišćenja hidroenergetskog potencijala rijeke Pive nizvodno od HE Piva. Početkom drugog kvartala 2019. godine raspisan je tender za izradu Studije iskorišćenja hidroenergetskog potencijala rijeke Pive nizvodno od HE Piva sa izradom neophodnih podloga. Nakon donošenja Odluke o obustavljanju prethodnog postupka javne nabavke, EPCG je 30.12.2019. godine ponovo pokrenula tenderski postupak za izradu Studije iskorišćenja hidroenergetskog potencijala rijeke Pive nizvodno od HE Piva sa izradom neophodnih podloga. Po završetku i usvajanju Studije biće ostvareni neophodni uslovi za izradu plana i dalji razvoj projekta iskorišćenja hidropotencijala rijeke Pive.	0.00	1.7.2016	31.12.2020	500,000.00	1,500,000.00	2,000,000.00	0.00	0.00	0.00	0.00%	0.00%
	7.4 Projekat istraživanja ležišta uglja u basenu Maoče, Mataruge i području Berana	ME, RUP, RUB, koncesionar	RUP: Realizacija Projekta detaljnih geoloških, hidrogeoloških i inženjersko-geoloških istraživanja ležišta Kalušići pljevaljski ugljonosni basen I faza	167,410.00	1.1.2016	31.12.2019	21,915,000.00	4,050,000.00	25,965,000.00	10,000.00	385,010.00	395,010.00	1.52%	9.51%
			RUB: Aktivnosti na osnovu	217,600.00										

			Investicionog plana za period 2015-2018 godina su realizovane, dok su aktivnosti planirane da otpočnu u 2019. god, a vazene za istraživanje i otvaranje novog otkopnog polja i uvođenje mehanizovanog otkopavanja u polju odložene do realizacije dogovora za uvođenje novog investitora u posao. U 2019. godini dovršene su neke investicione aktivnosti i izvršene brojne pripreme u vrijednosti 217.160,15€ kako bi se mogle započeti veće investicione aktivnosti u novom polju čim se za to obezbijede sredstva. Očekuje se da aktivnosti na istraživanju i otvaranju novog polja započnu u 2020. godini čime bi otpočeo novi investicioni ciklus.											
	7.5 Projekat istraživanja nafte i gasa u Jadranskom podmorju u	ME, koncesionar	AZZS: Data saglasnost na Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu za 3D geofizička istraživanja u podmorju Crne Gore (u okviru područja definisanog granicama podmorskih blokova 4, 5, 9 i 10). Data saglasnost na Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu za projekat 3D seizmičkog istraživanja u podmorju Crne Gore, blokovi 26 i 30, Data saglasnost na na Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu za dvije istražne bušotine 5-1 i 5-2 u podmorju Crne Gore. Uprava za ugljovodonike: - koncesionari Eni i Novatek su izvršili geotehnička i druga prateća snimanja na lokaciji budućih istražnih bušotina i izradili procjenu uticaja na životnu sredinu za dvije istražne bušotine. - koncesionar Energean je, u skladu sa ugovornom obavezom, izvršio seizmička 3D istraživanja na blokovima 4219-26 i 4218-30. 3D istraživanja su trajala 9 dana, počev od. 10.02.2019. godine na površini od 338 km2. - Vlada Crne Gore je na sjednici od 19.12.2019. godine produžila trajanje prvog perioda istraživanja do 15.03.2021. i prve faze istraživanja za godinu dana za koncesionara Energean, u skladu sa zakonom i ugovorom.	0.00	15,797,298.00	1.1.2016	31.12.2020	35,190,000.00	80,000,000.00	115,190,000.00	22,510,801.10	15,797,298.00	38,308,099.10	33.26%

	7.6 Projektat Jonsko- Jadranski odnosno Trans- jadranski i gasovod	ME, koncesionar	AZZS: Po zahtjevu Ministarstva ekonomije Crne Gore, a u skladu sa Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu, Agenciji za zaštitu prirode i životne sredine, donijela je Rješenje o određivanju obima i sadržaja elaborata procjene uticaja na životnu sredinu za projekat Jadransko – jonskog gasovoda – dionica za Crnu Goru	0.00	1.1.2016	31.12.2020	2,770,000.00	20,000,000.00	22,770,000.00	970,000.00	0.00	970,000.00	4.26%	0.00%
			ME: Dana 05.09.2019. godine, potvrđena je IAP ruta kroz Crnu Goru, birajući varijantu 2 na moru "Crna Gora - Hrvatska koja izbjegava turističke sadržaje i plažu u uvali Dobroč."	0.00										
	7.7 Projektat uspostave CSE i 90- dnevnih rezervi naftnih derivata	ME, MF, RAE, Monstat	ME: U dijelu uspostavljanja pravnog okvira za strateške rezerve nafte i/ili naftnih derivata, Ministarstvo ekonomije je sprovelo potrebnu proceduru za pripremu Zakona o snabdijevanju naftnim derivatima u slučaju poremećaja u snabdijevanju. Pripremljen je Nacrt zakona i sprovedena javna rasprava. Aktivnosti na uspostavljanju Agencije za strateške rezerve naftnih derivata biće intenzivirane odmah nakon donošenja Zakona. Višegodišnji spor između Države Crne Gore i Jugopetrola AD u vezi sa skladištima naftnih derivata u Baru, Bijelom Polju i Lipcima okončan je 2017. godine u korist Države	0.00	1.1.2016	31.12.2017	545,000.00	0.00	545,000.00	0.00	0.00	0.00	0.00%	/
	7.8 Program analiza i studija za potrebe pripreme projekta spaljivanja čvrstog komunalnog otpada u Crnoj Gori (potencijal otpada, lokacija postrojenja i dr.)	ME, MORT	Opština Nikšić: U toku 2019. godine na poziv međunarodnih kompanija, predstavnici Opštine Nikšić odnosno Ministarstva održivog razvoja i turizma i Agencije za zaštitu životne sredine obišli su centre za upravljanje otpadom u Mađarskoj, Poljskoj i Hrvatskoj,	0.00	1.4.2016	31.12.2018	280,000.00	150,000.00	430,000.00	0.00	0.00	0.00	0.00%	0.00%
			MORT: Ministarstvo održivog razvoja i turizma smatra da nije neophodna izrada studije na nivou države, regiona, lokalnih zajednica o mogućnosti spaljivanja čvrstog komunalnog otpada imajući u vidu vrlo zahtjevne ciljeve iz Zakona o upravljanju otpadom u vezi ponovne upotrebe i recikliranja i količine otpada koje će na osnovu toga preostati.	0.00										
KS 7				16,182,308.00			71,790,000.00	107,700,000.00	179,490,000.00	23,490,801.10	16,182,308.00	39,673,109.10	22.10%	15.03%

KS 8: Regulator ni okvir	8.1 Program promptn og praćenja aktuelno g EU zakonod avstva te harmonizacija regulatornog okvira CG	ME, RAE, CGES, energetski subjekti	ME: U toku 2019. godine vođeni su pregovori između predstavnika Evropske komisije, Sekretarijata Energetske zajednice i članica Energetske zajednice o izmjeni Sporazuma o formiranju Energetske zajednice. Pored predloga amandmana na Sporazum o formiranju Energetske zajednice, u toku 2019. godine pripremljen je veliki broj dokumenata. U toku 2019. godine donijet je odrejeni broj propisa u cilju usklađivanja sa pravnom tekovinom EU iz oblasti energetike. Pored ovoga, radi usklađivanja sa pravnom tekovinom EU, pripremljeni su i nacrti dva zakona. Takođe, radilo se na pripremi Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o energetici i na pripremi Nacrta uredbe o smjernicama za dodjelu prekograničnih prenosnih kapaciteta električne energije i upravljanje zagašenjima, u koju će se transponovati Regulativa (EU) 2015/1222 o uspostavljanju smjernica za dodjelu kapaciteta i upravljanje zagašenjima.	0.00	1.1.2016	31.12.2020	400,000.00	50,000.00	450,000.00	0.00	0.00	0.00	0.00%	0.00%
			RAE: Aktivnim učešćem u radu tijela Energetske zajednice RAE prati EU regulativu, učestvuje u prilagođavanju iste za transponovanje u pravni sistem Crne Gore i pripremi za ranu implementaciju. U pripremi je Zakon o prekograničnim energetskim infrastrukturnim projektima. RAE je donijela Odluku o izdavanju sertifikata CGES 24. aprila 2018. godine.	0.00										
	8.2 Program za stvaranje regulatornih uslova za javno privatno partnersvo (ESCO)	ME, MF	MF: Skupština Crne Gore je donijela Zakon o javno privatnom partnerstvu ("Službeni list Crne Gore", br. 073/19 od 27.12.2019)	0.00	1.1.2016	31.12.2020	225,000.00	0.00	225,000.00	0.00	0.00	0.00	0.00%	/
	8.3 Program podrške investicijama u OIE sa finansijsko održivim kriterijumima	ME, investitori	Nije bilo daljih aktivnosti u pogledu realizacije ovog projekta	0.00	1.1.2016	31.12.2020	75,000.00	0.00	75,000.00	0.00	0.00	0.00	0.00%	/
	8.4 Program razvoja regulatorne	Vlada, Skupština, RAE	RAE: Početkom 2019. godine poboljšani kapaciteti zapošljavanjem stručnjaka iz oblasti gasa.	0.00	1.1.2016	31.12.2018	150,000.00	0.00	150,000.00	0.00	0.00	0.00	0.00%	/

	agencije za energiju													
	8.5 Program monitori nga ispunjav anja međuna rodnih obaveza u vezi organiza cije sektora energeti ke	ME, RAE, CGES, EPCG, energetski subjekti	ME: Aktivnosti vezano za ovaj projekat su uglavnom realizovane u prethodnom periodu, a u toku 2019. godine nastavljene su aktivnosti na ispunjavanju novijih međunarodnih obaveza koje proističu iz članstva Crne Gore u Energetskoj zajednici i statusa kandidata za članstvo u Evropskoj uniji. Nastavljene su aktivnosti na sprovođenju tzv. „mekih mjera“. U toku 2019. godine pripremljen je Izvještaj o realizaciji Nacionalnog akcionog plana korišćenja energije iz obnovljivih izvora do 2020. godine za period 2016 - 2017. godina, koji je Vlada usvojila 26.XII 2019. U skladu sa novom pravnom tekovinom EU i smjernicama Energetske zajednice, uz tehničku podršku GIZ-a izrađena je analiza crnogorskog pravnog i strateškog okvira u oblasti energetike i klime, u cilju stvaranja uslova za izradu integrisanog nacionalnog energetskog i klimatskog plana Crne Gore.	0.00	1.1.2016	31.12.2020	50,000.00	0.00	50,000.00	0.00	0.00	0.00	0.00%	/
KS 8				0.00			900,000.00	50,000.00	950,000.00	0.00	0.00	0.00	0.00%	0.00%
KS 9 Praćenje i kontrola implementacije AP				0.00			900,000.00	250,000.00	1,150,000.00	0.00	0.00	0.00	0.00%	0.00%
UKUPNO							1,263,312,197.00	445,890,409.00	1,709,202,606.00	448,686,961.22	88,550,148.26	537,237,109.48	31.43%	19.86%

PROGRAMI I PROJEKTI

KS 1: Povećanje energetske efikasnosti postojećih proizvodnih, prenosnih i distributivnih objekata (Supply side)

1.1. Projekat revitalizacije HE Piva

Hidroelektrana Piva je u pogonu od 1976. godine. S obzirom na broj godina u pogonu HE Piva, potrebna je dosta temeljita revitalizacija u svrhu produženja njenog životnog vijeka, veće pouzdanosti u radu i povećanja ukupne snage agregata, povećanja stepena korisnosti i povećanja iskorišćenja hidroelektrane u cjelini. U sklopu te revitalizacije napraviće se rekonstrukcija/zamjena i modernizacija opreme i objekata.

Strategijom je predviđena rehabilitacija HE Piva na način da se instalisana snaga poveća sa sadašnjih 342 MW (3×114 MW) na 363 MW (3×121 MW) i planirana proizvodnja električne energije sa 762 GWh na 800 GWh godišnje. Kako prvobitno utvrđeni rok trenutno nije realan isti je prolongiran zaključno sa 2024. godinom.

U prethodnom periodu su realizovane aktivnosti koje se odnose na izradu projektne i tenderske dokumentacije za Fazu II rekonstrukcije i modernizacije HE Piva u okviru konsultantskog Ugovora sa JV AF Consult & Energoprojekt hidroinženjering.

Tokom 2018 godine sproveden je tenderski postupak i Ugovor za rekonstrukciju hidromašinske i elektro opreme agregata i postrojenja sopstvene potrošnje EPCG sa Izvođačem, JV Litostroj Power iz Slovenije i ABB iz Italije, je poptisan u julu 2018. godine u vrijednosti od 10,3 miliona eura vezano za Fazu II rekonstrukcije i modernizacije HE Piva.

Faza II modernizacije i rekonstrukcije HE Piva, uključujući i građevinski dio projekta, je u toku i biće realizovana u periodu od 2018-2024. i ukupno planirana sredstva za Projekat rekonstrukcije i modernizacije HE Piva - Faza II u ovom periodu iznose 12.076.511€.

Shodno ugovornoj dimanici po Ugovoru za rekonstrukciju hidromašinske i elektro opreme agregata i postrojenja sopstvene potrošnje, u potpunosti je završena rekonstrukcija i modernizacija sistema sopstvene potrošnje na nivou elektrane, dok su u toku radovi na rekonstrukciji i modernizaciji agregata A2. Predviđena je dinamika realizacije jednog agregata godišnje koja omogućava nesmetani rad HE Piva tj. uvijek će za potrebe proizvodnje el. energije biti dostupna dva agregata.

Čitav Projekat rekonstrukcije i modernizacije HE Piva kroz dvije Faze je podržan finansiranjem iz kreditne linije KfW banke, dok su konsultantske usluge finansirane iz donacije istoimene banke.

1.2. Projekat revitalizacije HE Perućica

Hidroelektrana Perućica je u pogonu od 1960. godine. Već 1992. godine je krenula obnova i modernizacija pojedinih agregata tako da su već završena četiri agregata (1 – 4). Potrebna je rekonstrukcija i preostala tri agregata, a planira se i ugradnja dodatnog (osmog) agregata snage 65 MVA.

Strategijom predviđeni rokovi za završetak navedenih radova i ugradnju dodatnog agregata A8 prolongirani su za kraj 2024. godine. U prethodne tri godine relizaovane su aktivnosti u okviru Ugovora za konsultantske usluge za izradu projektne i tenderske dokumentacije za Fazu II Projekta rekonstrukcije i modernizacije HE Perućica i relizovan Ugovor za rekonstrukciju i modernizaciju turbinske regulacije agregata A5, 40MVA.

Faza II projekta rekonstrukcije i modernizacije HE Perućica saglasno definisanom obimu i prioritetima realizacije (Studija Lahmeyer International GmbH) obuhvata:

- Građevinske objekte:
 - o Sanacija i nadvišenje kanala Opačica na protok 81,75m³/s,
 - o Rekonstrukcija kanala Moštanica,
 - o Izgradnja mjernog profila na rijeci Zeti,
- Opremu, postrojenja i sisteme:
 - o Hidromašinska i elektro oprema agregata A5, A6 i A7,
 - o Hidromehanička oprema zatvaračnica,
 - o Opreme za hidrološko hidraulička mjerenja,
 - o Integralni informacijski sistem.

Faza II modernizacije i rekonstrukcije HE Perućica je u toku i biće realizovana u periodu od 2018-2024 što je i predviđeno poslovnim planom EPCG. Realizacijom Projekta stvorice se preduslovi za ostvarenje stvarnih benefita od projekta prevođenja dijela voda rijeke Zete u akumulacije Krupac i Slano, projekta instalacije osmog agregata i povećanja instalisane snage elektrane za 65 MVA. U skladu sa tim, pored finansiranja isporuke opreme i izvođenja radova dio sredstava iz kredita je predviđen za izradu projektne i tenderske dokumentacije za agregat A8.

Vlade Crne Gore na sjednici održanoj 19.04.2018 donijela je Odluku o izradi Lokalne studije lokacije prevođenja dijela voda rijeke Zete u akumulacije Krupac i Slano i u septembru 2018. imenovala vodećeg planera koji je formirao planerski tim i otpočeo sa izradom LSL.

Za potrebe finansiranja predmetnog projekta 18.09.2019. godine EPCG je potpisala kreditni aranžman sa KfW bankom u vrijednosti od 33.000.000,00€.

1.3. Projekat revitalizacije TE Pljevlja

U periodu 2017-2018 realizovane su aktivnosti na pripremi podloga za predmetni projekat.

S tim u vezi, EPCG je 27.03.2018. godine zaključila Ugovor sa kompanijom Steag Energy Services GmbH za izradu Idejnog projekta i Elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu projekta ekološke rekonstrukcije TE Pljevlja I

Na osnovu tehničke specifikacije pripremljene od strane kompanije Steag Energy Services GmbH, EPCG je objavila Tendersku dokumentaciju 11.07.2019. godine za Izvođenje radova na ekološkoj rekonstrukciji termoelektrane „Pljevlja“ – Blok I, koja obuhvata izradu Glavnog projekta ekološke rekonstrukcije termoelektrane „Pljevlja“ – Blok I i izvođenje radova po revidovanom Glavnom projektu. Nakon sprovedenog tenderskog postupka i pregleda, ocjene i vrednovanja ponuda, u skladu sa Zakon o javnim nabavkama, donešena je 07.11.2019. godine „Odluka o izboru najpovoljnije ponude“ po osnovu koje je Ponuđač Konzorcijum „DEC INTERNATIONAL-BEMAX-BB SOLAR-PERMONTE“ izabran kao prvorangirani. Potpisivanje i početak realizacije Ugovora predviđen je za mart 2020. godine.

U skladu sa Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu ("Službeni listu CG", br. 75/2018 od 23.11.2018.) pripremljen je Elaborat o procjeni uticaja na životnu sredinu Projekta ekološke rekonstrukcije termoelektrane „Pljevlja“ – Blok I i dostavljen Agenciji za zaštitu prirode i životne sredine na dalju proceduru odnosno dobijanje saglasnosti na Elaborat. Saglasnost na predmetni Elaborat dobijena je od strane Agencije za zaštitu prirode i životne sredine 26.12.2019. godine i nakon čega se očekuje formalni završetak revizije Idejnog projekta ekološke rekonstrukcije TE Pljevlja I.

Sami radovi na ekološkoj rekonstrukciji, koji između ostalih aktivnosti, obuhvataju izgradnju sistema za odsumporavanje, denitrifikaciju, unapređenje rada elektrofilterskog postrojenja, izgradnju sistema za

tretman otpadnih voda i rekonstrukciju unutrašnjeg sistema transporta pepela i šljake, biće realizovani u periodu 2020 – 2022. Zaključno sa 31.12.2019. godine na predmetnim aktivnostima utrošeno je 164.700,00 €.

1.4. Projekat revitalizacije malih hidroelektrana

U 2019. godini AZZS je dala saglasnost na Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu revitalizacije mHE “Slap Zete”, kao i saglasnost na elaborate procjene uticaja na životnu sredinu za revitalizaciju mHE “Glava Zete”

Projekat rekonstrukcije mHE “Slap Zete” je završen i nalazi se u eksplataciji. Na projektu rekonstrukcije mHE “Glava Zete” trenutno se izvode radovi na ugradnji primarne opreme, očekivani termin za završetak radova je druga polovina petog mjeseca 2020. godine.

Takođe, za preostalih pet mHE u vlasništvu EPCG predviđeno je postepeno rehabilitovanje, sa čime bi se instalisana snaga povećala, sa sadašnjih 2,5 MW na 3,2 MW i planirana proizvodnja, sa 5,5 GWh na 7,8 GWh. Strategijom definisani rokovi se ne mogu ispuniti, a novi rok za završetak radova je kraj 2021. godine.

Vezano za revitalizaciju malih hidroelektrana EPCG, tokom 2017 i 2018 godine realizovane su aktivnosti na pripremi neophodnih podloga za pripremu tehničke dokumentacije i raspisan je tender za izbor projektanta. Ugovor sa kompanijom SISTEM-MNE d.o.o. Podgorica za Izradu projektne dokumentacije za rekonstrukciju pet MHE potpisan je 03.12.2018. godine, sa rokom za izradu dokumentacije od osam mjeseci od datuma potpisivanja Ugovora. Ukupna ulaganja u 2019. godini na ovom projektu su 300.000€ a sama realizacija rekonstrukcije pet mHE u vlasništvu EPCG prolongirana je za period 2019-2021.

1.5. Projekat podmorskog kabla za povezivanje sa Italijom i sa njim vezani Projekti izgradnje novih trafostanica i dalekovoda

1.5.1. Izgradnja TS 400/110 kV Lastva

U skladu sa Ugovorom o koordinaciji projekta, (UKP) zaključenim između Države Crne Gore Terna – Rete Elettrica Nazionale S.p.A. i Crnogorskog Elektroprenosnog Sistema AD, Projekat interkonekcije se realizuje u dvije faze:

Faza 1: realizacija i puštanje u rad pola I u monopolarnoj šemi;

Faza 2: realizacija i puštanje u rad pola II u bipolarnoj šemi.

Faza 1: HVDC interkonekcije između Italije i Crne Gore završena je 15.11.2019. godine kada je počeo komercijalni rad kapaciteta 600 MW. Ovaj Projekat se realizuje od strane CGES i TERNIA S.p.A. italijanskog operatora prenosnog sistema.

Puna realizacija interkonekcije očekuje se da će biti postignuta nakon ispunjenja posebnih uslova dogovorenih između strana potpisnica PCA (1.000 MW) i nakon neophodnih pojačanja, kako internih veza u Crnoj Gori, tako i veza od Crne Gore ka susjednim sistemima (Bosna i Hercegovina i/ili Srbija). Trenutno na sjevernom dijelu Crne Gore, prema teritoriji Bosne i Hercegovine i Srbije ne postoji ni jedna 400 kV veza. Uzimajući u obzir ambiciozne planove za razvoj proizvodnih kapaciteta u Bosni i Hercegovini i Srbiji, kao i Projekat interkonekcije Crne Gore i Italije, po jedna 400 kV veza između ova dva sistema sa sistemom Crne Gore bila bi od velike koristi u slučaju izvoza iz Bosne i Hercegovine, Srbije, Bugarske ili Rumunije prema Italiji, i omogućila bi siguran i neometan tranzit električne energije.

TERNA S.p.A je zadužena za izgradnju AD/DC konvertorskog postrojenja, podzemnog i podmorskog kabla (HDVC i elektrode) i morske elektrode. Za potrebe izgradnje HVDC interkonekcije 500 kV veze između Crne Gore i Italije, CGES je zadužen za izgradnju TS 400/110 kV, 2×300 MVA Lastva Grbaljska koja će se spojiti po principu “ulaz-izlaz” na postojeći 400 kV dalekovod Trebinje – Podgorica 2, i dodatnih 2×35 km 400 kV dalekovoda od TS Lastva do Čeva. Od nove TS 400/110 kV Lastva se očekuje da riješi probleme snabdijevanja potrošnje u primorskom dijelu EES Crne Gore, sa glavnom idejom da rastereti postojeću 110 kV mrežu kojom se napaja primorje iz sjevernog pravca (iz TS Podgorica 1 i TS Podgorica 2). Imajući u vidu da je 220 i 400 kV prenosna mreža Crne Gore relativno slabo opterećena, kao i to da se snaga uglavnom prenosi preko 110 kV mreže, koja tom prilikom dobija izuzetan prenosni značaj, izgradnja pomenute transformatorske stanice uveliko pomaže u boljem iskorišćenju 400 kV mreže, pa samim tim i bitnom smanjenju gubitaka u prenosnoj mreži. Pored navedenog, kao jednu od glavnih prednosti izgradnje TS 400/110 kV Lastva, potrebno je napomenuti da je ona dio šireg Projekta priključenja pomorskog DC kabla prema Italiji.

Dobijena je upotrebna dozvola za TS Lastva.

Vezano za nabavku drugog transformatora, objavljen je javni poziv, izvršeno otvaranje i vrednovanje ponuda. Izabrana je najpovoljnija ponuda i potpisan ugovor sa isporučiocem. U toku je proizvodnja transformatora 400/110 kV, 300 MVA, čija se ugradnja očekuje u 2020.godini.

Predlog odluke o donošenju Detaljnog prostornog plana koridora dalekovoda 2x400 kV Pljevlja 2- Bajina Bašta za dionicu na teritoriji Crne Gore sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu, Vlada Crne Gore je utvrdila na sjednici od 26.12.2019. godine i prosljedila Skupštini CG na donošenje.

AZZS je dala saglasnost na Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu interkonekcije HVDC 500kV „Italija – Crna Gora“ i povezani radovi (samo za kopneni i morski dio kabla u Crnoj Gori).

1.5.2. Izgradnja 400 kV DV Lastva – Pljevlja (dionica Čevo- Pljevlja)

U 2019. godini nastavljena je dinamika radova iz predhodnog perioda na realizaciji ovog projekta. Izvođeni su građevinski i elektromontažni radovi na DV 400 kV i 110 kV vodovima, nastavljeno je rješavanje imovinsko-pravnih odnosa, rađeno je na zahtjevima mještana za izmiještanjem trasa (Đurđevića Tara, Komini, Javorak). Ukupno je završeno 68% radova na terenu, a realizacija projekta je oko 85%.

1.5.3. Uvođenje DV 400 kV Podgorica – Trebinje u TS Lastva izgradnjom 2×DV 400 kV Lastva – Čevo (Uvođenje DV 400 kV Podgorica – Trebinje)

U 2019. godini je završeno uvođenje dalekovoda 400 kV Podgorica-Trebinje u TS Lastva. Novi dalekovod 400 kV Lastva-Podgorica je na dionici Lastva-Čevo stavljen u pogon preko dalekovoda Lastva-Pljevlja, zbog nemogućnosti realizacije svih radova na jednosistemskom dalekovodu 1x400kV dionica Lastva-Čevo..

Završeni svi građevinski i elektromontažni radovi osim u dijelu koji nije bilo moguće završiti zbog jedinog preostalog imovinsko pravnog slučaja. Dalekovod 2 x 400 kV Lastva – Čevo je stavljen u privremeni pogon i povezan na prekinuti 400 kV Podgorica – Trebinje. Dalekovod 1 x 400 kV Lastva – Čevo je završen od TS Lastva do pretposljednjeg zateznog stuba broj 115i, izvršen je naponski test u praznom hodu. Otklanjanje preostalih primjedbi i završetak 1 x 400 kV dalekovoda je planiran za 2020. godinu.

1.6. Projekti izgradnje novih TS 110/x kV

1.6.1. Izgradnja TS 110/35 kV Kolašin (Drijenak)

Zaključno sa 2015. godinom završena izrada i revizija Idejnog projekta. U periodu 2016 – 2019. godine nije bilo aktivnosti.

1.6.2. Izgradnja TS 110/10 kV Nikšić 2 (Kličevo)

Zaključno sa 2015. godinom izvršen je izbor najpovoljnijeg ponuđača za realizaciju projekta po principu „ključ u ruke“, završena je izrada projektne dokumentacije (Glavnog projekta za trafostanicu i kabal 110kV) i revizija istog, dobijene su građevinske dozvole za izgradnju trafostanice i kablovskog voda, izvođeni su građevinski i elektromontažni radovi na izgradnji TS 110/10 kV Kličevo.

U 2016. godini su završeni radovi na izgradnji trafostanice i izvršen je tehnički prijem objekata, dok je u 2017. godini dobijena upotrebna dozvola za TS Kličevo, čime je objekat završen i pušten u rad.

1.6.3. Izgradnja TS 110/35 kV Žabljak

U 2019. godini je nastavljena i završena priprema tendera za izgradnju TS 110/35 kV Žabljak po principu „ključ u ruke“. Prvi tender, objavljen sredinom godine, je obustavljen radi ažuriranja tenderske dokumentacije. Nakon izmjena i dopuna tenderske dokumentacije javni poziv je objavljen 31.12.2019. godine. Pored ovoga dobijeni su novi UTU u skladu sa aktuelnom planskom dokumentacijom.

1.6.4. Izgradnja TS 110/x kV Zeta (Golubovci)

Zaključno sa 2015. godinom završena je izrada i revizija Idejnog projekta. U periodu 2016-2019.godina nije bilo aktivnosti.

1.6.5. Izgradnja TS Brezna (I faza – transformacija 110/35 kV)

Izgradnju TS 110/35 kV Brezna je završio investitor “Krnovo Green Energy” doo, Podgorica. Obaveza CGES-a je otkup izgrađene infrastrukture. Program otkupa je pripremljen i odobren od strane Odbora direktora CGES-a, a zatim od strane RAE

Definisan je konačan predlog Ugovora o preuzimanju TS Brezna i priključne infrastrukture. Nakon usaglašavanja sa investitorom, pribavljena je saglasnosti KfW banke na isti. U 2019. godini je urađena nova procjena vrijednosti infrastrukture za preuzimanje. Usaglašene su tehničke primjedbe i otklonjene nepravilnosti, nakon čega je potpisan ugovor o otkupu infrastrukture. Izvršena je uplata investitoru.

1.6.6. Izgradnja TS 110/35 kV Radovići (Luštica)

U 2018. godini je usvojen PPPN za Obalno područje koji je planski osnov za realizaciju projekta. CGES je potpisao Ugovor o kreditiranju sa KfW bankom. Po procedurama KfW banke sačinjena je uža lista potencijalnih konsultantskih firmi. U 2019. godini je nastavljena procedura izbora konsultanta. Dostavljene su ponude za pružanje konsultantskih usluga, odabrana najpovoljnija i završeni pregovori sa prvorangiranim ponuđačem, u toku je postupak usaglašavanja ugovora. Izdati su UTU za izgradnju trafostanice Radovići i rekonstrukciju TS Tivat. Izvršen je otkup zemljišta za potrebe izgradnje TS Radovići i izvršen upis u Katastar nepokretnosti.

1.7. Projekti izgradnje novih 110 kV dalekovoda

1.7.1. Izgradnja 110 kV DV Tivat – Kotor

Zaključno sa 2015. godinom odabran je najpovoljniji ponuđač za realizaciju projekta po principu „ključ u ruke“, završena revizija Glavnog projekta, dobijena građevinska dozvola, izvođač je isporučio dio opreme i započeo sa radovima na izgradnji dalekovoda. U 2016. godini su završeni građevinski i elektromontažni radovi na dalekovodu, funkcionalna ispitivanja i izvršen tehnički pregled, dok je u 2017. godini dobijena upotrebna dozvola i objekat je stavljen u pogon, čime je projekat završen.

1.7.2. Izgradnja 110kV DV Virpazar – Ulcinj

Tokom 2016. i 2017. godine su sprovedene dvije neuspješne tenderske procedure. U 2018. godini je odlučeno da realizacija projekta bude odložena dok se ne razmotre nove okolnosti koje utiču na potrebu realizacije projekta. Naime, zbog planirane izgradnje novih obnovljivih izvora na području barske i ulcinjske opštine i njihovog priključenja na prenosnu mrežu, razmatraju se nova tehnička rješenja koja će obezbijediti sigurnije i kvalitetnije napajanje električnom energijom naročito područja Ulcinja u smislu zadovoljenja kriterijuma N-1. Po ovom pitanju je i EKC radio analizu koja je prezentovana Stručnom savjetu i preporuka je da se odloži realizacija projekta.

1.7.3. Izgradnja 110 kV DV Vilusi – Herceg Novi

Tokom 2018. godine Idejni projekat je završen po prijedlogu trase koju je konsultant odredio kao najpovoljniju, međutim kako je Opština Herceg Novi imala primjedbe na prijedlog trase, Konsultant je trebao da uradi novi Idejni projekat sa trasom kojom su uvažene primjedbe Opštine. Konsultant je zaustavio izradu Idejnog projekta po novoj trasi jer su potrošena sredstva koja su obezbijeđena iz donacije EBRD/EC.

U 2019. godini aplicirano je za UTU za izgradnju dalekovoda koji su izdati početkom 2020. godine Kontaktirana je EBRD/EC za obezbjeđivanje dodatnog Granta za kompletiranje dokumentacije (Studije izvodljivosti, Studije procjene uticaja na životnu sredinu i društvo i Idejnog projekta).

1.7.4. Izgradnja 110 kV DV Lastva – Kotor

U 2018. godini objekti predviđeni Projektom su uneseni u PPPN za Obalno područje koji je usvojen i objavljen u Službenom listu Crne Gore. Ovim su se stekli uslovi za pribavljanje UTU i nastavak aktivnosti vezanih za obezbjeđenje kreditnih sredstava. Ovaj projekat će se finansirati iz kredita KfW banke. Nakon zakonom definisane procedure sa KfW-om je potpisan ugovor o kreditiranju uz garancije Države. Po procedurama KfW banke sačinjena je uža lista potencijalnih konsultantskih firmi i rađeno je na pripremi projektnog zadatka za konsultanta koji će pripremiti tendersku dokumentaciju za Izvođača, učestvovati u odabiru izvođača i pratiti realizaciju Projekta.

U 2019. godini je nastavljena procedura izbora konsultanta. Dostavljene su ponude za pružanje konsultantskih usluga, odabrana je najpovoljnija ponuda i završeni su pregovori sa prvorangiranim ponuđačem, u toku je postupak usaglašavanja ugovora. Takođe je u 2019. godini aplicirano za UTU.

1.7.5. Izgradnja 110 kV kabla Kličevo – Nikšić

Zaključno sa 2015. godinom izvršen je izbor najpovoljnijeg ponuđača za realizaciju projekta po principu „ključ u ruke“, završena je izrada projektne dokumentacije (Glavnog projekta za trafostanicu i kabal

110kV) i revizija istog, dobijene su građevinske dozvole za izgradnju trafostanice i kablovskog voda, izvođeni su građevinski i elektromontažni radovi na izgradnji TS 110/10 kV Kličevo.

U toku 2016. i 2017. godine su završeni radovi na izgradnji kablovskog voda i izvršen je tehnički prijem objekta i dobijena upotrebna dozvola za kabal 110 kV Kličevo – Nikšić, čime je ovaj projekat završen puštanjem objekta u rad.

1.7.6. Izgradnja 110 kV veze Podgorica 4 – Podgorica 1

U 2019. godini završeno je rješavanje imovinsko pravnih odnosa sa svim vlasnicima na trasi dalekovoda-kabla PG1-PG4 i izvršen je upis CGES-a u Katastar nepokretnosti. Sprovedena je nova procedura dobijanja ekološke saglasnosti, nakon čega je MORT izdao građevinsku dozvolu. Krajem 2019. godine su počeli građevinski radovi a završetak projekta se očekuje u 2020.godini.

1.7.7. Izgradnja DV 110 kV Brezna – Žabljak

U 2019. godini je nastavljeno izvođenje radova kroz projekat Izgradnja 400 kV DV Čevo-Pljevlja. Završeno je 90% radova. Na 400+110 kV dionici, nije obezbijedjen pristup do dvije lokacije, na 110 kV dionici nije obezbijedjen pristup do jedne lokacije.

AZZS je izdala ekološku saglasnost na elaborate procjene uticaja na životnu sredinu, data je saglasnost za izgradnju dalekovoda 110 kV Brezna – Žabljak dionica Žabljak – Njegovuđa.

1.7.8. Izgradnja 2 X 110 kV kabla Tivat – Radovići (Luštica)

U 2018. godini je usvojen PPPN za Obalno područje koji je planski osnov za realizaciju projekta. CGES je potpisao Ugovor o kreditiranju sa KfW bankom, nakon čega je po procedurama KfW banke sačinjena uža lista potencijalnih konsultantskih firmi.

U 2019. godini je nastavljena procedura izbora konsultanta. Dostavljene su ponude za pružanje konsultantskih usluga, odabrana je najpovoljnija i završeni su pregovori sa prvorangiranim ponudjačem, u toku je postupak usaglašavanja ugovora. UTU još nisu pribavljeni. Zahtijevaće se faznost gradnje kroz UTU.

1.8. Projekti novih interkonekcija sa susjednim EES

1.8.1. Izgradnja 400 KV DV Pljevlja 2 – Bajina Bašta i Izgradnja 400 KV DV Pljevlja 2 – Višegrad

U 2019. godini je nastavljena izrada DPP-a za koridor dalekovoda 2x400 kV Pljevlja 2 – Bajina Bašta(Višegrad) za dionicu na teritoriji Crne Gore. Rađeno je na usaglašavanju pozicija CGES-a i Rudnika uglja Pljevlja u vezi sa planskim dokumentima, kao i na rješavanju problema udaljenosti dalekovoda od daljinski upravljane kontrolno-mjerne stanice, sa Agencijom za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost. Započele su aktivnosti zajedno sa susjednim operatorima prenosa na izradi ažurirane Studije izvodljivosti, od koje zavisi dalja realizacija projekta. Konsultant koji radi studiju je pripremio početni izvještaj, pribavljeni su ulazni podaci za nastavak izrade studije i idejnih projekata.

AZZS je 09.05.2019. godine dala saglasnost na Izvještaj o SPU Detaljnog prostornog plana koridora dalekovoda 2x400 KV Pljevlja 2 – Bajina Bašta za dionicu na teritoriji Crne Gore

1.9. Projekti rekonstrukcija prenosnih objekata

1.9.1. Zamjena VN opreme u trafostanicama

Ovaj projekat će se finansirati iz WBIF Granta, što podrazumijeva implementaciju u skladu sa odredbama Posebnog ugovora, potpisanog između KfW-a i CGES-a.

U 2018. godini je pripremljena pretkvalifikaciona dokumentacija za izbor kvalifikovanih ponuđača za učešće na Tenderu za izbor Izvođača po principu "ključ u ruke" (Žuti FIDIC). Izabrani su kvalifikovani ponuđači za učešće na Tenderu za izbor izvođača. Pripremljena je tenderske dokumentacije za izbor najpovoljnijeg Izvođača. Započet je tenderski postupak.

U 2019. godini je završen tenderski postupak za izbor izvođača. Potpisan je ugovor i izvođač uveden u posao. U toku su radovi na projektovanju, kao i pregled projektne dokumentacije za poslove adaptacije. Dobijeni su UTU za radove na zamjeni VN opreme u svim trafostanicama predviđenim projektom, prijavljeni su radovi adaptacije osim za trafostanicu Podgorica 1 za koju je potrebno pribaviti građevinski dozvolu za rekonstrukciju

1.9.2. Rekonstrukcija 110 kV DV Lastva – Tivat (II faza)

U 2018. godini je odlučeno da se ovaj projekat finansira iz kredita KfW banke, u sklopu Projekta TS Luštica. Sprovedene su aktivnosti oko usaglašavanja ugovora sa KfW bankom i potpisan je Ugovor o kreditu sa KfW bankom.

U 2019. godini je nastavljena procedura izbora konsultanta. Dostavljene su ponude za pružanje konsultantskih usluga, odabrana je najpovoljnija ponuda i završeni su pregovori sa prvorangiranim ponuđačem, u toku je postupak usaglašavanja ugovora.

1.9.3. Rekonstrukcija TS Podgorica 2 (nabavka i instalacija transformatora 400/110kV, 300 MVA)

U 2016. godini u TS Podgorica 2 ugrađen transformator 400/110 kV, 300 MVA koji je prvobitno bio planiran za ugradnju u novoizgrađenu TS Lastva. Nakon havarije u novembru 2019. godine na drugom autotransformatoru 400/110 kV, 300 MVA (proizvodnje "Rade Končar", proizveden 1981., instalisan 1984.), pokrenut je postupak tenderske procedure za nabavu novog autotransformatora

1.9.4. Rekonstrukcija 110 kV DV Budva – Lastva

U 2019. godini je nakon povezivanja trafostanice Lastva na 400 kV mrežu odnosno povezivanja sa italijanskim operatorom prenosa Ternom, rađeno na izradi studije u okviru koje se analiziraju različite varijante rekonstrukcije.

1.9.5. Rekonstrukcija i proširenje TS 110/35 kV Pljevlja 1

U 2019. godini je dogovoreno da se ovaj projekat veže za ugovor za projekat Trans-Balkanski koridor, a da bude finansiran iz preostalih kreditnih sredstava za izgradnju TS 400/110/35 kV Lastve i proširenja TS 400/220/110 kV Pljevlja 2. Proširen je ugovor sa konsultantom, pripremljena je tehnička specifikacija i zahtjev za varijaciju prema izvođaču. Kako nije bilo dogovora oko ponude za projektovanje, nabavku opreme i izvođenje radova, dogovorena je varijacija samo za projektovanje i nabavku opreme, dok će se izvođenje radova rješavati kasnije bilo kroz novu varijaciju ili poseban tender.

1.9.6. Revitalizacija 110 kV dalekovoda

Kroz ovaj projekat planirani su radovi na:

- Revitalizaciji DV 110 kV H.Novi-Trebinje;
- Revitalizaciji DV Podgorica1- Perucica, vodovi II,III;
- Nabavka ručnog GPS uređaja (završeno u 2018. godini);
- Antikorozivna zaštita na dalekovodima i trafostanicama (završeno u 2018. godini);
- Sanaciji stuba br.52 na DV 110 kV Berane-Ribarevine (završeno u 2018. godini).

Revitalizacija DV 110 kV H.Novi – Trebinje

Tokom 2018. godini je održan sastanak sa Elektroprenosom BiH sa temom način i obim rekonstrukcije ovog dalekovoda. Na sastanku je dogovoreno da se izvrši zamjena provodnika, izolatora, ovjesne i spojne opreme. U nastavku ovih aktivnosti u 2019. godini je realizovana tenderska procedura i odabran Izvođač. Isključenje je dogovoreno za april 2020. godinu kada će biti izvedeni radovi (zadržan je postojeći presjek zbog ograničene nosivosti postojećih stubova) .

Revitalizacija DV Podgorica1 - Perucica, vodovi II, III

U 2018. godini je rađeno je na pripremi tehničke specifikacije neophodne za raspisivanje tendera za Izvođenje radova. Završena je tenderska procedura, izabrana najpovoljnija ponuda i potpisan Ugovor. U toku 2019. godine je završeno izvođenje radova na ovom projektu.

1.9.7. Revitalizacija DV 110 kV Budva – Podgorica 2

U 2018. godini su realizovane sve aktivnosti na revitalizaciji DV 110 kV Budva – Podgorica 2 u skladu sa Ugovorom čime je i sam projekat završen.

1.9.8. Revitalizacija TS 110/35kV Nikšić (sanacija betonskih portala)

U 2017. godini su izvedeni svi planirani građevinski i elektromontažni radovi na zamjeni portala sa istovremenom ugradnjom gromobranske zaštite za 110 kV postrojenje. U 2018. godini završen je Tehnički pregled izvedenih radova i dobijena upotrebna dozvola čime je projekat završen.

1.9.9. Proširenje TS Mojkovac

Zaključno sa 2015. godinom je završena tenderska procedura za nabavku transformatora i potpisan Ugovor. Završena je i tenderska procedura za projektovanje, nabavku opreme i izvođenje radova na opremanju novoga transformatorskog polja po principu "ključ u ruke" i potpisan Ugovor. Završeni su građevinski i elektromontažni radovi na izgradnji novog transformatorskog polja, kao i rekonstrukcija sopstvene potrošnje. U 2016. godini je završena zamjena prekidača 110 kV u DV polju Ribarevine. Završeni svi radovi na projektu i dobijena upotrebna dozvola.

1.9.10. Proširenje TS Tivat

Obim projekta je promjenjen jer se kabal iz Luštica ne priključuje na TS Tivat već na dalekovod 110 kV Lastva – Tivat. Zbog toga je predviđena rekonstrukcija sabirnica, ugradnja sektionog polja i zmajena VN opreme. Projekat je dio projekta Luštica, koji se finansira iz kredita KfW banke. S tim u vezi, u 2019.

godini je nastavljena procedura izbora konsultanta. Dostavljene su ponude za pružanje konsultantskih usluga, odabrana najpovoljnija i završeni pregovori sa prvorangiranim ponuđačem. U toku je postupak usaglašavanja ugovora. Izdati su UTU za rekonstrukciju TS Tivat.

1.9.11. Rekonstrukcija TS Vilusi

U toku 2019. godine CGES je radio na pribavljanju UTU za rekonstrukciju TS Vilusi, koji su izdati krajem godine. Projekat kasni jer je trasu dalekovoda H.Novi – Vilusi bilo potrebno usaglasiti sa institucijama, a vezan je za realizaciju istog.

1.9.12. Proširenje TS Herceg Novi

U 2019. godini rađeno je na pribavljanju UTU za rekonstrukciju. Projekat kasni jer je trasu dalekovoda H.Novi – Vilusi bilo potrebno usaglasiti sa institucijama, a vezan je za realizaciju istog.

1.9.13. Proširenje TS Virpazar

U 2019. godini nije bilo aktivnosti jer se radilo na promjeni koncepta projekta radi priključka obnovljivih izvora energije, SE Briska gora.

1.9.14. Proširenje TS Ulcinj

U 2018. godini je odlučeno da realizacija projekta izgradnja DV 110 kV Virpazar - Ulcinj bude odložena, iz kojih razloga je i ovaj projekat odložen. U 2019. godini nije bilo aktivnosti jer se radilo na promjeni koncepta projekta radi priključka obnovljivih izvora energije, SE Briska gora.

1.9.15. Proširenje TS Podgorica 1

Projekat je vezan za projekat izgradnje dalekovoda PG1-PG4, na kome je bilo više aktivnosti tokom 2019. godine (rješavanje imovinsko-pravnih odnosa, nova procedura dobijanja ekološke saglasnosti, izdata je građevinska dozvola). Projekat se očekuje da bude finalizovan tokom 2020. Godine

1.10. Projekti sekundarnih sistema (NDC, zaštita, upravljanje, komunikacije)

1.10.1. Rekonstrukcija sistema zaštita u cijeloj mreži

Tokom 2018. godine pripremljena je pretkvalifikaciona dokumentacija za izbor kvalifikovanih ponuđača za učešće na Tenderu za izbor Izvođača po principu "ključ u ruke" (Žuti FIDIC).

Izabrani su kvalifikovani ponuđači za učešće na Tenderu za izbor izvođača. Pripremljena je tenderske dokumentacije za izbor najpovoljnijeg Izvođača. U 2019.godini je završen tenderski postupak za izbor izvođača. Potpisan je ugovor i izvođač uveden u posao. U toku su radovi na projektovanju, kao i revizija projektne dokumentacije. Dobijeni su UTU u svim trafostanicama predviđenim projektom, prijavljeni radovi adaptacije osim za trafostanicu Podgorica 1.

1.10.2. SCADA za dispečerski centar sa EMS sistemom (uključujući i procjenu N-1 faktora sigurnosti u EES u realnom vremenu) (SCADA za dispečerski centar sa EMS sistemom)

Realizacija ovog projekta koji je započet 2016. godine planirana je kroz VI fazu. U prethodnom periodu su realizovane četiri faze.

Tokom 2019. godine realizovane su sledeće aktivnosti:

V faza: Isporuka sistema, instalacija, obuka naručioca, ispitivanje u toku instalacije i puštanja SCADA/EMS sistema u rad, prijemna ispitivanja (SAT);

VI faza: Probni rad i test raspoloživosti, izrada projekta izvedenog stanja, obuka dispečera i predaja sistema.

1.10.3. Integralni informacioni sistem OPS-a

Nije bilo aktivnosti.

1.10.4. Razvoj, rekonstrukcija, mjerenje i zaštita u TS

Sve aktivnosti na ovom projektu su završene zaključno sa 2016. godinom.

1.10.5. Hardver i softver za re-implementaciju informacionog sistema finansijskog upravljanja (FMIS) – DataCode (Hardver i softver za FMIS)

U 2019. godini je potpisan je ugovor za isporuku serverskog klastera za NDC. Obavljena isporuka i implementacija čime je projekat u potpunosti realizovan.

1.10.6. Proširenje SCADA sistema modulom za observabilnost spoljnog sistema (Proširenje SCADA sistema)

U 2015. godini je objavljen tender za nabavku specijalne ispitne opreme, alata i materijala. Izabrana je najpovoljnija ponuda i potpisan Ugovor. Isporučena oprema po Ugovoru (ZERA MT3000 nadograđena sa: modulom za MP, novi program WinSAM V6 za automatsko vođenje i nadzor ispitivanja brojila, kao i prateća oprema). U 2016. godini je, nakon nabavke mjerne opreme, rađeno na ugradnji i ispitivanju obračunskih i kontrolnih mjerenja čime je ovaj projekat završen.

1.10.7. Modul za dostavljanje podataka na Transparency platformu r2 (Modul za Transparency platformu)

U 2018. godini su završene provjere u trajanju van garantnog roka. Sprovedena je tenderska procedura (neposredni sporazuma) za nabavku i isporuku dva komunikaciona servera. Tokom 2019. godine projekat je završen, nakon korekcija grešaka i odgovarajućih provjera u okviru održavanja u van garantnom roku.

1.11. Izrada dokumentacije za rezervisanje trasa za izgradnju novih dalekovoda

U cilju stvaranja planskih pretpostavki za izgradnju interkonekcije Crne Gore i Srbije pristupilo se izradi Detaljnog prostornog plana. Vlada Crne Gore je na sjednici od 26.12.2019. godine utvrdila Predlog odluke o donošenju Detaljnog prostornog plana koridora dalekovoda 2x400 kV Pljevlja 2- Bajina Bašta za dionicu na teritoriji Crne Gore, i proslijedila Skupštini CG na donošenje.

1.12. Projekat procjene kapaciteta elektroenergetskog sistema za priključenje OIE (hosting capacity) i analiza o mogućnosti uključenja i rada mHE, VE i FN elektrana u EES u terminima kada će biti izgrađene

Zbog svoje nepredvidljivosti i brze promjenljivosti u proizvodnji, što se najviše odnosi na vjetroelektrane, ali dijelom i na fotonaponske elektrane i male hidroelektrane, u elektroenergetskom sistemu ovi izvori izazivaju tehničke probleme. Tehnički problemi se, u prvom redu, odnose na održavanje frekvencije, odnosno regulaciju aktivne snage u sistemu, gdje se javlja potreba za većom rezervom snage u sistemu. Veća rezerva snage uzrokuje i veće troškove u sistemu. U ranijem periodu CGES je uradio preliminarne analize priključaka za nove proizvodne objekte i to: vjetroelektranu Gvozd, solarnu elektranu Briska gora i vjetroelektranu Brajići.

U toku je ažuriranje Plana razvoja prenosnog sistema 2020-2029 u okviru kojeg će se analizirati i ažurirati inicijative za izgradnju novih proizvodnih kapaciteta i infrastrukre neophodne za priključenje na prenosnu mrežu za sljedeće proizvodne objekte: Vjetroelektrana Gvozd, Solarna elektrana Briska gora, Vjetroelektrana Brajići i Solarna elektrana Velje brdo. Nedavno je završena Studija analize integracije varijabilnih izvora energije finansirana od strane Svjetske banke.

1.13. Projekti izgradnje i rekonstrukcije primarne distributivne mreže

Na nivou distribucije, osnovni problemi su i dalje proširenje mreže kako bi se zadovoljila sve veća potrošnja i smanjili gubici električne energije.

Postoje i problemi u obezbjeđivanju standardnih uslova za realizaciju investicionih projekata: nekompletna prethodna projektna dokumentacija, dugotrajni procesi za dobijanje građevinskih dozvola, neadekvatni finansijski resursi. Najbrojniji problemi se odnose na imovinska prava, što ima negativan uticaj na Projekte rekonstrukcije, razvoja i gradnje distributivnog sistema.

Treba istaći da za razvoj distributivne mreže ne postoji odgovarajuća prostorno planska dokumentacija na svim područjima na kojima je potrebno razvijati mrežu, uslijed čega elektrodistributivni sistem nije u stanju da adekvatno odgovori sve većim zahtjevima potrošnje, odnosno veoma intenzivnoj gradnji, posebno u Podgorici i primorskom dijelu Crne Gore, što nerijetko dovodi do negodovanja investitora.

Razvoj distributivne mreže treba da dovede do povećanja sigurnosti snabdijevanja (obezbjeđenje dvostranog napajanja, posebno u najznačajnijim tačkama distributivne mreže) i smanjenja gubitaka (tehničkih i komercijalnih) električne energije do nivoa ispod 10 %, kao i stvaranja mogućnosti priključenja novih korisnika. Akcionim Planom je predviđena gradnja novih vodova i trafostanica, kao i rekonstrukcija postojećih.

Tokom 2019. godine nastavljeno je sa realizacijom započetih i planiranih projekata primarne mreže. U tabelarnom pregledu je uz planirana sredstva, prikazana i realizacija projekata primarne mreže za 2019. godinu, kao i ukupna realizovana sredstva za period od 2016-2019. godine.

PRIMARNA MREŽA				EUR	
	Aktivnost	Planirano 2019	Realizovano 2019	Ukupno planirano (2016-2019)	Ukupno realizovano (2016-2019)
1	Izgradnja novih TS	2.550.000	58.070	5.885.690	3.161.059
2	Rekonstrukcija TS	50,000	469,732	1,278,300	2,916,782
3	Izgradnja novih vodova	480,000	18,022	4,839,360	1,091,841
4	Rekonstrukcija vodova	750,000	639,881	1,205,460	3,075,068
5	Ugradnja opreme u TS	1,190,890	74,871	2,396,340	165,341
6	Projektovanje i revizija	100,000	0	300,000	0
Ukupno (1-6)		5,120,890	1,260,583	15,905,150	10,410,090

Za potrebe uspostavljanja i osavremenjavanja sistema upravljanja, u skladu sa Sporazumom o poslovno tehničkoj saradnji zaključenim između EPCG i društva „MTEL“ d.o.o Podgorica o zajedničkim ulaganjima na postavljanju optičkih vlakana na 35 kV, 10 kV i 0,4 kV elektrodistributivnim nadzemnim vodovima, njihovom korišćenju i tekućem održavanju, tokom 2016. godine započeto je sa ugradnjom OPGW užadi na 35 kV elektrodistributivnim nadzemnim vodovima. Ukupna ulaganja za 2019. godinu na ovom projektu su prikazana u sklopu tačke 4 – „Rekonstrukcija vodova“.

U planiranom periodu od 2016. do 2019. godine izostala je realizacija određenog broja projekata, a razlog za to su nepostojanje prostorno planske dokumentacije, dugotrajan postupak rješavanja imovinsko-pravnih odnosa, kao i dugotrajne tenderske procedure. Takođe, jedan dio projekata nije realizovan jer njihova realizacija zavisi od dinamike izgradnje drugih infrastrukturnih objekata.

1.14. Projekti sekundarne distributivne mreže

Kao što je slučaj s primarnom mrežom i sekundarna distributivna mreža je u stanju da su potrebni brojni zahvati na njoj kako bi se obezbjedilo sigurno napajanje potrošača. Projekti sekundarne distributivne mreže se odnose na obnovu postojećih i izgradnju novih trafostanica, izgradnju novih vodova i rekonstrukciju (obnovu postojećih) te zamjenu i ugradnju novih dijelova opreme.

Tokom 2019. godine nastavljeno je sa realizacijom započetih i planiranih projekata sekundarne mreže. U tabelarnom pregledu je uz projekte planirane Akcionim planom, prikazana i realizacija projekata sekundarne mreže za 2019. godinu, kao i ukupna realizovana sredstva za period od 2016-2019. godine.

SEKUNDARNA MREŽA

EUR

	Aktivnost	Planirano 2019	Realizovano 2019	Ukupno planirano (2016-2019)	Ukupno realizovano (2016-2019)
1	Dogradnja i rekonstrukcija sekundarne distributivne mreže Izgradnja novih TS	2,092,500	4,979,229	11,002,609	25,770,091

Za potrebe uspostavljanja i osavremenjavanja sistema upravljanja, u skladu sa Sporazumom o poslovno tehničkoj saradnji zaključenim između EPCG i društva „MTEL“ d.o.o Podgorica o zajedničkim ulaganjima na postavljanju optičkih vlakana na 35 kV, 10 kV i 0,4 kV elektrodistributivnim nadzemnim vodovima, njihovom korišćenju i tekućem održavanju, tokom 2016. godine započeto je sa ugradnjom ADSS sistema na 10 kV i 0,4 kV elektrodistributivnim nadzemnim vodovima. Ukupna ulaganja na ovom projektu tokom 2019. godine su prikazana u sklopu tačke 1 – „Dogradnja i rekonstrukcija sekundarne distributivne mreže“.

Osim toga, potrebno je naglasiti i to da je CEDIS 2019. godine pokrenuo projekat „Revitalizacije 10 kV i 0,4 kV energetske mreže“ kojom se u velikoj mjeri izvršila rekonstrukcija postojeći 10 kV i 0,4 kV elektroenergetskih vodova, kao i rekonstrukcija trafostanica 10/0,4 kV. Tokom 2019. godine kroz ovaj projekat uložena su sredstva u vrijednosti od dodatnih 5,845,638€ koja nijesu prikazana u tabeli gore, što na nivou sekundarne mreže rezultira ukupnim ulaganjem u vrijednosti od 10,824,867€ tokom 2019. godine.

1.15. Projekti upravljanja i automatizacije distributivne mreže

Do 2020. godine, veći dio TS i mreža 35 i 10 kV bi bile uključene u distributivni centar za upravljanje. Centar će u prvoj fazi imati funkcionalnost SCADA-e, koja će se u završnoj fazi dopuniti i setom funkcija upravljanja distribucijom (Distribution Management System), geografskim informacionim sistemom (Geographic Information System), funkcijama za upravljanje resursima (Asset Management) i setom funkcija pripreme za radove (Work Permits/Instructions and Crew Management).

Moderni standardi kvaliteta snabdijevanja potrošača električnom energijom traže manji broj i kraće vrijeme prekida snabdijevanja, što će u tom slučaju tražiti zahvate na distributivnoj mreži u smislu uvođenja novih rješenja poput automatizacije mreže, poluizolovanih ili izolovanih provodnika i slično. Instalacija novih provodnika na problematičnim djelovima trase dalekovoda u velikoj mjeri smanjuje broj kvarova (čak i do 80 %), a automatizacija distribucije sa daljinski upravljanim rastavljačima omogućava brzu rekonfiguraciju mreže, izolaciju kvara i napajanje zdravog dijela izvoda.

Distribucija će u narednih 5 godina raditi na konceptu automatizacije distributivne mreže, kako bi se na najracionalniji način, sa relativno malim ulaganjima, poboljšalo napajanje potrošača u ruralnom području.

Uz samu automatizaciju mreže, parametri kvaliteta će se poboljšavati i putem kompenzacije reaktivne snage što utiče na naponske prilike kao i na gubitke.

U tabelarnom pregledu uz projekte planirane Akcionim planom, prikazana je i realizacija Projekata upravljanja i automatizacije distributivne mreže za 2019. godinu i ukupna realizacija za period od 2016-2019. godine.

	Aktivnost	Planirano 2019	Realizovano 2019	Ukupno planirano (2016-2019)	Ukupno realizovano (2016-2019)
1	Uvođenje SCADA sistema	0		1,600,000	0
2	Projekat digitalizacije radio veza	0	419,737	500,000	419,737
3	Softverske aplikacije	0	243,615	25,210	651,155
4	Ukupno (1-3)	0	663,352	2,125,210	1,070,892

U postupku pravnog izdvajanja operatora distributivnog sistema (FC Distribucija) iz EPCG, u skladu sa direktivama EU, postojećom zakonskom regulativom i internim aktima, bilo je neophodno izvršiti fizičko razdvajanje (poseban sistem i razdvojene privilegije) postojećeg poslovnog ERP sistema EPCG, Oracle E-Business Suite, na način što se formiraju dvije zasebne instance (baza podataka i aplikativni software). Jedna instanca je namijenjena za obavljanje poslovnih operacija u EPCG, dok druga instanca za obavljanje poslovnih operacija u FC Distribucija (sadašnji operator distributivnog sistema – CEDIS).

Takođe, krajem 2019. godine raspisan je tender za nabavku opreme i implementaciju SCADA sistema u distributivnu mrežu.

1.16. Program razvoja koncepcije distributivne mreže i uvođenja savremenih IKT, sistemi mjerenja, „smart grid“ rješenja

Sa modernizacijom TS, stvara se uslov za dalju racionalizaciju rada distributivnih mreža, koja je bazirana na daljinskom upravljanju TS i mreže. Kako se već godinama sistematično sve rekonstrukcije i izgradnje novih objekata rade na način da objekti budu spremni za daljinsko upravljanje. Ulaganja u nova mjerna mjesta sa pametnim brojilima su se već u prošlim Pilot projektima pokazala kao ekonomsko opravdana ulaganja. Sa pametnim brojilima i izmeštanjem mjernih mjesta u velikoj mjeri rješavaju se problemi komercijalnih gubitaka. Time se investicije u mjernu infrastrukturu smatraju kao brzo isplative investicije.

Isto tako, podaci iz pametnih brojila se smatraju kao veoma dragocjeni ulazni podaci za bolje planiranje mreže. Budući da je smanjenje gubitaka u samom vrhu prioriteta razvoja distribucije, od strateškog je značaja i dalje intenzivno ulagati u mjernu infrastrukturu, kako u brojila tako i u mjerna mjesta.

Tokom 2019. godine nastavljeno je sa realizacijom projekta unapređenja Sistema mjerenja (AMM faza III) i mjerna mjesta.

U tabelarnom pregledu uz planirane, prikazana je realizacija za 2019. godinu i ukupna realizacija za period od 2016-2019. godine:

	Aktivnost	Planirano 2019	Realizovano 2019	Ukupno planirano (2016-2019)	Ukupno realizovano (2016-2019)
1	Nova brojila – Projekat mjerenja i distribucije (II i III FAZA)	0	8,648,131	47,873,684	40,160,444
2	Brojila za nove potrošače i TS 35/10kV i 10/04kV	225,000	515,188	625,000	795,144
3	Brojila za nove potrošače i rekonstrukcija mjernih mjesta	0	0	252,100	198,281

4	Izmeštanje brojila (bez troška za brojila) – selektivno	332,150	332,150	638,794	494,225
5	Ukupno (1-4)	779,760	9,495,469	49,389,578	41,648,094

U 2019. godini obavljena je instalacija brojila u okviru III faze AMM projekta. Do kraja 2019. godine, oko 79,6% ukupnog broja brojila aktivnih potrošača u CG je pokriveno savremenim sistemom mjerenja (AMM). CEDIS je ušao u pripremu i realizaciju proširenja III faze projekta. Sama realizacija III faze nije tekla planiranom dinamikom zbog kašnjenja u potpisivanju ugovora o kreditu sa EBRD i ugovora o isporuci brojila sa e-distribuzione i ugovora za instalaciju sa Konzorcijumom „Mezon-Regiocom“. Ovo kašnjenje se odrazilo i na realizaciju projekta u 2018. i 2019. godini.

1.17. Projekat procjene kapaciteta distributivnog sistema za priključenje OIE (hosting capacity)

Tokom prošlih 60 godina savremeni elektroenergetski sistemi su razvijani prema konceptu u kojem su veliki električni generatori preko transformatora injektirali električnu snagu (energiju) u visokonaponsku prenosnu mrežu. Ta prenosna mreža je korišćena za prenos snage prema nižim naponskim nivoima, odnosno kroz niz distributivnih transformatora i distributivne mreže dalje prema potrošačima. Prenos snage (energije) se često odvijao na vrlo velikim udaljenostima. Razvojem novih tehnologija (uglavnom za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora), koje su počele sa vrlo malim snagama, a danas su te snage bitno veće, pojavio se novi proces. Počelo je masovnije priključenje generatora na distributivnu mrežu, i to se danas zove distribuirana proizvodnja električne energije.

Prije ove pojave masovnije gradnje distribuiranih izvora, distributivne mreže su se planirale praktično za jednosmjerni tok energije, od viših naponskih nivoa ka nižim. Međutim, ova pojava većeg broja manjih izvora donekle mijenja koncept planiranja distributivnih mreža i u tom smislu. Oko ovog problema postoji dosta suprotstavljenih stavova. Je li to donosi veće probleme ili koristi. U svakom slučaju, budući da su to obnovljivi izvori, smanjuje se negativan uticaj postrojenja za proizvodnju električne energije na životnu sredinu (smanjenje emisije gasova staklene bašte). Također se otvorila mogućnost za manje investitore da uđu u posao proizvodnje električne energije.

Pojavljuje se problem na nivou EES-a a to je održavanje frekvencije, a pojavljuju se i problemi na lokalnom nivou, kao što je održavanje napona u pojedinim dijelovima EES-a u prihvatljivim granicama.

KS 2: Obnovljivi izvori energije

2.1. Program evaluacije i konkurentnosti pojedinih OIE te preporuke za uvođenje prema prirodnim mogućnostima i ekonomskoj procjeni

Pojednostavljena procedura autorizacije izgradnje energetske objekata instalisane snage do 1 MW, utvrđena je Zakonom o energetici kroz postupak izdavanja energetske dozvole. S tim u vezi, realizuju se i projekti izgradnje fotonaponskih elektrana. Do sada je na osnovu izdatih energetske dozvola završena izgradnja četiri solarne elektrane, dok je preostalo još deset važećih energetske dozvola. S tim u vezi, ukupna instalisana snaga izgrađenih solarnih elektrana iznosi 2 MW, sa planom proizvodnje od oko 3 GWh. Tokom 2019. godine za devet fotonaponskih elektrana su izdate građevinske dozvole, dok su tri dobile upotrebne dozvole. Ukupan iznos investicije u 2019. godini je iznosio 932.691 eura .

Pored izgradnje solarnih elektrana do 1 MW shodno prirodnim mogućnostima Crne Gore pristupilo se realizaciji projekta izgradnje solarne elektrane značajno većih instalisanih kapaciteta. Kao rezultat toga zaključen je ugovor za realizaciju Projekta izgradnje solarne elektrane na lokalitetu Briska Gora - Opština Ulcinj.

Naime, imajući u vidu zainteresovanost investitora za izgradnju solarne elektrane na zemlji, na lokalitetu Možura u Opštini Ulcinj, a nakon utvrđivanja da postoje preduslovi za realizaciju takvog projekta, Vlada Crne Gore je u septembru 2017. godine pokrenula aktivnosti za pripremu i sprovođenje tenderskog postupka za davanje u zakup zemljišta u svojini države na navedenom lokalitetu, radi izgradnje solarne elektrane. Shodno Zaključku Vlade Crne Gore broj: 07-2488 od 04.05.2018. godine, Ministarstvo ekonomije je 19.05.2018. godine objavilo Javni poziv za davanje u zakup zemljišta u svojini države na lokalitetu Briska Gora - Opština Ulcinj radi izgradnje solarne elektrane instalisane snage veće od 200 MW. Do krajnjeg roka za podnošenje ponuda, 03.09.2018. godine, ponude su dostavila tri ponuđača, i to: Konzorcijum Fortum i EPCG - kojeg čine Fortum Corporation, Finska, Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić i Sterling & Wilson International FZCO; Konzorcijum IREDL - kojeg čine International Renewable Energy Development Ltd, Malta i Zhuai Singyes Green Building Technology CO Ltd, Kina; Konzorcijum Montesolar - kojeg čine kompanije: Sunderland, Crna Gora; Bemax, Crna Gora; Samgreenpower, Francuska i korporacija Solon, SAD. Nakon otvaranja ponuda 03.09.2018. godine, Tenderska komisija je izvršila vrednovanje ponuda na osnovu utvrđenih kriterijuma i sačinila rang listu ponuđača, na kojoj je prvorangirani ponuđač Konzorcijum Fortum i EPCG. Ponuda prvorangiranog ponuđača podrazumijeva izgradnju solarne elektrane instalisane snage 250 MW, otvaranje 226 novih radnih mjesta, investiciju od 178 miliona € i cijenu zakupnine zemljišta 0,33 €/m². Ugovor o zakupu zemljišta za izgradnju solarne elektrane na lokalitetu Briska Gora sa prvorangiranim ponuđačem – Konzorcijumom Fortum i EPCG je zaključen 28.12.2018. godine.

U proteklom periodu započete su aktivnosti na donošenju prostorno-planske dokumentacija, što će investitoru omogućiti dalju razradu tehničke dokumentacije od potrebnog nivoa za izdavanje svih potrebnih dozvola za građenje.

2.2. Program istraživanja i studije za moguću realizaciju of-šor vjetroelektrana, fotonaponskih elektrana kao i Projekata biomase (za proizvodnju električne energije i/ili toplote) i još ubrzanije dinamike realizacije on-šor vjetroelektrana

Nije bilo daljih aktivnosti u pogledu realizacije ovog projekta

2.3. Program izgradnje malih hidroelektrana / dodatno istraživanja hidropotencijala

U cilju valorizacije raspoloživog hidroenergetskog potencijala u prethodnom periodu sprovedeno je šest tenderskih postupaka, shodno odredbama Zakona o koncesijama. S tim u vezi, trenutno se prati realizacija 18 ugovora o koncesiji kojima je predviđena izgradnja 37 mHE na teritoriji Crne Gore. Ukupna instalisana snaga mHE čija je izgradnja predviđena ovim zaključenim ugovorima iznosi oko 84 MW, a planirana godišnja proizvodnja oko 266 GWh. Shodno sprovedenim aktivnostima pojedinih koncesionara, od pomenutih 37 mHE, završena je izgradnja 16 mHE, od kojih su za deset mHE izdate upotrebne dozvole. Instalirana snaga izgrađenih 16 mHE iznosi oko 30 MW, sa planom proizvodnje od oko 100 GWh.

U skladu sa izdatim energetske dozvole Ministarstvo ekonomije je u ime Vlade Crne Gore, a na osnovu donijetih odluka o davanju koncesija zaključilo 22 ugovora o koncesiji kojima je predviđena izgradnja 22 mHE. Ukupna instalirana snaga mHE čija je realizacija predviđena zaključenim ugovorima iznosi 13,64 MW, a planirana godišnja proizvodnja oko 57,75 GWh. Od navedenih 22 mHE, završena je izgradnja devet mHE, od kojih su četiri mHE dobile upotrebnu dozvolu. Instalirana snaga četiri mHE koje su dobile upotrebnu dozvolu iznosi 3,30 MW, sa planom proizvodnje od 13 GWh.

Tokom 2019. godine za šest mHE su izdate građevinske dozvole, kao i jedna upotrebna dozvola. U pogledu investicija u toku 2019. godine u projekte izgradnje mHE na teritoriji Crne Gore investirano je ukupno 13,961,307.83 eura.

Godina	Broj mHE koje su dobile građevinsku dozvolu 2019	Broj mHE koje su dobile upotrebnu dozvolu 2019	Instalisana snaga mHE koje su dobile upotrebnu dozvolu 2019.	Instalisana snaga svih mHE u fazi eksploatacije	Ostvarena proizvodnja svih mHE u fazi eksploatacije	Investicije u izgradnju mHE u 2019. (€)
2019	6	1	0,64 MW	25,19 MW	76,15 GWh	13,961,307.83

Vlada CG je utvrdila Nacrt Lokalne studije lokacije "Štitarička rijeke" opština Mojkovac sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu, i u toku je Javna rasprava na istu. Takođe, AZZS je u dosadašnjem periodu izdala 20 ekoloških saglasnosti na elaborate procjene uticaja na životnu sredinu za izgradnju mHE.

2.4. Projekat hidroelektrana na rijeci Morači

U 2019. godini nije bilo značajnijih aktivnosti i investicija na ovom Projektu. Međutim, EPCG je opredijelila sredstva u iznosu od 700.000,00 € i uvrstila iste u plan investicija za 2020 godinu. Cilj projekta je sagledavanje dosadašnjih tehničkih rješenja HE na Morači, što bi u konačnom rezultiralo dobijanjem adekvatnog Idejnog projekta koji bi bio osnova za razmatranje modaliteta otpočinjanja izgradnje ovog značajnog objekta.

2.5. Projekat hidroelektrana na rijeci Komarnici

U 2019. godini EPCG je potpisala Ugovor, za izradu Idejnog projekta sa Studijom opravdanosti i Elaboratom o procjeni uticaja na životnu sredinu HE Komarnica, sa Konzorcijumom Institut za vodoprivredu Jaroslav Černi a.d. i Energoprojekt Hidroinženjering a.d.

Idejnim projektom se završava proces izbora optimalne varijante hidroelektrane i donosi definitivna i jednoznačna odluka kako o samoj hidroelektrani, tako i o svim pratećim objektima. Studijom opravdanosti biće jednoznačno utvrđena isplativost izgradnje HE Komarnica. Elaborat o procjeni uticaja na životnu sredinu će sagledati sve potencijalne uticaje zahvata na životnu sredinu i dati mjere smanjenja uticaja u skladu sa kojima će biti izgrađena HE Komarnica. Takođe biće predviđen monitoring uticaja na životnu sredinu koji će se sprovoditi nakon puštanja u rad HE Komarnica.

Takođe, Ministarstvo održivog razvoja i turizma (MORT) potpisalo je Ugovor sa Obradivačem Izvještaja za Stratešku procjenu uticaja DPP-a na životnu sredinu (SPU). Nacrt (SPU) je stavljen na javnu raspravu, i u okviru nje su 28.11.2019. i 02.12.2019. godine održane javne rasprave u opštinama Plužine i Šavnik. U toku je procedura za usvajanje Detaljnog prostornog plana za prostor višenamjenske akumulacije na rijeci Komarnici sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu čime će biti zadovoljeni zakonski preduslovi za dalji razvoj projekta.

Namjera EPCG je da u 2020. sa međunarodnim finansijskim institucijama otpočne pregovore u cilju sagledavanja mogućnosti finansiranja projekta, uz prethodno definisanje odgovarajuće strukture realizacije projekta (pitanje koncesije, realizacija projekta u saradnji sa potencijalnim partnerima, formiranje SPV-a zaduženog za realizaciju projekta, pitanje učešća EPS-a u izradi investiciono – tehničke dokumentacije, definisanje optimalnog postupka odabira EPC ugovarača, itd.).

Takođe je planirano da tokom 2020. godine bude završen drugi dio idejnog projekta za Izgradnju HE Komarnica.

2.6. Projekti izgradnje vjetroelektrana

Na osnovu Zakona o državnoj imovini, realizovana su dva ugovora o zakupu zemljišta kojima je omogućena izgradnja dvije vjetroelektrane na lokalitetima Krново (Nikšić, Šavnik i Plužine) i Možura (Bar i Ulcinj) čija je ukupna vrijednost investicija oko 229 mil. €.

Vjetroelektrana Krново

Vjetroelektrana (VE) Krново, ukupne instalisane snage 72 MW je dobila upotrebnu dozvolu 30.08.2017. godine, pa je tokom 2019. godine u svom punom kapacitetu proizvodila električnu energiju. Ukupna vrijednost ulaganja u ovaj projekat su iznosila 140 mil.eura. Kroz ovaj projekat instalirano je 26 vjetrogeneratora (20 vjetrogeneratora instalisane snage 2,85 MW i 6 vjetrogeneratora instalisane snage od 2,5 MW).

Vjetroelektrana Možura

Tokom 2018. godine završena je izgradnja vjetroelektrane Možura snage 46 MW i ista je priključena na elektroenergetski sistem. U toku 2019. godine ova vjetroelektrana je započela probni rada. Nakon isteka probnog rada 15.11.2019. godine je dobijena upotreban dozvola. Ukupna investicija za projekat Vjetroelektrane Možura iznosi oko 90 mil. €, za potrebe izgradnje građevinskog kapaciteta od 23 seta 2 MW dvosmjernih vetrenjača i transformatorskih postrojenja za potporu, 110kV TS i zgrade, 0.3 km 110 kV dalekovoda i 14.38 km pristupnog i uslužnog puta.

Vjetroelektrana	Instalisana snaga (MW)	Ostvarena proizvodnja u 2019. godini (GWh)	Investicije (mil. u 2019. godini €)
Vjetroelektrana Krново	72 MW	192,66	0,00
Vjetroelektrana Možura	46 MW	101,27	4.095.537,39

Vjetroelektrana Brajići

Ministarstvo ekonomije je dana 12.08.2019. godine raspisalo tender za davanje u dugoročni zakup zemljišta u državnoj svojini radi izgradnje vjetroelektrane na lokalitetu Brajići – opštine Budva i Bar , čija je minimalna instalisana snaga 70 MW. Zemljište na lokalitetu Brajići površine 13.791.606 m2 se daje u zakup na period od 30 godina, sa minimalnom cijenom godišnjeg zakupa zemljišta u državnoj svojini 0,05 €/m2. Nakon isteka roka za podnošenje ponuda (11.10.2019. godine), a u skladu sa usvojenom procedurom, donesena je Odluka o obrazovanju Tenderske komisije za otvaranje i rangiranje ponuda. Tendersku dokumentaciju otkupilo je pet kompanija, a kao jedini ponuđač koji je blagovremeno dostavio ponudu za gradnju vjetroelektrane, javio se Konzorcijum njemačke kompanije WPD AG iz Bremena i preduzeća “Vjetroelektrana Budva” iz Podgorice. Njemačko-crnogorski konzorcijum je ponudio investiciju od 101,3 mil.€ za gradnju VE snage 100,8 megavata (MW), a za zakup 220.770 državnog zemljišta nude 2,5 € po kvadratu. Konzorcijum je ponudio i 21,6 mil.€ učešća domaćih kompanija i izgradnju nove vjetroelektrane. Dana 25.11. objavljena je Odluka o utvrđivanju rang liste ponuđača na sajtu Ministarstva ekonomije, kojom je izabran ponuđač – Konzorcijum „WPD BRAJIĆI“ sa dodijeljenih 100 bodova. Vlada se na sjednici održanoj 05.12.2019. godine upoznala sa Izvještajem o sprovedenom postupku i Odlukom o utvrđivanju rang liste ponuđača, kojom je izabran ponuđač-Konzorcijum „WPD Brajići“. Na pomenutoj sjednici donijet je Zaključak kojim je zaduženo Ministarstvo ekonomije da formira Komisiju za pregovore, sa zadatkom da na osnovu elaborata o uslovnoj parcelaciji, koji će dostaviti izabrani ponuđač Konzorcijum “WPD Brajići”, pripremi predlog Odluke o davanju u dugoročni zakup zemljišta u državnoj svojini, na lokalitetu “Brajići” - opštine Budva i Bar, radi izgradnje vjetroelektrane i pripremi predlog Ugovora o zakupu zemljišta za izgradnju vjetroelektrane, usaglašen sa izabranim ponuđačem.

Vjetroelektrana Gvozd

U skladu sa odredbama Memoranduma o razumijevanju potpisanog u maju 2018, a nakon donošenja odgovarajuće odluke Skupštine akcionara EPCG, 06.09.2019. zaključen je Ugovor o zajedničkom razvoju projekta između Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić i kompanije Ivicom Holding GmbH za izgradnju VE „Gvozd“. Instalirana snaga VE Gvozd je planirana oko 50 MW i procijenjene godišnje proizvodnje oko 150 GWh. Ukupna vrijednost investicije procijenjena je na oko 58 miliona €.

Agencija za zaštitu prirode i životne sredine je 03.07.2019. godine izdala saglasnost na Elaborat o procjeni uticaja na životnu sredinu za izgradnju VE Gvozd.

KS 3: Čistija i efikasnija proizvodnja energije iz fosilnih goriva

3.1. Projekat rehabilitacije i proširenje rudnika uglja u Pljevljima za potrebe rada postojeće TE Pljevlja I i novog bloka TE Pljevlja II

Kada se steknu uslovi za izgradnju nove energetske jedinice TE Pljevlja II, potrebno je da Rudnik uglja razradi i realizuje planove proširenja proizvodnje uglja za uredno snabdijevanje obje jedinice TE Pljevlja, uz odgovarajući redoslijed i dinamiku eksploatacije ležišta u pljevaljskom basenu i optimizaciju troškova i dostizanja ekonomski opravdanih cijena uglja. S tim u vezi, AZSS je 05.06.2019. god. dala saglasnost na Izvještaj o SPU Izmjena i dopuna PUP-a Opštine Pljevlja, koje su najvećoj mjeri rađene za potrebe realizacije proširenja rudnika uglja.

Društvo Rudnik uglja AD Pljevlja je identifikovalo aktivnosti koje imaju za cilj sigurno i stabilno snabdijevanja postojećeg bloka TE „Pljevlja“ ugljem opredijeljenog kvaliteta.

S tim u vezi, prepoznate su određene radnje koje je neophodno sprovesti u cilju što kvalitetijeg nastavka poslovanja ovog društva, i iste se odnose na sljedeće:

1. Izrada Dopunskog rudarskog projekta eksploatacije uglja na PK „Potrlica“-Pljevlja za period od 2020-2025 godine sa Idejnim rješenjem sagledavanja ponovnog izmještanja stalnog vodotoka rijeke Čehotine koridorom preko etaža unutrašnjeg odlagališta kao dugoročno rješenje nastavka eksploatacije uglja na aktivnom PK „Potrlica“ i obezbjeđenja upravljanja rezervama i kvalitetom uglja za potrebe TE „Pljevlja“ I:

- Projektant je obradio Osnovnu koncepciju razvoja i definisane Tehničke projekte po tehnološkim fazama proizvodnje. Imenovan je i stručni tim za izradu Elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu eksploatacije uglja sa sistemom za prečišćavanje voda na PK „Potrlica“ čiji je osnov i podloge za projektovanja tehnička rješenja iz DRP za period 2020-2025 godina.

2. Izmještanje TS „Jagnjilo“ sa spoljašnjeg na unutrašnje odlagalište Rekonfiguracija i modernizacija DTO Sistema I faza:

- Završeni su svi radovi montaže na DTO sistemu kada je zvanično izvršen tehnički pregled izvedenih radova od strane komisije za tehnički pregled i sistem je probno pušten u rad.

- Komisija je predložila da se zbog pouzdanosti rada sistema pokrenu aktivnosti na realizaciji:

- Izrada dodatne žičane (kablovske) blokade elemenata DTO sistema
- Izrada pogona kabal-bubnja i njegovog uvođenja u režim rada direktnim komandovanjem iz komandne kabine rukovaoca odlagača DTO sistema.

3. Izgradnja nove radionice za preventivno održavanje mehanizacije – Hala dnevne njege:

Aktivnosti na ovom projektu se izvode u II faze:

- Izgradnja radionice za preventivno održavanje mehanizacije - I faza (Vrijednost izvedenih radova iznosi: 2.129.842,19 €)
- Izgradnja radionice za preventivno održavanje mehanizacije - II faza (Vrijednost izvedenih radova iznosi: 395.669,53)

Radionica za preventivno održavanje mehanizacije je svečano otvorena na dan rudara 25.09.2019. godine.

4. Nabavka otkopno-utovarne mehanizacije Bager u dubinskom režimu rada na dizel pogon, zapremine kašike min. 7 m³ marke Hitachi model EX1200-6BH

Ugovor o prodaji od 03.04.2019. godine, zaključen sa „West Balkans Machinery“ d.o.o. Beograd. Ukupna cijena sa uključenim redovnim održavanjem za period trajanja garantnog roka iznosi: 975.950.00 €.

3.2. Projekat udruženja poslovnih subjekata RUP-a i TE Pljevlja I (i kasnije TE Pljevlja II) u jedinstveni pravni subjekt

EPCG i RUP su tokom 2018. godine izvršili svojinsko objedinjavanje na način što je EPCG preuzela RUP dana 18.07.2018. godine kupovinom svih 5.064.443 emitovanih akcija po cijeni od 6,40 eura po akciji i tako postala 100% vlasnik ovog privrednog društva.

Na ovaj način stvorili su se početni uslovi za racionalizaciju termoenergetskog kompleksa Crne Gore i repro lanca odnosno ostvarivanje planiranih sinergijskih efekata. Projekat je realizovan.

Nastavak ovog procesa moglo bi biti organizaciono objedinjavanje RUP-a i TE Pljevlja I odnosno i TE Pljevlja II nekim od restrukturalnih postupaka. Ali za to je neophodno izvršiti adekvatna studijska istraživanja od strane referentnog konsultanta na bazi čijih predloga bi nadležni organi EPCG i RUP-a donijeli odgovarajuće odluke.

3.3. Projekat deponije pepela i šljake za potrebe rada bloka I i II TE Pljevlja

U 2019. godini realizovano je sledeće:

- Dobijena je Građevinska dozvola za rekultivaciju kasete II i izgradnju kasete III;
- Potpisan je Ugovor za izvođenje radova za Fazu II nastavka korišćenja deponije Maljevac-Izgradnja kasete III sa Tim Company doo dana 25.07.2019. godine. Vrijednost Ugovora je 655.855,40 € (bez PDV). Takođe, potpisan je Ugovor sa Stručnim nadzorom Nik Com doo dana 13.08.2019. godine na iznos od 10.314,05 € (bez PDV-a). Dana 22.08. 2019. godine otpočeli su radovi po ovom ugovoru;
- Agencija za zaštitu prirode i životne sredine potpisala je ugovor za izvođenje radova na rekultivaciji kasete II, rekultivaciji nizvodnih kosina, sanaciji klizišta, izradi novog taložnika, izmještanju Paleškog potoka sa izgradnjom pumpe procjednih voda, izgradnji trafostanice i ostale elektro infrastrukture za potrebe pumpne stanice drenažnih voda, sa izvođačem radova Konzorcijum Bemax doo-Termosistem doo-Ramel doo 31.07.2019. godine. Vrijednost Ugovora je 3.298.642,16 € (bez PDV-a). Takođe je potpisan i ugovor sa Stručnim nadzorom Konzorcijum Nik Com doo-Institut za rudarstvo i metalurgiju Bor 30.07.2019. godine. Vrijednost Ugovora je 309.000 € (bez PDV-a). Izvođač je uveden u posao, i sredinom septembra otpočelo je izvođenje radova po ovom ugovoru;
- Vezano za Projekat nove deponije pepela i šljake za potrebe rada bloka II TE Pljevlja realizacija će svakako zavisiti od daljih poslovnih odluka vezano za realizaciju projekta bloka II TE Pljevlja. EPCG je planirala sredstav u iznosu od 550.000€ do 2021 u cilju razvoja investicione tehničke dokumentacije za odlaganje nusprodukata sagorijevanja uglja iz TE na potencijalnim novim lokacijama.

3.4. Program razvoja daljinskog grijanja/hlađenja po lokacijama – biomasa, gas, toplotne pumpe, komunalni otpad, visokoefikasna kogeneracijska postrojenja

Na ovom projektu tokom 2019. godine nije bilo značajnijih aktivnosti.

3.5. Program izrade studija uvođenja sistema daljinskog grijanja u lokalnim zajednicama u opštinama na sjeveru Crne Gore (Kolašin, Berane, Žabljak i Plužine), kao i u drugim gradovima Crne Gore (Nikšić, Bijelo Polje, Cetinje, Podgorica) za korišćenje biomase ili otpadne toplote iz industrijskih procesa i Projekte realizovati ukoliko studije pokazuju njihovu opravdanost

Tokom 2019. godine je u Opštini Žabljak pokrenuta izvjesna aktivnost po pitanju uvođenja daljinskog grijanja na biomasu.

3.6. Projekat toplifikacije grada Pljevlja

Kroz realizaciju projekta rekonstrukcije postojećeg bloka TE Pljevlja predviđene su određene aktivnosti kako bi se sama TE Pljevlja iskoristila kao toplotni izvor za grijanje grada Pljevalja.

Projekat toplifikacije je usmjeren ka obezbjeđenju toplotnog izvora iz TE Pljevlja za sistem daljinskog grijanja u Pljevljima, kao i odluke da se proširi kotlarnica za inicijalno paljenje kotla TE Pljevlja na mazut do instalisane snage potrebne za rezervno toplotno napajanje sistema daljinskog grijanja u Pljevljima. Ovaj način podrazumjeva da će oba izvora toplote biti aktivna nakon ekološke rekonstrukcije TE Pljevlja, pri čemu je EPCG u obavezi da izgradi toplotni izvor sa izvodom cijevi do kapije TE Pljevlja.

Jedan od planiranih sadržaja je obezbjeđenje potrebne količine toplote za konzum Grada Pljevalja, oduzimanjem pare sa Turbinskog agregata TE i izrada Izmjenjivača toplote u cilju zagrijavanja vode potrebne za snabdijevanje potrošača toplotom u sklopu kojeg je pumpno postrojenje za transport tople vode od TE do Potrošača u zoni Grada Pljevalja.

U tom kontekstu, projektom ekološke rekonstrukcije postojećeg bloka, obezbijediće se izvor toplote za potrebe daljinskog grijanja grada u istom vremenskom roku kako bi to bilo i u slučaju realizacije projekta izgradnje novog bloka TE Pljevlja. Pored navedenog, EPCG se obavezala finansirati izgradnju toplovoda od kapije TE Pljevlja do krajnje lokacije u Pljevljima. Izrada glavnog projekta i izvođenje radova će se realizovati u periodu 2020-2023. godina

Tokom 2019. godine je sproveden tenderski postupak za izbor izvodjača radova za ekološku rekonstrukciju postojećeg bloka TE "Pljevlja u okviru kojih aktivnosti će se pokrenuti i aktivnosti na toplifikaciji grada Pljevlja.

3.7. Projekat izgradnje nove TE Pljevlja II

Tokom 2018. godine izvršena je analiza optimalnih tehničkih rješenja izgradnje drugog bloka. U oktobru 2018. godine konsultantski tim je dostavio izvještaje koji su pokazali da je optimalno rješenje realizacije projekta izgradnja bloka snage od 350MW CFB tehnologije. Obzirom da planirani proces realizacije ovog projekta nije bilo moguće sprovesti u skladu sa najnovijim ekološkim zahtjevima koji se očekuju od zemalja članica Energetske zajednice, pa samim tim ni omogućiti finansijska sredstva (što je bila obaveza odabranog partnera), projekat nije realizovan

Međutim, imajući u vidu činjenicu da je rad TE Pljevlja ograničen na ukupno 20.000 radnih sati, u periodu od 01.01.2018. godine do 31.12.2023. godine, shodno Odluci Ministarskog savjeta Energetske zajednice broj 2016/19/MC-ENC. EPCG je u svom investicionom planu za period 2019. - 2023. godine, Projekat ekološke rekonstrukcije postojećeg bloka TE Pljevlja je prepoznala kao prioritetni projekat.

3.8. Program gasifikacije države

Glavni projekat čijom se realizacijom stvaraju preduslovi za masovnu gasifikaciju Crne Gore je, nesporno, Jadransko-Jonski gasovod. Dok su aktivnosti na realizaciji ovog projekta u toku, krajem 2019. i početkom 2020. godine bilježe se novi rezultati primjene regulatorno-pravnog okvira uspostavljenog shodno odredbama Zakona o energici ("Službeni list CG", br. 5/16 i 51/17) koji indikativno ukazuju na početak razvoja sektora gasa. Naime, RAE je utvrdila opšte uslove za snabdijevanje gasom („Službenom Listu CG”, br. 5/20) i izdala licence za obavljanje djelatnosti u oblasti tečnog prirodnog gasa (u daljem tekstu "TPG"). "Uniprom Energy" posjeduje licence za: upravljanje postrojenjem za TPG, transport TPG, snabdijevanje TPG i skladištenje TPG.

Ministarstvo ekonomije se fokusiralo na konkretno tehnološko rješenje – takozvani kontejnerizovani transport LNG-a, koji je dizajniran i već primjenivan za manja tržišta i tržišta u razvoju, na kojima tek treba predložiti sve benefite korišćenja prirodnog gasa.

Ovaj oblik transporta, ispostavilo se, vrlo je komplementaran sa našom postojećom i planiranom saobraćajnom infrastrukturom. Prije svega Lukom Bar, ali i željeznicom i putevima. Inicijalni zaključak je da bi na ovaj način mogli značajno povećati iskorišćenost ovih resursa, a paralelno domaćoj privredi staviti na raspolaganje još jedan energent, odnosno učiniti njihovo poslovanje konkurentnijim.

Za Crnu Goru, saradnja bi prije svega značila uključanje u jedan novi, veoma dinamičan segment globalne energetike, sa kojim do sada nije imala gotovo nikakvog kontakta. Drugim riječima, radi se o povećanju energetske sigurnosti, podizanju konkurentnosti domaće industrije, otvaranju radnih mjesta, i podjednako značajno, pozicioniranju na mjesto regionalnog čvorišta i u ovoj oblasti, slično kako smo učinili sa podmorskim elektroenergetskim kablom.

3.9. Projekat uvođenja TNG kao zamjene za naftne derivate i ugalj kao i električnu energiju u uslugama (turizmu) i domaćinstvima u područjima koji neće biti obuhvaćeni gasifikacijom

Najznačajniji primjer uvođenja KPG i TNG kao zamjene za naftne derivate, ostvaren je izgradnjom postrojenja za komprimovani prirodni gas i tečni prirodni gas za potrebe tehnoloških potrošača u Kombinatoru aluminijuma Podgorica (KAP). Kombinat aluminijuma Podgorica je u toku 2018. godine izgradio i pustio u rad gasnu infrastrukturu za snabdijevanje prirodnim gasom, što je omogućilo prelazak sa korišćenja lož ulja u tehnološkim procesima na korišćenje prirodnog gasa. Potrošnja lož ulja u Kombinatoru aluminijuma u 2019. je potpuno eliminisana. Pored Kombinatora aluminijuma i Toščelik – Nikšić je takođe prešao na korišćenje prirodnog gasa.

Potrebno je ukazati na obaveze koje proističu iz Zakona o životnoj sredini, a koje se odnose na Seveso postrojenja. Operater seveso postrojenja, odnosno kompleksa u kojem se obavljaju aktivnosti u kojima je prisutna ili može biti prisutna jedna ili više opasnih materija, dužan je da preduzme sve neophodne mjere za sprječavanje hemijskog udesa i ograničavanja uticaja tog udesa na život i zdravlje ljudi i životnu sredinu u cilju stvaranja uslova za upravljanje rizikom u skladu sa Zakonom o životnoj sredini.

KS 4: Povećanje energetske efikasnosti (demand side)

4.1. Program mjera po sektorima (domaćinstva, javni sektor, komercijalne usluge/industrija, transport)

Vlada Crne Gore, na sjednici od 20.12.2018. godine, utvrdila je Predlog zakona o izmjenama i dopunama zakona o efikasnom korišćenju energije. Ovaj zakon je usvojen na zasijedanju Skupštine Crne Gore 3. 04.2019. godine i objavljen je u "Sl. list CG", broj 25/19.

Po osnovu Zakona o efikasnom korišćenju energije u 2019. godini Ministarstvo ekonomije je donijelo 12 propisa kojim se bliže uređuju zahtjevi eko dizajna i označavanja energetske efikasnosti proizvoda koji utiču na potrošnju energije.

Ministarstvo ekonomije je 28.11.2019. godine donijelo Pravilnik o načinu izračunavanja uštede primarne energije iz kogeneracije i određivanja ukupnog stepena efikasnosti kogeneracionog objekta ("Sl. list CG", broj 61/19).

Vlada Crne Gore je na sjednici od 27.06.2019. godine usvojila 4. Akcioni plan energetske efikasnosti za period 2019-2021. godina (4. APEE). 4. APEE ima dvostruki značaj i to da predstavlja:

1. sveobuhvatni dokument za sprovođenje politike energetske efikasnosti na strani finalne potrošnje energije, kao i na strani ponude energije za sljedeći trogodišnji period;
2. izvještaj sa detaljnim prikazom aktivnosti sprovedenih u prethodnom periodu i ocjenom ostvarenih ušteda energije u odnosu na ciljeve postavljene u 3. APEE.

Pored toga Vlada Crne Gore je na sjednici od 12.12.2019. godine usvojila Plan rekonstrukcije službenih zgrada u državnoj svojini za period 2020-2022 (zaključak br. 07-7737).

U okviru „Programa energetske efikasnosti u javnim zgradama (EEPPB)“ koji se finansira iz zajma i donacije KfW banke opredijeljena su sredstva za uspostavljanje centralnog informacionog sistema energetske efikasnosti. U 2019. godini je objavljen tenderski postupak za izbor konsultanta za razvoj ovog sistema.

Ministarstvo ekonomije koordinira realizaciju dva projekta koji imaju za cilj unapređenje energetske efikasnosti u javnim zgradama:

1. Projekat energetska efikasnost u Crnoj Gori –druga faza MEEP 2

Projekat „Energetska efikasnost u Crnoj Gori – druga faza“ (MEEP 2) je nastavak implementacije projekta „Energetska efikasnost u Crnoj Gori“ (MEEP 1), a u okviru koga je energetski je adaptirano 25 javnih objekata. Adaptirane objekte koristi oko 100.000 korisnika (učenici, pacijenti, zaposleni u obrazovnim i zdravstvenim ustanovama) odnosno 16% stanovništva Crne Gore. U adaptaciju ovih objekata uloženo je 9,58 miliona.

Realizacija MEEP 2 je počela u septembru 2018. godine, sa ciljem da se poboljšaju energetske karakteristike 20 zdravstvenih objekata, a radiće se i na uspostavljanju:

- monitoring sistema za praćenje koji će na prvom mjestu pratiti nivo komfora u zdravstvenim objektima i
- održivog sistema finansiranja projekata energetske efikasnosti u javnom sektoru. Održivi sistem finansiranja, omogućiće da se nakon realizacije druge faze projekta, radovi na primjeni mjera energetske efikasnosti u ostalim zdravstvenim objektima, finansiraju iz ušteda koje se ostvaruju u adaptiranim zdravstvenim objektima.

Tokom 2019. godine, implementirane su sledeće aktivnosti:

- Završeni su radovi na unapređenju energetskih karakteristika 3 doma zdravlja, i to: Dom zdravlja Berane, Dom zdravlja Plav i Dom zdravlja Rožaje, ukupne vrijednosti radova 640.392,40 EUR-a.
- Započeto je izvođenje radova na objektima Opšta bolnica Bar i Dom zdravlja Ulcinj. Vrijednost ugovorenih radova iznosi 1.402.448,48 EUR-a.
- Raspisan je tender za odabir izvođača radova za realizaciju mjera energetske efikasnosti u objektima: Specijalna bolnica "Vaso Čuković" Risan, Specijalna bolnica za psihijatriju Kotor i Dom zdravlja Tivat. Rok za dostavu ponuda je 2. mart 2020. godine.
- Pripremljena je dokumentacija za raspisivanje tenderskog dokumenta za odabir izvođača radova za realizaciju mjera energetske efikasnosti u objektima: Opšta bolnica Nikšić i Dom zdravlja Podgorica – Golubovci.

2. Program energetske efikasnosti u javnim zgradama – EEPPB

Ministarstvo ekonomije, u saradnji sa Ministarstvom prosvjete, Ministarstvom rada i socijalnog staranja i Upravom za imovinu, implementira "Program energetske efikasnosti u javnim zgradama - faze I i II", kojima je obuhvaćena primjena mjera energetske efikasnosti u odabranim obrazovnim i socijalnim ustanovama i administrativnim objektima, kao i implementacija pratećih mjera. Za implementaciju programa obezbijedena su sredstva iz kredita KfW banke u vrijednosti od 11,5 + 20 miliona eura, i donacija u vrijednosti od 1,94+2,743 miliona eura.

Cilj programa je optimizacija potrošnje energije uz stvaranje uslova komfora, poboljšanje uslova za boravak i rad korisnika i doprinos održivom razvoju Crne Gore.

U okviru prve faze programa, koja je implementirana u periodu od 2012 - 2015. godine, realizovane su mjere energetske efikasnosti u ukupno 20 osnovnih i srednjih škola i jednom studentskom domu, pri čemu je ukupna vrijednost radova, sa pripadajućim konsultantskim uslugama, iznosila 15,2 miliona eura.

Implementacija druge faze programa je počela u januaru 2015. godine, pri čemu je završetak radova planiran za kraj 2020. godinu. Do sada je u okviru faze II programa izvršena primjena mjera energetske efikasnosti u 12 obrazovnih i jednoj socijalnoj ustanovi. Vrijednost izvedenih radova odnosno ugovorenih radova na navedenim objektima iznosi 12,05 miliona eura.

Takođe, sprovedene su aktivnosti na realizaciji pratećih mjera, što obuhvata uspostavljanje sistema energetskog menadžmenta u objektima koji su obuhvaćeni programom, uspostavljanje Centralnog informacionog sistema za monitoring potrošnje energije i vode u javnom sektoru, izrada nacionalnog inventara zgrada i nabavka softvera za proračun energetskih karakteristika zgrada, kao i izvođenje energetskih pregleda i sertifikacija objekata nakon završene primjene mjera energetske efikasnosti.

U toku 2019. godine sprovedene su sledeće aktivnosti:

- završeno je izvođenje radova po osnovu ugovora, čija je realizacija počela u 2018. godini,
- okončan je tenderski postupak i potpisan ugovor o rekonstrukciji JPU „Naša radost“ u Herceg Novom, u vrijednosti od 2,2 miliona eura,
- započet je tenderski postupak za odabir izvođača radova na primjeni mjera energetske efikasnosti u jednom administrativnom objektu, pri čemu je procijenjena vrijednost radova 5 miliona eura,
- započet je tenderski postupak za odabir izvođača radova na implementaciju Centralnog informacionog sistema za monitoring potrošnje energije i vode u javnom sektoru;
- završeno je prikupljanje podataka za pripremu nacionalnog inventara zgrada;
- realizovane su aktivnosti na pripremu softvera za proračun energetskih karakteristika zgrada.

Takođe, u decembru 2019. godine, potpisani su Ugovor o kreditu i Ugovor o grantu, sa KfW bankom, kojim je obezbijedeno 49,78 miliona eura za potrebe realizacije treće faze programa.

- Ministarstvo ekonomije u okviru svojih nadležnosti koordinira realizaciju projekata koji imaju za cilj podršku sektoru domaćinstava na implementaciji mjera energetske efikasnosti. U 2019 godini je realizovan program Energetski efikasan dom.

Cilj programa „Energetski efikasan dom“ je da se domaćinstvima u Crnoj Gori, putem beskamatnih kredita (do 8.000 eura, sa periodom otplate do 6 godina), ponudi mogućnost ostvarivanja ekonomskih i energetskih ušteda korišćenjem sistema grijanja na biomasu i finansiranjem radova na unapređenju energetskih karakteristika omotača objekta (ugradnja termoizolacije na fasadnim zidovima stambenog objekta i ugradnja energetski efikasne stolarije).

Ministarstvo ekonomije je 12.10.2018. počelo realizaciju programa "Energetski efikasan dom", a za čiju realizaciju su obezbijedena sredstva iz budžeta Crne Gore. U okviru ove faze programa, koja je okončana u aprilu 2019. godine, mjere energetske efikasnosti su primijenjene u 93 domaćinstva, a za šta je utrošeno 33.339 €.

Realizacija druge faze programa "Energetski efikasan dom" je počela 6.08.2019. godine, nakon sprovođenja tenderske procedure izbora kvalifikovanih izvođača radova i procedure izbora banaka. Za realizaciju ove faze programa obezbijedena su sredstva, iz budžeta Crne Gore, u iznosu od 100.000 €, a koja su bila namijenjena za subvenciju kamate (maksimalni iznos beskamatnog kredita je povećan na 10.000 €). U drugoj fazi programa mjere energetske efikasnosti su primijenjene u 187 domaćinstava i praktično sva sredstva namijenjena za realizaciju ove faze programa su iskorišćena. U cilju kontrole kvaliteta implementacije programa i sagledavanja postignutih rezultata, u okviru programa "Energetski efikasan dom" je izvršen tehnički monitoring i inspekcija ugrađenih sistema za grijanje na biomasu, termoizolacije na fasadi stambenog objekta i energetski efikasne fasadne stolarije. Prema finalnom izvještaju o sprovedenoj inspekciji, korisnici su zadovoljni ugrađenim sistemima za grijanje i izvedenim radovima. Imajući u vidu ostvarene rezultate i veliko interesovanje građana, Ministarstvo ekonomije sprovodi pripremne aktivnosti u cilju početka realizacije nove faze programa "Energetski efikasan dom".

Opštine su u 2019. godini realizovala sledeće sktivnosti:

Opština Tivat: 1. Beskamatna kreditna linija 2. podjela građanima LED sijalica za domaćinstvo 3. Aktiviran pomorski linijski saobraćaj

Opština Kolašin: Projekat finasiran od strane GIZ-a i Zajednica Opštine Crne Gore. Obezbijedjeno 10 bicikala i 2 natkrivena parking mjesta za bicikle. U toku je izrada rešenja urbane mobilnosti za Opštinu Kolašin u saradnji sa Njemačkom razvojnom agencijom GIZ

Opština Žabljak: Nabavljeno turističko vozilo na električni pogon (električni minibus)- kraj 2018 . godine ali je stavljen u funkciju u 2019.; Uspostavljena e-punionica kod Sportskog centra u Zabljaku. Sproveden projekat nabavke solarnih panela za 10 poljoprivrednih domaćinstava (kraj 2018. - puna funkcionalnost 2019.)

Opština Nikšić: Tokom 2019. godine izvršeni su radovi na sanaciji objekta Opštine Nikšić u cilju poboljšanja termičkih karakteristika. Radovi su obuhvatili zamjenu stolarije, izradu demit fasade, hidroizolaciju krova, sanaciju termotehničkih instalacija i dr.

Opština Kotor: Postavljena 4 "češlja" i 4 pametne klupe; Urađen glavni projekat za biciklističku stazu dužine 5km i iscrtano 2km biciklističke staze.

4.2. Program investicionih Projekata za EE u javnoj rasvjeti, sistemima vodo snabdijevanja i tretmanu otpadnih voda i drugim komunalnim uslugama

Opština Tivat: 1. Zamjena unutrašnje rasvjete u objektima u vlasništvu Opštine Tivat 2. Zamjena svjetiljki u javnoj rasvjeti kroz međunarodni projekat IRENE 3. Zamjena kotlovskog sistema u objektu Centra za kulturu 4. Ugradnja solarnog sistema za grijanje vode na sportskoj dvorani "Župa".

Opština Žabljak: Strateškim planom razvoja opštine Zabljak 2019-2021 definisan je projekat rekonstrukcija javne rasvjete, koji u najvećem dijelu podrazumijeva zamjenu svjetiljki LED svjetiljkama. Realizovan je projekat zamjene 429 svjetiljki LED svjetiljkama. Takođe, svi radovi na novoj rasvjeti podrazumijevaju ugradnju LED svjetiljki.

Glavni grad Podgorica: Agencija za stanovanje je realizovala aktivnosti na termoizolaciji spoljašnjeg omotača u vrijednosti od 350.000,00. (sufinansirao Glavni grad). Komunalne usluge doo.- ugradnja LED rasvjete počela je u avgustu 2019.godine. Tokom 2019. godine nastavljene su aktivnostima na izgradnji fekalne kanalizacije kao uvod u početak realizacije Postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda.

Opština Bijelo Polje: Započeti radovi na izgradnji javne rasvjete desnom stranom trotoara obilaznice od raskrsnice sa magistralnim putem Bijelo Polje-Podgorica u Rakonjama kroz područje Gornjih Loznica, Resnika, gradske saobraćajunice i reda u Resniku do ukrštanja sa lokalnim putem Bijelo Polje-Bistrica,

koji će se nastaviti i u 2020. godini. Takođe, radovi započeti 2019. godine na izgradnji solarnih panela na Novoj tržnici će se nastaviti.

Opština Kotor: Električna rasvjetna tijela troše 40% potrošnje električne energije u javnom sektoru. Zamjenom sijalice sa žarnom niti štednim sijalicama i fluorescentnih cijevi T8 s T5 i/ili T8 LED cijevima ostvarila bi se ušteda električne energije od 20%. Prema EU direktivi o proizvodima za rasvjetu u domaćinstvima (EC regulation 244/209) predviđeno je da proizvodnja klasičnih sijalica sa žarnom niti prestaje do 2016.godine. U 2019.godini zamijenjena su energetske neefikasne rasvjetna tijela u objektima pod okriljem Opštine Kotor (zgrada Opštine, zgrada Direkcije za uređenje i izgradnju Kotora). Energetska rehabilitacija bazena "Nikša Bućin", Energetska rehabilitacija Specijalne bolnice "Vaso Čuković", Risan i tri osnovne škole na teritoriji Opštine Kotor.

4.3. Program informisanja, edukacije i obrazovanja

U 2019. godini nastavljene su aktivnosti na podizanju svijesti o značaju i efektima primjene mjera energetske efikasnosti. U tom smislu održano je više javnih i stručnih manifestacija i pripremljen različit promotivni materijal, namijenjen široj javnosti, kao i pojedinim ciljnim grupama (ministarstva, lokalne samouprave, donatori, strukovna udruženja, i dr.), a od kojih je važno istaći sljedeće:

- U martu 2019. godine, Ministarstvo ekonomije i Glavni Grad Podgorica su organizovali jednodnevni događaj sa ciljem obilježavanja svjetskog Dana energetske efikasnosti;
- Uz podršku GIZ-a i njegovog Otvorenog regionalnog fonda (ORF EE) nastavljena realizacija projekat Javni dijalog o održivom korišćenju energije u jugoistočnoj Evropi (PDI). Cilj inicijative je da osnaži ulogu parlamentaraca u procesu definisanja i verifikacije energetske politike i njihov dijalog sa drugim relevantnim interesnim grupama. U okviru ovog projekta osnovana je neformalna Zelena poslanička grupa u okviru koje su poslanicima predstavljena najvažnija pitanja iz oblasti EE uz podršku eksperta iz ove oblasti;
- Međunarodna konferencija Zeleni dani 2019 - Ostvarivanje potencijala za zeleni rast održana je 5. i 6. juna 2019. godine. Organizatori konferencije bili su Vlada Crne Gore, Kancelarija Programa Ujedinjenih nacija za razvoj za Crnu Goru (UNDP) i Privredna komora Crne Gore. Program konferencije obuhvatio je šest tematskih oblasti o kojima je oko 40 renomiranih panelista, pred preko 400 učesnika;
- Za potrebe programa Energetski efikasan dom Ministarstvo ekonomije je organizovalo promotivne aktivnosti putem namjenskog sajta energetske efikasnosti i elektronskih i štampanih medija;
- Privredna komora Crne Gore kroz djelovanje Odbora za energetske efikasnost i ekologiju organizovala 2 informativne radionice sa ciljem upoznavanja privrednika i drugih relevantnih subjekata sa novinama po pitanju: uvođenja zahtjeva za različite vrste proizvode, kao i realizacije pilot projekta za unapređenje EE u industriji;

Ministarstvo ekonomije je u saradnji sa Mašinskim fakultetom Univerziteta Crne Gore organizovalo jednodnevnu trening radionicu "Upravljanje energijom u javnom sektoru". Trening radionica je namijenjena predstavnicima državnih organa i jedinica lokalne samouprave u cilju njihove priprema za uspješnu implementaciju obaveza iz Zakona o efikasnom korišćenju energije.

Opština Kolašin: Kroz Sekretarijat za zaštitu životne sredine i u saradnji sa partnerima iz NVO Klasterska Inicijativa i NVO Natura i NVO Green Home održane informativne sesije o načinima prikupljanja komunalnog otpada i podizanje svijesti lokalnog stanovništva o važnosti uvođenja ovog sistema i predloženi dalji koraci koji će se sprovesti ovoj oblasti.

Opština Žabljak. Opština je putem medija, sastanaka, javnih rasprava o budžetu, itd. promovisala i pružila informacije stanovništvu o projektu zamjene svjetiljki javne rasvjete i njegovim efektima, kao i o

nabavljenom električnom minibusu, te e-punionici. Opština je sprovela kampanju u okviru Evropske nedjelja mobilnosti- tema "Sigurno hodanje- biciklizam"

Glavni grad Podgorica: Organizovani Energetski dani Podgorice. Takođe organizovana je i Evropska Nedelja mobilnosti u septembru mjesecu od 16.-22. U okviru oba događaja sprovedene su brojne edukativne kampanje kako za najmlađe tako i za građane Glavnog grada.

Opština Kotor: Sprovođenjem ovih mjera vrlo je teško kvantitativno izraziti uštede energije. Prema dosadašnjim iskustvima iz drugih gradova regiona, kontinuirano sprovođenje obrazovnih, informativnih i promotivnih mjera može rezultirati uštedama energije samo promjenom ponašanja krajnjih korisnika te su iz tog razloga održavane i nastaviće da se održavaju edukativne radionice. Postavljanje promotivnih postera o EE i OIE sa korisnim savjetima u svim opštinskim institucijama. Edukativne radionice i sl.

Opština Tivat: 1. Obilježavanje Svjetskog dana EE organizovanjem regionalne CIVINET Skupštine u Tivtu 2. Obilježavanje Dana planete Zemlje 3. Obilježavanje Evropske nedjelje mobilnosti sedmodnevnim aktivnostima

KS 5: Razvoj tržišta energije

5.1. Program razvoja tržišta u skladu sa EU regulativom, dobrom praksom i specifičnostima CG, usklađivanje regulative sa Trećim paketom (i na području gasa)

Na osnovu Zakona o prekograničnoj razmjeni električne energije i prirodnog gasa, a u cilju unapređenja uslova za razvoj tržišta električne energije, Vlada je 4.04.2019. donijela:

- Uredbu o uslovima za priključenje postrojenja potrošača na prenosni sistem električne energije („Sl. list CG”, broj 28/19), u koju je transponovana Regulativa 2016/1388 o uspostavljanju mrežnih pravila za priključak kupca;
- Uredbu o uslovima za priključenje na mrežu sistema za prenos jednosmjerne struje visokog napona i jednosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka („Sl. list CG”, broj 28/19), u koju je transponovana Regulativa 2016/1447 o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje na mrežu sistema za prenos jednosmjernom strujom visokog napona i jednosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka.

Takođe, Vlada je 4.07.2019. donijela Uredbu o uslovima za priključenje proizvođača električne energije na prenosnu i distributivnu mrežu („Sl. list CG”, broj 43/19), u koju je transponovana Regulativa 2016/631 o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje proizvođača električne energije na mrežu.

Vlada je 4.07.2019. donijela Odluku o Dugoročnom energetskom bilansu Crne Gore za period od 2020. do 2022. („Sl. list CG”, broj 43/19), a 12.12.2019. Odluku o Energetskom bilansu Crne Gore za 2020. godinu („Sl. list CG”, broj 76/19).

Početkom 2019. Crnogorska berza električne energije DOO – BELEN je sprovela proceduru prikupljanja ponuda za strateško partnerstvo. Kao prvorangirana kompanija za sprovođenje pregovora o strateškom partnerstvu sa BELEN, 25.03.2019. izabrana je norveška kompanija Nord Pool.

Na sastancima predstavnika kompanija BELEN i Nord Pool, koji su održani 25.04.2019. u Podgorici, formirana su dva tima, i to:

- Grupa na visokom nivou (High Level Group) koju čine predstavnici Nord Pool-a i osnivača BELEN-a i koji imaju dovoljno ovlaštenja za donošenje odluka, a koji će razmatrati pitanja od strateške važnosti, odnosno ulasku Nord Pool-a u vlasničku strukturu BELEN-a; i

- Tehnički tim (Technical Details Team) koji treba da realizuje aktivnosti koje su neophodne za uspostavljanje „dan-unaprijed“ tržišta električne energije u Crnoj Gori.

Vođeni su pregovori između kompanija BELEN i Nord Pool i pripremani ugovori koji treba da se zaključe između ovih kompanija. Zaključivanjem tih ugovora stvoriće se osnove za tehničku implementaciju „dan-unaprijed“ tržišta električne energije, koja bi trebalo da se realizuje 6 do 9 mjeseci nakon zaključivanja ugovora.

U toku 2019, predstavnici BELEN-a i CGES-a su aktivno učestvovali u radu Radne grupe AIMS, čiji je zadatak stvaranje uslova za povezivanje tržišta električne energije Albanije, Italije, Crne Gore i Srbije. Članovi Radne grupe AIMS su predstavnici operatora prenosnih sistema i berzi električne energije iz Albanije, Italije, Crne Gore i Srbije, dok regulatorne agencije iz navedenih zemalja imaju ulogu posmatrača. U okviru Radne grupe AIMS realizovane su i aktivnosti na izradi analize o preduslovima i izvodljivosti AIMS projekta, uzimajući u obzir da u Radnoj grupi samo dvije članice imaju aktivnu berzu, a dvije tek rade na uspostavljanju svojih berzi.

U cilju stvaranja uslova za uspostavljanje regionalnog balansnog tržišta električne energije, Crnogorski elektroprenosni sistem AD (CGES) ostvarivao je saradnju na razmjeni tercijarne balansne energije sa operatorima prenosnih sistema Srbije (EMS) i Bosne i Hercegovine (NOSBiH). CGES je postao član sa statusom posmatrača u IGCC (European Imbalance Netting cooperation - evropske kooperacije za poravnanje debalansa) i prijavio se za članstvo u MARI (European Tertiary balancing energy cooperation - evropske kooperacije za razmjenu tercijarne balansne energije). U okviru bloka Crne Gore, Srbije i Sjeverne Makedonije (SMM bloka) radilo se na uspostavljanju regionalne Imbalance Netting kooperacije. Tokom jula 2019. izvršeno je testiranje rada optimizacionog modula, a zatim se radilo na otklanjanju uočenih nedostataka. CGES i operator prenosnog sistema Albanije (OST) su radili na usaglašavanju sporazuma o razmjeni prekogranične balansne energije, koji uskoro treba da bude potpisan.

U skladu s Odlukom o sertifikaciji Crnogorskog elektroprenosnog sistema AD, CGES je imenovao službenika čiji je zadatak da prati da se postupak imenovanja organa upravljanja operatora prenosnog sistema odvija nezavisno od postupka imenovanja organa upravljanja kod subjekata koji obavljaju djelatnost proizvodnje i/ili snabdijevanja električnom energijom.

U skladu sa Zakonom o energetici i Uredbom o postupku javnog nadmetanja za izbor snabdjevača posljednjeg izbora i ranjivih kupaca za snabdijevanje električnom energijom, Ministarstvo ekonomije je 10.04.2019. objavilo Javni oglas za izbor snabdjevača posljednjeg izbora i ranjivih kupaca za snabdijevanje električnom energijom, sa rokom za dostavljanje ponuda 24.05.2019. Tenderska komisija je konstatovala da je blagovremeno dostavljena jedna ponuda i to od Elektroprivrede Crne Gore AD (EPCG). Nakon kontrole dostavljene dokumentacije i vrednovanja ponude od strane Tenderske komisije, 24.06.2019. objavljena je na internet stranici Ministarstva ekonomije Rang lista ponuđača, prema kojoj je EPCG izabrana za snabdjevača posljednjeg izbora i ranjivih kupaca. Ugovor o povjeravanju poslova snabdijevanja poslednjeg izbora i ranjivih kupaca električnom energijom zaključen je 20.11.2019. između Vlade Crne Gore i Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić (EPCG).

Nova Tržišna pravila su objavljena u "Službenom listu CG", br. 44/2017.

Pravila za rad balansnog tržišta električne energije su objavljena u "Službenom listu CG", br. 44/2017.

RAE priprema godišnje izvještaje o stanju energetsog sektora Crne Gore koji daju osvrt na stanje kako na maloprodajnom, tako i na veleprodajnom tržištu. Dodatno, RAE kao jedna od potpisnica MoU WB6 inicijative aktivno učestvuje u kreiranju pretpostavki za dalji razvoj tržišta u skladu sa EU modelom.

5.2. Projekat razvoja i implementacije informacione tehnologije i mjerne infrastrukture kao tehnološke podrške funkcionisanju tržišta električne energije i njegovom kasnijem uključivanju u regionalne procese

Operator tržišta električne energije

Operator tržišta električne energije (dalje u tekstu: COTEE) je svoje aktivnosti koje su planirane za 2019. godinu realizovao, osim onih čija je realizacija uslovljena odobravanjem finansijskih sredstava. Kako regulatorna agencije za energetiku (RAE) nije odobrila sva finansijska sredstva potrebna za nabavku osnovnih sredstava, dio planiranih aktivnosti je ostao nerealizovan ili djelimično realizovan, kao što je prikazano u tabelama u nastavku. Razlog za ovakvo postupanje RAE leži u činjenici da Metodologijom za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i naknade za rad operatora tržišta ("Službeni list CG", br. 27/19) (u daljem tekstu: Metodologija) nije predviđeno da se COTEE-u mogu odobravati finansijska sredstva za nabavku neophodnih osnovnih sredstava, jer Zakonom o energetici (dalje u tekstu: Zakon) to ne omogućava. Kod COTEE-a je, krajem 2019. godine, bilo registrovano 40 trgovaca i 4 snabdjevača.

Maloprodajno tržište električne energije - Operator distributivnog Sistema

Nakon osnivanja Crnogorskog elektrodistributivnog sistema (CEDIS), čije je formalno izdvajanje iz Elektroprivrede Crne Gore završeno 2016. godine, ispunjeni su potrebni, ali ne i dovoljni preduslovi za konačno i potpuno otvaranje tržišta električne energije u Crnoj Gori. Međutim, da bi svi potencijalni učesnici na tržištu bili u ravnopravnoj poziciji, potrebno je da operator distributivnog sistema ne bude u balansnoj grupi bilo kog učesnika na tržištu. Tokom 2019. godine predstavnici COTEE-a i CEDIS-a su, kao članovi formirane radne grupe, održali više sastanaka koji su za cilj imali unapređenje međusobne saradnje u pogledu razmjene podataka, kao i utvrđivanje i obezbjeđivanje nediskriminatornih uslova za učešće na tržištu svim potencijalnim učesnicima. U 2020. godini očekuje se da će ovi uslovi biti konačno utvrđeni.

Operator zatvorenog distributivnog sistema - učesnik na tržištu

Operator zatvorenog distributivnog sistema (OZDS), kao lice koje kupuje električnu energiju za pokrivanje tehničkih gubitaka zatvorenog distributivnog sistema, svojih potreba i snabdjevanje krajnjih kupaca u zatvorenom distributivnom sistemu, i posjeduje svoje primopredajno mjesto, potrebno je da bude prepoznat kao jedan od učesnika na tržištu električne energije. Ovim će se spriječiti mogućnost da OZDS uskrati krajnjim kupcima mogućnost izbora snabdjevača, te će mogućnost stvaranja monopola na jednom dijelu distributivne mreže biti svedena na minimum. U skladu sa navedenim, COTEE je tokom 2019. godine preduzimao više aktivnosti da bi se stvorili uslovi za učestvovanje OZDS-a na tržištu električne energije, što podrazumijeva i određene dopune Zakona i Tržišnih pravila.

Berza električne energije - učesnik na tržištu

U skladu sa zaključkom Vlade, Elektroprivreda Crne Gore, Crnogorski operator tržišta električne energije i Crnogorski elektroprenosni sistem su u junu 2017. godine potpisali ugovor o osnivanju društva sa ograničenom odgovornošću—"Berza električne energije" doo, sa zadatkom uspostavljanja organizovanog dan-unaprijed tržišta električne energije u obliku elektronske platforme za trgovanje. Berza je tokom 2019. godine završila selekciju kandidata za početak pregovora oko potencijalnog strateškog partnerstva. Odabran je norveški Nord Pool kao kandidat sa kojim će se prvo početi pregovori. Trenutno pregovori su u završnoj fazi i očekuje se potpisivanje neophodnih ugovora u prvom kvartalu 2020. Saradnja sa norveškom kompanijom uključivaće podršku za uspostavljanje procesa i procedura potrebnih za

funkcionisanje nacionalnog dan unaprijed tržišta u Crnoj Gori, povezivanje tržišta sa susjednim zemljama i procese kliringa i finansijskog poravnanja. Očekivanim izmjenama I dopunama Zakona o energetici i posledično Tržišnih pravila, stvopriče se uslovi za uključivanje Berze na tržište električne energije u Crnoj Gori.

Dinamika aktivnosti napravljena je saglasno narednim tabelama

Program razvoja tržišta u skladu sa EU regulativom, dobrom praksom i specifičnostima Crne Gore, usklađivanje regulative sa Trećim paketom (i na području gasa)

	Opis aktivnosti	Odgovornost
1.	Nova tržišna pravila moraju biti usklađena sa novim Zakonom o energetici i uključivaće pravila za organizovanje i funkcionisanje organizovanog dan unaprijed i unutar dnevnog tržišta električne energije (Izrada novih Tržišnih pravila) - realizovano prije 2019. godine	COTEE, RAE
2.	Izrada Pravila za rad balansnog tržišta - realizovano prije 2019. godine	COTEE, CGES, RAE
3.	Shodno planiranom razvoju tržišta električne energije i u zavisnosti od dinamike kojom će se procesi razvoja odvijati, Operator tržišta će biti dužan da izradi i druge akte (pravila, akta iz kategorije pomoćnih pravilnika, forme ugovora i sl.) (Izrada drugih akata i pravilnika) - realizovano prije 2019. godine	COTEE
4.	Predlogom novog Zakona je propisano da je Operator tržišta dužan da izradi i dostavi Regulatornoj agenciji za energetiku na odobravanje formularne ugovore (unificirana forma ugovora) koji se zaključuju na tržištu električne energije (Izrada formularnih ugovora) - realizovano prije 2019. godine	COTEE, RAE
5.	U slučaju da tokom trajanja perioda za koji se donosi Akcioni plan dođe do promjene Evropske legislative, biće neophodno usklađivanje zakonskih i podzakonskih akata sa njom (Praćenje Evropske legislative) - usklađuje se u kontinuitetu	COTEE
6.	Analiza funkcionisanja tržišta električne energije u Crnoj Gori - realizuje se u kontinuitetu	COTEE

Projekat razvoja i implementacije informacione tehnologije i mjerne infrastrukture kao tehnološke podrške funkcionisanju tržišta električne energije i njegovom kasnijem uključivanju u regionalne procese

	Opis aktivnosti	Odgovornost
1.	Izrada projektne dokumentacije za nadogradnju postojećeg softvera (po fazama) i kupovinu/nabavku novog/ih softvera (Dokumentacija za nadogradnju postojećeg softvera) - djelimično realizovano prije 2019. godine	COTEE
2.	Modul za prijem i evidentiranje bilateralnih kupoprodajnih ugovora između učesnika na tržištu; Modul za risk menadžment i Modul za praćenje transakcija registrovanih učesnika na tržištu električne energije (odnos snabdjevač – krajnji kupac) (Nadogradnja postojećeg softvera) - djelimično realizovano prije 2019. godine	COTEE
3.	Kupovina softvera koji bi podržao/li uspostavljanje i funkcionisanje tržišta dan unaprijed, unutar dnevnog tržišta i tržišta balansne energije, a u skladu sa odabranim modelom na osnovu preporuka RAE (Kupovina novih softvera) - nije realizovano	COTEE
4.	Izrada dinamičkog WEB sajta odnosno WEB portala (Aktivnosti na implementaciji IT COTEE) - nije realizovano	COTEE

Tokom 2019. godine COTEE je utvrdio i na odobravanje RAE dostavio Tržišna pravila - izmjene i dopune ("Službeni list CG", broj25/19).

Nova Metodologija je, u odnosu na prethodnu, na drugačiji način alocirala troškove poslovanja COTEE-a. Obveznici plaćanja usluga koje pruža COTEE su sledeći učesnici na tržištu električne energije:

1. operatori sistema,
2. snabdjevači,
3. proizvođači koji su balansno odgovorni,
4. povlašćeni proizvođači i
5. trgovci.

Saglasno prethodnom COTEE je tokom 2019. godine utvrdio formu ugovora za plaćanje usluga koje pruža učesnicima na tržištu.

Tokom 2019. godine predstavnici COTEE-a su, kao članovi radne grupe, učestvovali u pripremi izmjena i dopuna Zakona.

RAE je u 2019. godini dostavila Skupštini Crne Gore Izvještaj o stanju energetskog sektora Crne Gore u 2018. godine, čiji je sastavni dio, u skladu sa ZoE, i informacija o napretku razvoja tržišta električne energije i tržišta gasa.

5.3. Projekat povećanja konkurencije na tržištu naftnih derivate

AZZS je u predhodnom periodu, za dva koncesionara, izdala dvije ekološke saglasnosti na elaborate prate procjene uticaja na životnu sredinu za seizmičko istraživanje nafte i gasa u podmorju Crne Gore. Data je saglasnost na na Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu za dvije istražne bušotine 5-1 i 5-2 u podmorju Crne Gore

Shodno odredbama ZoE, RAE je donijela Pravila o licencama za obavljanje energetskih djelatnosti ("Službeni list CG", br. 50/16, 30/18, 75/18 i 61/19), koja se odnose i na djelatnosti iz oblasti naftnih derivata.

5.4. Program monitoringa uvođenja i funkcionisanja nediskriminatornog tržišta sa energijom (električna energija, gas)

Operator distributivnog sistema električne energije, CEDIS, je polovinom 2016. godine formiran izdvajanjem iz vertikalno integrisanog subjekta – EPCG. Broj snabdjevača električnom energijom je u 2019. godini porastao za još jednog. Tako je na kraju 2019. godine bilo šest subjekata koji su posjedovali licencu za snabdijevanje električnom energijom.

KS 6: Zaštita životne sredine i klimatske promjene

6.1. Program monitoringa ispunjavanja međunarodnih obaveza u vezi klimatskih promjena

Ministarstvo održivog razvoja i turizma odnosno Direktorat za klimatske promjene i mediteranske poslove ima ključne kompetencije u oblasti usvajanja politika i relevantnih propisa za klimatske promjene. U sklopu komentara na Predlog Zakona o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena je ukazano da se zakon harmonizuje sa Uredbom o upravljanju energetskom unijom 2018/1999 (od 11.decembra 2018) jer je kroz pomenutu uredbu integrisana MMR regulativa. MMR će biti stavljena van snage u januaru 2021. godine.

6.2. Program smanjivanja potrošnje uglja

Opština Pljevlja: U cilju smanjenja zagađenja u Opštini Pljevlja nastavljeno je sa sufinansiranjem nabavke peleta za građane čime se povećava broj ložišta na pelet a smanjuje broj ložišta na ugalj.

Opština Žabljak: Pokrenute aktivnosti na uvođenju daljinskog grijanja na biomasu

Opština Kolašin: Ugalj se ne koristi za grijanje u Opštini Kolasin, osim objekta Uprave za šume. Opština Kolašin planira donošenje posebne odluke za isključenje ove vrste goriva.

KS 7: Dugoročni razvoj energetike Crne Gore

7.1. Program izrade studija korišćenja hidro potencijala i upravljanja slivom za sve rijeke u Crnoj Gori (u glavnom toku i na pritokama), a za odabrane objekte izraditi prethodne studije opravdanosti

Predstavnici tri države iz sliva rijeke Drine razgovorali su i o preporukama koje su nastale u okviru nastavka UNECE Nexus projekta za međusektorsku procjenu sliva rijeke Drine, koji ima za cilj da doprinese održivoj budućnosti rijeke Drine, privreda ove tri države, kao i ljudi koji žive pored Drine.

Među glavnim preporukama projekta su one koje se odnose na unapređenje razmjene informacija da bi se postiglo održivo upravljanje Drinom. Projekat se realizovao tokom 2018. i 2019. godine u okviru Konvencije o vodama, i podvlači potrebu za unapređenjem monitoringa kvaliteta voda, uključujući i hidrobiološke i hidromorfološke kvalitativne elemente, a takođe, zahtijeva i bolju harmonizaciju rada institucija u čijoj nadležnosti je upravljanje vodama. Te informacije omogućiće efikasnije definisanje mjera za borbu protiv zagađenja i ograničiti uticaj budućeg razvoja na životnu sredinu.

U odnosu na sektor energetike, projekat je nastojao da izdefiniše i uspostavi optimalniju regulaciju protoka, uzimajući u obzir ne samo proizvodnju električne energije iz hidroenergije, već i uticaj na životnu sredinu i na druge vidove korišćenja vode. Na rijeku Drinu stalno utiču erozija i sedimentacija, pa su bez sagledavanja čitavog sliva kod upravljanja rijekom Drinom ugrožene efikasnost investicija u odbranu od poplava i proizvodnja električne energije.

Na Konferenciji za sliv rijeke Drine u Tirani, januara 2020. godine, u organizaciji GWP-Med-a, 120 delegata sa zapadnog Balkana okupilo se kako bi se pružilo ažuriranje o postignućima u okviru Projekta za sliv rijeke Drine, uključujući izradu Strateškog akcionog programa koji identifikuje prioritetne intervencije u slivu Drina i koji će služiti kao vodič za buduće projekte u Drinskom slivu. Poseban fokus konferencije bilo je predviđeno pitanje upravljanja sušom, uključujući posebne alate i koordinaciju za bolju spremnost.

7.2. Program postizanja dogovora sa susjednim državama u vezi sa optimalnim iskorišćenjem zajedničkog hidro potencijala i upravljanjem vodama

U 2019. godini nije bilo daljih aktivnosti u pogledu realizacije ovog projekta

7.3. Projekat analize i istražnih radova, studije izvodljivosti sa ciljem osiguranja dovoljno kvalitetnih podloga za donošenje investicionih odluka za eventualnu gradnju HE Boka i/ili HE Kruševo poslije 2030. godine

Tokom 2018. godine EPCG je otpočela sa izradom Projektnog zadatka za Studiju iskorišćenja hidroenergetskog potencijala rijeke Pive nizvodno od HE Piva. Početkom drugog kvartala 2019. godine raspisan je tender za izradu Studije iskorišćenja hidroenergetskog potencijala rijeke Pive nizvodno od HE Piva sa izradom neophodnih podloga.

Nakon donošenja Odluke o obustavljanju prethodnog postupka javne nabavke, EPCG je 30.12.2019. godine ponovo pokrenula tenderski postupak za izradu Studije iskorišćenja hidroenergetskog potencijala rijeke Pive nizvodno od HE Piva sa izradom neophodnih podloga. Po završetku i usvajanju Studije biće ostvareni neophodni uslovi za izradu plana i dalji razvoj projekta iskorišćenja hidropotencijala rijeke Pive.

7.4. Projekat istraživanja ležišta uglja na području Pljevalja i području Berana

Rudnik uglja Pljevlja sprovodi aktivnosti na realizaciju Projekta detaljnih geoloških, hidrogeoloških i inženjerskogeoloških istraživanja ležišta Kalušići pljevaljski ugljonosni basen I faza.

U cilju aktiviranja proizvodnje uglja u Rudniku Berane i pripreme proširenja proizvodnje u novim rudarskim prostorijama pripremljen je detaljni Investicioni plan za period 2015-2018 godina, na osnovu kojeg su sprovedene sljedeće aktivnosti:

- revitalizacija i ponovno osposobljavanje postojećih rudarskih prostorija
- obezbjeđivanje stručnih kadrova
- izrada novih rudarskih prostorija kako bi se omogućila eksploatacija uglja
- nabavka nove elektro mašinske (rudarske) opreme
- servisiranje i nabavka elektromašinske opreme za osposobljavanje pogona separacije.
- izrada dokumentacije.
- osposobljavanje pratećih objekata administracije i smještaja.
- nabavka novih vozila.
- rušenje dotrajalih objekata

Sve planirane aktivnosti iz Investicionog plana za period 2015-2018.god. su realizovane, dok su aktivnosti planirane da otpočnu u 2019. godini a vazene za istraživanje i otvaranje novog otkopnog polja i uvođenje mehanizovanog otkopavanja u polju odložene do realizacije dogovora za uvođenje novog investitora u posao, što predstavlja i glavni uslov za realizaciju svih aktivnosti daljeg razvoja Rudnika.

U 2019. godini dovršene su neke investicione aktivnosti i izvršene brojne pripreme, u vrijednosti 217.160,15€, kako bi se mogle započeti veće investicione aktivnosti u novom polju čim se za to obezbijede sredstva.

U ovoj fazi može se konstatovati da se ulaganja realizuju u skladu sa Investicionim planom i ostalim relevantnim operativnim planovima da je najveći broj planiranih stavki realizovan i da je ukupna vrijednost realizovanih aktivnosti prema investicionom planu, za period 2016-2019. god. na koji se odnosi Akcioni plan, oko 1,8 miliona eura.

Očekuje se da aktivnosti na istraživanju i otvaranju novog polja započnu u 2020. godini čime bi otpočeo novi investicioni ciklus.

7.5. Projekat istraživanja ugljovodonika u crnogorskom podmorju

Dosadašnja istraživanja ugljovodonika u crnogorskom podmorju ukazuju na perspektivu sa aspekta pronalaska komercijalnih rezervi ugljovodonika. Postojanje osnovnih preduslova za proizvodnju ugljovodonika u podzemlju južnog jadranskog geološkog basena je dokazano, i direktna potvrda ove činjenice je proizvodnja u albanskom, italijanskom i hrvatskom dijelu basena.

Broj aktivnosti	Naziv aktivnosti
1	Zaključivanje ugovora o koncesiji za proizvodnju ugljovodonika (Ugovor o koncesiji)
	Realizacija
	Crna Gora je, nakon sprovedenog prvog tenderskog postupka u skladu sa zakonom, zaključila dva ugovora o koncesiji za proizvodnju ugljovodonika u podmorju Crne Gore, i to:
2016.	Ugovor o koncesiji za proizvodnju ugljovodonika za blokove 4118-4; 4118-5; 4118-9; 4118-10, ukupne površine 1.228 km ² , koji je 14. septembra 2016. godine zaključen sa kompanijama Eni Montenegro BV, Holandija i Novatek Montenegro, BV Holandija, sa udjelom od po 50 procenata;
2017.	Ugovor o koncesiji za proizvodnju ugljovodonika u podmorju Crne Gore za blokove 4219-26 i 4218-30, ukupne površine 338 km ² , koji je 15. marta 2017. godine zaključen sa kompanijom Energean Montenegro Limited, Kipar, sa udjeom od 100 procenata.
Status	AKTIVNOST ZAVRŠENA

Broj aktivnosti	Naziv aktivnosti
2	Istraživanje shodno zaključenom ugovoru o koncesiji za proizvodnju ugljovodnika (Istraživanje po ugovoru o koncesiji)
	Obaveze po ugovorima o koncesiji
	Ugovor Eni i Novatek
	Zaključenim ugovorom o koncesiji sa koncesionarima Eni i Novatek je propisano da faza istraživanja traje ukupno sedam godina, sa dva perioda istraživanja (podfaze) od po četiri i tri godine. U prve četiri godine trajanja ugovora o koncesiji, prvi period istraživanja 2016-2020, koncesionari su dužni da: a) prikupe 3D seizmičke podatke, tj. izvrše seizmička istraživanja za najmanje 1.228 km ² ; b) izrade puni komplet geofizičkih i geoloških studija; c) izbuše 2 (dvije) istražne bušotine: i. 1 (jedna) bušotina dubine od 6.500 metara; i ii. 1 (jedna) bušotina dubine 1.500 metara.
	Ugovor Energean
	Zaključenim ugovorom o koncesiji sa koncesionarem Energean je propisano da faza istraživanja traje ukupno sedam godina, sa dva perioda istraživanja (podfaze) od po tri i četiri godine. U prve tri godine trajanja Ugovorom o koncesiji sa koncesionarem Energean je propisano da je u toku prvog perioda istraživanja (2017-2020), koncesionar dužan da: a) prikupe 3D seizmičke podatke za najmanje 338 km ² ; i b) puni komplet geofizičkih i geoloških studija, koji se sastoji od gravimetrijske/magnetne studije zajedno sa strukturnim tumačenjem, studijom strukture, sedimentološkom studijom, studijom brzine i dubinske konverzije, geohemijskom studijom, studijom naftnog sistema – 3D modeliranjem bazena, AVO studijom, studijom pornog pritiska radi postizanja efikasnosti gornjeg izolatornog sloja;
	Realizacija po ugovorima po godinama
	Tokom 2017. godine i u prvoj polovini 2018. godine koncesionari Eni, Novatek i Energean su vršili pripreme aktivnosti za vršenje geofizičkih istraživanja na dodijeljenim površinama ugovora, što je obuhvatalo: izradu elaborata o provjeni uticaja projekata seizmičkih istraživanja na životnu sredinu; vršenje batimetrijskih istraživanja morskog dna, snimanje nultog stanja životne sredine, istraživanje (monitoring) morskih sisara i kornjača u cilju sakupljanja podataka o pojavljivanju, distribuciji i gustini morskih sisara i kornjača u okviru površine na kojoj se vrše seizmička istraživanja.
	Ugovor Eni i Novatek
2018	U 2018. godini koncesionari Eni i Novatek su, u skladu sa ugovornom obavezom, izvršili seizmička 3D istraživanja na blokovima 4118-4; 4118-5; 4118-9; 4118-10. 3D istraživanja su trajala 29 dana, počev od 19.11.2018. godine, u na površini od 1280 km ² . Ukupan broj snimljenih seizmičkih linija je 93.
2019	U 2019. godini koncesionari Eni i Novatek su izvršili geotehnička i druga prateća snimanja na lokaciji budućih istražnih bušotina i izradili procjenu uticaja na životnu sredinu za dvije istražne bušotine.
	Ugovor Energean
2019	U 2019. godini koncesionar Energean je, u skladu sa ugovornom obavezom, izvršio seizmička 3D istraživanja na blokovima 4219-26 i 4218-30. 3D istraživanja su trajala 9 dana, počev od 10.02.2019. godine, na površini od 338 km ² .
2019	Vlada Crne Gore je na sjednici od 19. decembra 2019. godine produžila trajanje prvog perioda istraživanja do 15. marta 2021. i prve faze istraživanja za godinu dana za koncesionara Energean, u skladu sa zakonom i ugovorom.
Status	AKTIVNOST U TOKU

Broj aktivnosti	Naziv aktivnosti
3	Priprema javnog poziva i zaključivanje ugovora o koncesiji za istraživanje ugljovodnika (Priprema javnog poziva)
	Realizacija
2016	U 2016. godini počela je sa radom Uprava za ugljovodnika, samostalni organ državne uprave, koji vrši uprave i stručne poslove iz oblasti istraživanja i proizvodnje ugljovodnika shodno Zakonu o istraživanju i proizvodnji ugljovodnika ("Sl. list Crne Gore", br. 41/10, 40/11, 62/13).
2018	Nacrt javnog poziva, sa pratećom dokumentacijom uključujući i modele ugovora je pripremljen tokom 2018. godine
Status	AKTIVNOST U TOKU

AZZS je dala saglasnost na Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu za 3D geofizička istraživanja u podmorju Crne Gore (u okviru područja definisanog granicama podmorskih blokova 4, 5, 9 i 10).

Data je saglasnost na Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu za projekat 3D seizmičkog istraživanja u podmorju Crne Gore, blokovi 26 i 30.

Data je saglasnost na Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu za dvije istražne bušotine 5-1 i 5-2 u podmorju Crne Gore

7.6. Projekat Jonsko–jadranski gasovod

AZZŽS je po zahtjevu Ministarstva ekonomije Crne Gore, a u skladu sa Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu, Agenciji za zaštitu prirode i životne sredine, donijela je Rješenje o određivanju obima i sadržaja elaborata procjene uticaja na životnu sredinu za projekat Jadransko – jonskog gasovoda – dionica za Crnu Goru

Dana 05.09.2019. godine, potvrđena je IAP ruta kroz Crnu Goru, birajući varijantu 2 na moru “Crna Gora - Hrvatska koja izbjegava turističke sadržaje i plažu u uvali Dobreč.”

7.7. Projekat uspostave CSE i 90-dnevnih rezervi naftnih derivata

U dijelu uspostavljanja pravnog okvira za strateške rezerve nafte i/ili naftnih derivata, Ministarstvo ekonomije je sprovedlo potrebnu proceduru za pripremu Zakona o snabdijevanju naftnim derivatima u slučaju poremećaja u snabdijevanju. Pripremljen je Nacrt zakona i sprovedena javna rasprava, tako da su ključni nosioci aktivnosti u ovoj oblasti, kao i šira javnost u Crnoj Gori uključeni u ovaj proces.

U okviru međuresorske komunikacije, pozitivno mišljenje dobijeno je od Ministarstva pravde, Sekretarijata za zakonodavstvo, Ministarstva javne uprave i Ministarstva odbrane, dok je u toku usaglašavanje Predloga zakona sa Ministarstvom finansija i Ministarstvom unutrašnjih poslova.

Procijenjeno je da su za sprovođenje ovog zakona potrebna finansijska sredstva iz Budžeta Crne Gore u iznosu od 200.000 Eura i to u periodu do 12 mjeseci od donošenja Zakona. Ova finansijska sredstva bi se iskoristila za osnivanje i početak rada Agencije za strateške rezerve naftnih derivata Crne Gore, do uvođenja naknade za formiranje, skladištenje i obnavljanje strateških rezervi naftnih derivata.

Nakon usaglašavanja sa Ministarstvom finansija i Ministarstvom unutrašnjih poslova, Predlog zakona o snabdijevanju naftnim derivatima u slučaju poremećaja u snabdijevanju će biti dostavljen Evropskoj komisiji. Nakon dobijanja pozitivnog mišljenja od Evropske komisije, Predlog zakona će biti dostavljen Vladi.

Aktivnosti na uspostavljanju Agencije za strateške rezerve naftnih derivata biće intenzivirane odmah nakon donošenja Zakona o snabdijevanju naftnim derivatima u slučaju poremećaja u snabdijevanju. U okviru projekta „Optimalno korišćenje energije i prirodnih resursa“, koji je podržan od strane Evropske unije kroz IPA 2012, imali smo ekspertsku podršku u pripremi podzakonskih akata o uspostavljanju Agencije za strateške rezerve naftnih derivata.

Višegodišnji spor između Države Crne Gore i Jugopetrola AD u vezi sa skladištima naftnih derivata u Baru, Bijelom Polju i Lipcima okončan je 2017. godine u korist Države, a nakon toga su pokrenuti pregovori o uspostavljanju saradnje između Vlade Crne Gore i Jugopetrola AD u cilju obezbjeđenja strateških rezervi naftnih derivata. U skladu sa opredjeljenjem Vlade, Ministarstvo ekonomije će nastaviti pregovore sa predstavnicima Jugopetrol AD i Hellenic Petroleum Grupe, kako bi se stvorili uslovi za obezbjeđenje strateških rezervi naftnih derivata.

7.8. Program analiza i studija za potrebe pripreme Projekta spaljivanja čvrstog komunalnog otpada u Crnoj Gori (potencijal otpada, lokacija postrojenja i dr.)

Ministarstvo održivog razvoja i turizma smatra da nije neophodna izrada studije na nivou države, regiona, lokalnih zajednica o mogućnosti spaljivanja čvrstog komunalnog otpada imajući u vidu vrlo zahtjevne ciljeve iz Zakona o upravljanju otpadom u vezi ponovne upotrebe i recikliranja i količine otpada koje će na osnovu toga preostati.

Opština Nikšić: U toku 2019. godine na poziv međunarodnih kompanija, predstavnici Opštine Nikšić odnosno Ministarstva održivog razvoja i turizma i Agencije za zaštitu životne sredine obišli su centre za upravljanje otpadom u Mađarskoj, Poljskoj i Hrvatskoj.

KS 8: Regulatorni okvir

8.1. Program promptnog praćenja aktuelnog EU zakonodavstva te harmonizacija regulatornog okvira CG

Crna Gora, kao članica Energetske zajednice i kandidat za članstvo u Evropskoj uniji ima obavezu da implementira pravnu tekovinu EU iz oblasti energetike. Članice Energetske zajednice su obavezne da ispunjavaju obaveze koje proističu iz pravne tekovine Energetske zajednice, a koja obuhvata zakonodavstvo EU u oblasti mrežne energije, životne sredine, konkurencije, obnovljivih izvora energije, energetske efikasnosti, nafte i statistike.

U skladu sa zaključkom sa 16. sastanka Savjeta ministara Energetske zajednice od 29. novembra 2018. godine, u toku 2019. godine vođeni su pregovori između predstavnika Evropske komisije, Sekretarijata Energetske zajednice i članica Energetske zajednice o izmjeni Sporazuma o formiranju Energetske zajednice. Pored predloga amandmana na Sporazum o formiranju Energetske zajednice, u toku 2019. godine pripremljeni su:

- Nacrt protokola o amandmanima na Sporazum o Energetskoj zajednici u vezi sa promjenom naziva ugovornih strana Energetske zajednice i drugim ažuriranjima;
- Nacrt proceduralnog akta o razmjeni informacija i saradnji između Evropske komisije, Sekretarijata Energetske zajednice i ugovornih strana Energetske zajednice u oblastima ispunjavanja obaveza iz Sporazuma i mehanizma reciprociteta;
- Nacrt proceduralnog akta o utvrđivanju metode za izračunavanje novčanih kazni za ugovorne strane Energetske zajednice;
- Nacrt proceduralnog akta o korišćenju sredstava od kazni za ugovorne strane Energetske zajednice.

Pregovori o amandmanima na Sporazum o formiranju Energetske zajednice i pratećim aktima nastavljaju se i u 2020. godini.

U cilju usklađivanja sa pravnom tekovinom EU iz oblasti energetike, u toku 2019. godine donijeti su sljedeći propisi:

- Uredba o uslovima za priključenje postrojenja potrošača na prenosni sistem električne energije („Sl. list CG”, broj 28/19), u koju je transponovana Regulativa 2016/1388 o uspostavljanju mrežnih pravila za priključak kupca;
- Uredba o uslovima za priključenje na mrežu sistema za prenos jednosmjerne struje visokog napona i jednosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka („Sl. list CG”, broj 28/19), u koju je transponovana Regulativa 2016/1447 o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje na mrežu sistema za prenos jednosmjernom strujom visokog napona i jednosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka;
- Uredba o uslovima za priključenje proizvođača električne energije na prenosnu i distributivnu mrežu („Sl. list CG”, broj 43/19), u koju je transponovana Regulativa 2016/631 o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje proizvođača električne energije na mrežu;
- Pravilnik o načinu izračunavanja uštede primarne energije iz kogeneracije i određivanja ukupnog stepena efikasnosti kogeneracionog objekta („Sl. list CG”, broj 61/19), u koji su transponovane određene odredbe Direktive 2012/27/EU o energetskoj efikasnosti.

Pored navedenog, u toku 2019. godine donijeti su i sljedeći propisi i akti:

- Uredba o naknadi za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora i visokoefikasne kogeneracije („Sl. list CG”, broj 29/19);

- Uredba o izmjeni Uredbe o načinu ostvarivanja i visini podsticajnih cijena za električnu energiju proizvedenu iz obnovljivih izvora i visokoefikasne kogeneracije („Sl. list CG“, broj 40/19);
- Rješenje o jediničnoj naknadi za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora i visokoefikasne kogeneracije u 2019, od 25.01.2019. godine, koje je objavljeno na internet stranicama www.mek.gov.me/ministarstvo i www.oie-res.me.

Radi usklađivanja sa pravnom tekovinom EU, pripremljeni su:

- Nacrt zakona o prekograničnim energetske infrastrukturnim projektima, u koji je transponovana Regulativa (EU) br. 347/2013 o smjernicama za transevropsku energetske infrastrukturu;
- Nacrt zakona o nadzoru veleprodajnog tržišta električne energije i gasa, u koji je transponovana Regulativa (EU) br. 1227/2011 o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije.

U toku 2019. godine radilo se na pripremi Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o energetici, u cilju unapređenja nekih zakonskih rješenja i postizanja višeg stepena uređenosti funkcionisanja energetske sektora, kao i daljeg usklađivanja sa relevantnom legislativom Evropske unije. Pored toga, radilo se i na pripremi Nacrta uredbe o smjernicama za dodjelu prekograničnih prenosnih kapaciteta električne energije i upravljanje zagušenjima, u koju će se transponovati Regulativa (EU) 2015/1222 o uspostavljanju smjernica za dodjelu kapaciteta i upravljanje zagušenjima.

Aktivnim učešćem u radu tijela Energetske zajednice RAE prati EU regulativu, učestvuje u prilagođavanju iste za transponovanje u pravni sistem Crne Gore i pripremi za ranu implementaciju. U pripremi je Zakon o prekograničnim energetske infrastrukturnim projektima. RAE je donijela Odluku o izdavanju sertifikata CGES 24.04.2018. godine.

8.2. Program za stvaranje regulatornih uslova za javno privatno partnerstvo

Skupština Crne Gore je donijela Zakon o javno privatnom partnerstvu („Službeni list Crne Gore“, br. 73/19 od 27.12.2019.)

8.3. Program podrške investicijama u OIE sa finansijsko održivim kriterijumima

Vlada Crne Gore se sagledavajući rezultate dosadašnjeg programa podsticanja proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije, kao i sve veće interesovanje za realizaciju projekata bez finansijskih podsticaja, opredijelila za dalji razvoj energetske sektora na bazi modela koji podrazumijeva razvoj projekata na tržišnim principima.

Ovakva politika razvoja zahtijeva da proizvođači iz OIE, koji su do sada uživali mogućnost podsticanja proizvodnje pomoću subvencionisane cijene za proizvedenu energiju, budu više izloženi tržišnim signalima, kako bi se obezbjedila ekonomična primjena OIE.

U cilju napuštanja koncepta feed - in tarifa, Vlada Crne Gore donijela je Uredbu o načinu ostvarivanja i visini podsticajnih cijena za električnu energiju proizvedenu iz obnovljivih izvora i visokoefikasne kogeneracije, kojom se od 1. januara 2020. godine umanjuju postojeće tarife za električnu energiju proizvedenu u objektima koji koriste obnovljive izvore energije i objektima za visokoefikasnu kogeneraciju.

8.4. Program razvoja regulatorne agencije za energetiku

U skladu sa Zakonom o energetici, Agencija je osnovana kao samostalna, funkcionalno nezavisna i neprofitna organizacija, koja vrši javna ovlašćenja koja su joj povjerena i ima svojstvo pravnog lica sa pravima, obavezama i odgovornostima utvrđenim Zakonom i Statutom RAE.

Usvajanjem novog Zakona o energetici RAE je sprovela značajan broj aktivnosti na donošenju ili izmjeni velikog broja akata za čije je donošenje ovlašćena.

Akti koje je donijela RAE i akti na koje je dala saglasnost u 2019. su:

Donijeta:

- Odluka o utvrđivanju naknada za licence i zatvoreni distributivni sistem za 2019. godinu (Službeni list CG, br. 4/19 i 61/19);
- Metodologija za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i naknade za rad operatora tržišta električne energije (Službeni list CG, broj 27/19);
- Metodologija za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje prenosnog sistema električne energije (Službeni list CG, br. 32/19 i 50/19);
- Metodologija za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje distributivnog sistema električne energije (Službeni list CG, br. 32/19 i 50/19);
- Pravila o sadržaju i načinu vođenja registra garancija porijekla (Službeni list CG, broj 42/19);
- Pravila o sadržaju i načinu vođenja registra povlašćenih proizvođača (Službeni list CG, broj 42/19);
- Pravila za korekcije cijena i naknada (Službeni list CG, broj 56/19);
- Metodologija za utvrđivanje načina obezbjeđivanja sredstava za rad Agencije (Službeni list CG, broj 61/19);
- Odluka o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena Crnogorskom elektroprenosnom sistemu AD Podgorica za period 01.01.2020 - 31.12.2022. godine (Službeni list CG, broj 66/19);
- Odluka o utvrđivanju cijena za pomoćne usluge i usluge balansiranja, za period 01.01.2020 - 31.12.2022. godine (Službeni list CG, broj 66/19);
- Odluka o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje distributivnog sistema električne energije (Službeni list CG, broj 66/19);
- Odluka o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda i naknade za rad Operatora tržišta električne energije za period 01.01.2020 - 31.12.2021. godine (Službeni list CG, broj 66/19);
- Odluka o utvrđivanju naknada za licence i zatvoreni distributivni sistem za 2019. godinu (Službeni list CG, broj 74/19).

Odobreno:

- Formularni ugovor o kupoprodaji proporcionalnog udjela električne energije otkupljene od povlašćenih proizvođača (Službeni list CG, broj 27/19);
- Pravila za godišnje i mjesečne aukcije za raspodjelu prenosnih kapaciteta na granici regulacionih oblasti EMS AD Beograd i Crnogorskog elektroprenosnog sistema AD, Pravila za dnevne aukcije za raspodjelu prenosnih kapaciteta na granici regulacionih oblasti EMS AD Beograd i Crnogorskog elektroprenosnog sistema AD i Pravila za unutardnevnu raspodjelu prenosnih kapaciteta na granici regulacionih oblasti EMS AD Beograd i Crnogorskog elektroprenosnog sistema AD (pravila su objavljena na sajtu AD Crnogorskog elektroprenosnog sistema);
- Pravila za dugoročnu dodjelu kapaciteta na granici Italija – Crna Gora i Pravila za dnevnu dodjelu kapaciteta na granici Italija – Crna Gora (pravila su objavljena na sajtu AD Crnogorskog elektroprenosnog sistema).

Kapacitete u oblasti gasa, RAE je postepeno ojačavala. Naime, u 2017. godini formirana nove služba koja se bavi pitanjima iz oblasti tržišta gasa, dok je početkom 2019. godine zaposlen i stručnjak iz ove oblasti. Tokom 2019. godine započet je rad na izmjenama i dopunama ZoE. Jedna od izmjena se odnosila na unapređenje sveukupne nezavisnosti RAE, čime se stvaraju preduslovi za postizanje napretka u pretpristupnim pregovorima u oblasti energetike.

8.5. Program monitoringa ispunjavanja međunarodnih obaveza u vezi organizacije sektora energetike

Ovim programom je bilo predviđeno donošenje novog Zakona o energetici i pratećih podzakonskih akata, razdvajanje operatora distributivnog sistema i sertifikacija operatora prenosnog sistema električne energije, aktivnosti u cilju dostizanja nacionalnog cilja korišćenja energije iz obnovljivih izvora, kao i izrada studije o planu gasifikacije Crne Gore. Navedene aktivnosti su uglavnom realizovane u prethodnom periodu, a u toku 2019. godine nastavljene su aktivnosti na ispunjavanju novijih međunarodnih obaveza koje proističu iz članstva Crne Gore u Energetskoj zajednici i statusa kandidata za članstvo u Evropskoj uniji.

U toku 2019. godine nastavljene su aktivnosti na sprovođenju tzv. „mekih mjera“, koje su definisane na Samitu Zapadnobalkanske šestorke u Beču 27.08.2015. godine. „Meke mjere“ imaju za cilj uklanjanje tržišnih barijera i razvoj regionalnog tržišta električne energije. „Meke mjere“ se sprovode uz konsultacije sa Sekretarijatom Energetske zajednice, a svrstane su u 4 oblasti: 1) Razvoj kratkoročnog tržišta; 2) Prekogranično balansiranje; 3) Regionalna dodjela kapaciteta i 4) Zajedničke mjere.

U okviru tačke 5.1. ovog izvještaja navedene su aktivnosti iz oblasti „mekih mjera“ koje su u izvještajnom periodu realizovane u cilju uspostavljanja „dan-unaprijed“ tržišta električne energije u Crnoj Gori, uspostavljanja regionalnog balansnog tržišta i povezivanja tržišta električne energije Albanije, Italije, Crne Gore i Srbije.

U toku 2019. godine pripremljen je Izvještaj o realizaciji Nacionalnog akcionog plana korišćenja energije iz obnovljivih izvora do 2020. godine za period 2016 - 2017. godina, koji je Vlada usvojila 26.12.2019. godine

U skladu sa novom pravnom tekovinom EU i smjernicama Energetske zajednice, uz tehničku podršku GIZ-a izrađena je analiza crnogorskog pravnog i strateškog okvira u oblasti energetike i klime, u cilju stvaranja uslova za izradu integrisanog nacionalnog energetskog i klimatskog plana Crne Gore.